

ISÄNMAAN ASIALLA

ISÄNMAAN ASIALLA – Taivalkoskelaiset sodassa

TAIVALKOSKELAISET SODASSA

Pohjois-Pohjanmaan
Sotaveteraanipiirille

28.2.1997

Tainiakkosen Sotaveteraanit

ISÄNMAAN
ASIALLA

Taivalkoskelaiset sodassa

ISÄNMAAN ASIALLA

Taivalkoskelaiset sodassa

Julkaisija: Veteraanien ystävät
Julkaisutoimikunta: Tuomo Horsma, Liisa Päätaalo, Antti Heikkilä
Toimittaja: Antti Heikkilä

Kansi: Taivalkosken Kuvaamo

ISBN 952-90-8295-9

Koillismaan Kirjapaino Oy – Kuusamo 1996

Me hiljaiset

*Me seisomme hiljaisina
yön sylissä, kypärä suojana pään.
Ja kranaatin tullessa ruumiin
me tungemme multaan livettävään.
Yö yllämme värein haurain;
joku ojentuu kiväärin kohottain.
Vaan tähkät ohran ja kaurain,
kotisarkojen tähkät on silmissä vain.*

*Me syöksymme hiljaisina
ylös kuopista, juosten aukkoja päin.
– Nyt on leikkuuilma parhain,
ruot kotona kaatuu, me muistamme näin.
Ylös syöksymme äänettöminä,
ja altamme ulvoen nousee maa.
Vaan kummasti ylhäisinä
kotipihlajat myrskyssä kohoaa.*

*Ja me kuolemme hiljaisina –
havuauto tuo ruumimme jäätyneen.
Ja he, äitimme, hiljaisina
vie haudalla huivia silmilleen.
Vaan linjoilla hetkenä sinä
sadat syöksyy taas kotiin jyskeessä maan,
kotiportaille – äänettöminä,
koti-ikkunain välkkeessä kuolemaan.*

Lauri Lamminmäki

Lukijalle

Tämä kirja on ennen muuta kunnianosoitus taivalkoskelaisille sotien veteraaneille ja sille sukupolvelle, joka, sekä taistelurintamalla, että kotirintamalla puolusti maataamme, kotejamme ja tätä rakasta Koillismaata. Se on myös kunnianosoitus niille, jotka antoivat kaikkensa kaatuessaan itsenäisyytemme puolesta. He eivät olisi elämänsä antaneet, se otettiin heiltä. Se on sodan julma laki.

Olkoon tämä kirja samalla muistutuksena nykyisille ja tuleville sukupolville niistä uhrauksista joita veteraanit ovat meidän hyvinvointimme eteen antaneet. Veteraanien työ isänmaamme hyväksi ei päättynyt sotiin. He nostivat tämän maan aineelliseen kukoistukseen jälleerakentamisen vuosina. Tätä verellä ja raskaalla työllä saatua perintöä on meidän syytä arvostaa, sitä ei ole tehty hukattavaksi.

Kiitokset myös kaikille niille yksityisille ja yhteisöille jotka ovat edesauttaneet tämän kirjan tekemisessä ja aineiston kokoamisessa.

Taivalkoskella 15.7.1996
Antti Heikkilä

Taivalkosken Virkkusen talon seinässä oleva kyltti kertoo jääkärien etappitalosta.

VAPAUSSOTA

Taivalkoskelaisten sotatiet liittyvät kauaksi maamme historiaan jo paljon ennen autonomian aikaa. Suomen itsenäistymisen edeltävä aika ennen vapaussotaa, sisällissotaa miksi kukin sitä nimittää toi muun muassa jääkäri liikkeen Taivalkoskelle etappiteiden kautta. Jääkäri liikkeen synty liittyy ensimmäisen maailmansodan aikaan ja erityisesti vuoteen 1914 jolloin ns. ylioppilasaktivismiin avulla syntyi ajatus irrottaa Suomi Venäjästä. Samaan aikaan esitettiin myös ajatus Itä-Karjalan ja Kuolan yhdistämisestä itsenäistyvään Suomeen, ellei muuten niin valloituksen ja miehityksen avulla.

Ratkaisevana asiana Suomen irrottamiseksi Venäjästä voidaan pitää keisarin julistamaa venäläistämishjelmaa, jota varsinkaan ylioppilaspiireissä ei hyväksytty. Syntyi ajatus sotilaskoulutuksesta, jossa nuoria miehiä haluttiin kouluttaa upseereiksi. Ensin otettiin yhteyttä Ruotsiin mutta sen torjuttua ajatuksen päädyttiin Saksaan joka lupautuikin yhteistyöhön. Kaiken lopullisena päämääränä oli irrottaa Suomi Venäjästä jonka päämäärän saavuttamista maailmansodan katsottiin auttavan.

Salaista puuhaa

Jääkäreiden siirtyminen Saksaan piti tapahtua tietenkin salassa. Vaikka alussa Saksa lupautui antamaan lyhyen koulutuksen vain parillesadalle jääkärille nousi koulutettavien lukumäärä lopulta vuonna 1915 aina kahteentuhanteen mieheen saakka. Keväällä 1916 oli jääkäreitä saatu kuljetetuksi Saksaan jo lähes suunniteltu kahdentuhannen koulutettavan määrä. Kuljetusreittejä oli pääasiassa kolme: läntinen, itäinen ja pohjoinen etappitie. Taivalkoskea sivusi lähinnä itäinen etappitie joka kulki pääosin Hyrynsalmelta, Puolangan, Pudasjärvi, Ranua suuntaa ja siitä kohden Ruotsia.

Reittien varrella oli etappitaloja eli jääkäri liikkeeseen myönteisesti suhtautuneita auttajia. Jos reitin varrella sattui jotain, santarmit saivat vihiä tai muuta vastaavaa, jouduttiin jääkäreille antamaan uusi ”venkslausreitti”. Ilmeisesti juuri näitä venkslausreiteillä olevia jääkäreitä on Taivalkoskella tavattu. Jääkäreiden etappitalo oli muun muassa Virkkunen Loukusassa. Saksaan jääkäreiksi meneviä kävi toki muisakin kuin etappitaloissa. Tästä esimerkkinä muun muassa Huovisen vävyn Aimo Antti Pitkäkankaan kertomus anoppinsa Amanda Huovisen kokemuksesta syyskesältä vuonna 1916.

”Olin pesemässä Eino-poikaa kun vanha isä Antti Huovinen käppäili ulkokausteella. Hän tuli eräänä iltana ja tupisi vanha-äitille, anna nuille pojille ruokaa ja pane pussiin evästä täyteen.” Kohta tuli kaksi nuorta miestä, kahtelivat ympärilleen pelokkaina. Ämmi laittoi lihaa, leipää, voita ja kalaa ja sujautti juustonpuolikkaan molempien reppuun. Miehet kertoivat menevänsä riihenpuintiin. Vanha-äiti oli Huovisen vanha emäntä jota sanottiin myös Ämmiksi.

Poikien syödessä Ämmi sanoi, viekää Heikkilän Antille terveisiä, hän on minun poika. Ämmi vielä siunasi poikia matkalle; Jeesuksen nimessä ja kalliissa sovintoveressä kaikki synnit anteeksi. Minunkin mummu puhuu juuri noin sai toinen pojista itkunsa välissä sanotuksi. Myöhemmin tuli toisiakin miehiä. Heidät vietiin veneellä järven taakse Huutotaipaleeseen. Ukko-Hallan isäntä oli puhunut muutamille sydänmaan talojen isännille, että aktivisteille on annettava ruokaa.”

Oulun I:nen rintamakomennuskunta lähti Satakunnan rintamalle 23.2.1918. Mukana oli muun muassa Oulun Lyseon neljännen luokan oppilas Enzoio Olof Walin (Vaalamo).

Vapaussota alkoi

Jääkäreitä koulutettiin Saksassa Lockstedtin leirillä lähellä Hampuria. Aluksi se oli leirinsä mukaan Lockstedtin harjoitusjoukko mutta myöhemmin se sai nimekseen Kuninkaallinen Preussilainen Jääkäripataljoona 27. Jos jääkäreiden siirtyminen Saksaan tapahtui salassa niin piti tapahtua myös paluu sillä Venäjä oli sodassa Saksan kanssa. Osa jääkäreistä palasi Suomeen jo tammikuussa 1918. Pääjoukko tuli laivalla Vaasaan helmikuun toinen päivä 1918 ja heidät asetettiin valkoisten joukkojen johtotehtäviin. Taivalkoskelta ei Saksaan lähtenyt ketään koulutettavaksi. Sensijaan jääkäreiden alaisina sisällissodan taisteluihin taivalkoskelaisia osallistui useita kymmeniä pääasiassa pohjoisella rintamalla mutta myös Etelä-Suomessa.

Vapaussota, jota voidaan kutsua myös sisällissodaksi sanotaan virallisesti alkaneeksi tammisunnuntaina 1918 eli 28.1.1918. Jo tätä ennen oli ollut kuitenkin kahakoita venäläisten ja suomalaisten suojeluskuntalaisten kanssa. Ja 27.1 käytiin Etelä-Pohjanmaalla Laihian Hulmissa taistelu venäläiskasarmin valtauksen yhteydessä. Näitä tapahtumia ennen, eli joulukuun kuudes päivä 1917, Suomi oli julistautunut itsenäiseksi valtioksi. Julistusta kiirehti saman vuoden marraskuussa Venäjällä tapahtunut bolshevikkien vallankumous. Se taas aktivoi Suomessa lokakuun vaalit hävinneitä sosiaalidemokraatteja ja puna-

kaarteja. Ehkä eräs ratkaiseva merkitys sodan syttymiseen oli tammikuun 12 päivä 1918 jolloin oikeistoenemmistöinen eduskunta antoi senaatille valtuudet tiukan järjestysvallan luomiseen.

Päätös syntyi eduskunnassa kiivaan keskustelun jälkeen äänin 97-85. Hieman myöhemmin, eli 25.1.1918 Vaasaan siirtynyt senaatin osa antoi julistuksen, jossa suojeluskunnat määrättiin hallituksen joukoiksi. Samaisena päivänä sosialidemokraattien puolueoimikunta päätti lähtemisestä vallankumouksen tielle. Helsingin työväentalon tornissa sytytettiin punainen lyhty vallanvaihdon symboliksi.

Mannerheimin johdolla

Tammisunnuntaina 27 päivä 1918 punaiset antoivat määräyksen Etelä-Suomen kaupunkien miehittämisestä. Vastaavasti valkoiset ryhtyivät riisumaan aseista Suomessa olevia venäläisiä varuskuntia. Valkoisten johtoon oli valittu Carl Gustav Mannerheim. Venäläisiä joukkoja arveltiin Suomessa olevan sodan alussa noin 40 000 miestä. Heistä suurin osa siirtyi kuitenkin Venäjälle, niinpä itse taisteluihin heitä katsotaan osallistuneen vain noin pari tuhatta. Sotaa kesti nelisen kuukautta ja sen voitti valkoiset lähinnä tehokkaampien ja kurinalaisempien joukkojensa voimin.

Tässä yhteydessä on syytä muistaa myös se, että joukkojen johdossa oli paljon Saksassa koulutuksen saaneita jääkäreitä. Sodan loppuvaiheessa valkoisten apuun tuli Etelä-Suomessa myös saksalaisia sotilaita noin 12 000 miestä. Miksi näin lopulta kävi, että Suomi ajautui sisällissotaan, siitä voidaan esittää monenlaisia syitä. Kuitenkin tämä traaginen sota jätti syvälle arpia suomalaisten sisimpään. Nelikuukautisen sodan aikana menetti henkensä noin 30 000 suomalaista. Kolmannes heistä teloituksissa ja puolet vankileireillä.

Lisäksi ainakin 10 000 ihmistä pakeni maasta tai katosi. Itse taisteluissa lasketaan kaatuneen valkoisten puolella hieman yli 3 000 miestä ja punaisten puolella hieman enemmän. Vaikka taivalkoskelaisia taisteli sisällissodassa lähinnä valkoisten riveissä, tiedetään muutamia olleen myös punaisten puolella venäläisissä joukoissa, lähinnä pohjoisrintamalla Kuusamon ja Sallan suunnalla. Osa heistä "joutui" punaisten puolelle ollessaan Muurmannin ratatyömaalla kun sota puhkesi.

Kaatuneista taivalkoskelaisista ei sisällissodasta ole tietoa. Ja vain muutamien tiedetään haavoittuneen kahakoissa. Taivalkoskelaisia taisteli valkoisten joukoissa muun muassa sodan ratkaisuksi muodostuneen Tampereen valtaustaisteluissa huhtikuussa 1918. Siellä taisteluihin osallistui muun muassa Antti Ruokangas. Pääosa taivalkoskelaisista vapaussotureista osallistui kuitenkin taisteluihin Kuusamon ja Sallan rintamilla.

Taivalkoskelaisia vapaussotureita:

Yrjö Alasirniö, Akseli Anttonen, Gunnar Barkman, Heikki Heikkala, Mikko Heino, Anna Breta Hilla, Aukusti Hoikkala, Kalle Huttu, Otto Herman Härmä, Tuomas Härmä, Iikka Inkala, Kalle Jokela, Aabram Juntunen, Juho Juntunen, Herman Kaipus, Viljami Kemppainen, Aadolf Keränen, Juho Kivelä, Manne Korento, Herman Korpua, Otto Kortetjärvi, Paavo Aleksanteri Kulberg, Taneli Kulberg, Oskari Kuusijärvi, Veeti Kylmäluoma, Juuso Lassila, Armas Lassinniemi, Heikki Leskelä, Aukusti Loukusa, Magnus Oskar Loukusa, Aukusti Manninen, Juho Aale Naumanen, Kalle Aleksander Nevala, Viljo Valdemar Oksa, Aabram Parkkila, Jalmari Parkkisenniemi, Matti Pitkänen, Antti Polojärvi, Magnus Pätsi, Juho Aukusti Päätaalo, Antti Ruokangas, Aadolf Räisänen, Tyyne Salmela, Kalle Aadolf Salonen, Kalle Heikki Saloranta, Jonne Siekkinen, Kalle Sirniö, Jaakko Soronen, Aleksanteri Säkkinen, Matti Taivalkoski, Juho Tauriainen, Paavo Kustaa Turpeinen, Aukusti Turunen, Matti Uusitalo, Enzio Olof Wallin, Tyyne Waenerberg, Iivari Vahtola, Simuna Vanhala, Antti Virkkunen, Eemil Väyrynen, Olli Väärä, Lauri Vääräniemi, Manne Vääräniemi, Antti Väätäjä, Heikki Yli-Sirniö, Kalle Yli-Sirniö, Paavo Yli-Sirniö.

Taivalkoskelaiset jääkärit Matti Pitkänen ja Jalmari Parkkisenniemi. Vapaussodan jälkeen he joutuivat asevelvollisiksi Kajaaniin. He osallistuivat niin sanottuun Soukelon retkeen. (TH)

Vapaussodan jääkäri Viljo Oksa. Hän osallistui valkoisten puolella vapaussotaan sekä talvi- ja jatkosotaan. (EKä)

Suojeluskunnat

"Suojeluskunnat Suomen maassa järjestystä vaatii". Näin laulettiin itsenäisyyden alun suojeluskuntalaulussa. Kuten Lotta Svärd -järjestökin, oli myös suojelukunta-aate levinnyt Taivalkoskelle jo useita vuosia ennen viime sotia. Suojeluskunnalla oli oma toimitalonsa ja järjestön toiminta oli aktiivista varsinkin 1930-luvulla, jolloin se teki merkittävää isänmaallista kasvatustyötä etenkin nuorten parissa.

Suojelukunta toimi aktiivisesti kirkonkylässä mutta mukana siinä oli nuoria paljon myös sivukyliltä muun muassa Tyrämäellä oli aktiivista toimintaa jopa oma ampumaratakin.

Järjestönä suojelukunta oli vapaaehtoisuuteen perustuva maanpuolustusjärjestö, jonka antamaa koulutusta ei ole syytä väheksyä. Jopa talvisodan "ihmeeseen", eli suomalaisten yhtenäisyyteen ja voimakkaaseen puolustustahtoon oli suojeluskuntien antamalla työllä oma merkittävä osansa.

Koko maassa suojeluskuntiin kuului talvisodan alla yli satatuhatta miestä. Vaikka suojelukuntaa Taivalkoskella, varsinkin vasemmiston taholla vieroksuttiin, piti suuri osa kuntalaisista sitä kuitenkin hyväk-

Taivalkoskelaisia suojeluskuntalaisia marssii suljetussa Taivalkosken kirkonkylän maantiellä 1930-luvun lopulla. (AJ)

syttävänä, isänmaallisena järjestönä, jonka tarkoituksena olivat oikeita. Järjestämällä muun muassa urheilukilpailuja sai suojeluskunta riveihinsä paljon nuoria. Innostusta suojeluskunnan toimintaan viritti myös se, että mukana olo toi vaihtelua arkiseen aherrukseen. Suojeluskunnan järjestämät leiripäivät, harjoitukset ja urheilukilpailut veivät siinä määrin aikaa, että moni varsinkin vanhempi ihminen katsoi sen vievän liaksi nuorten työaikaa.

Suojeluskunnan "värvärit" toki tiesivät mistä talosta kannattaa poikia pyytää toimintaan mukaan. Muun muassa kolmekymmentäluvulla suojeluskunnassa aktiivisesti toimineen aluepäällikkö Reino Karkama ja paikallispuhallikko Enzo Vaalamo kävivät tiedustelemassa poikia suojeluskuntaan. Näin tapahtui muun muassa Väinö Nevalan "värväys" 1930-luvun alussa Jokijärvellä. Nevala kertoo muistelmissaan tapahtumasta näin;

"Muistan elävästi kuinka aluepäällikkö Karkama ja paikallispuhallikko Vaalamo tulivat kotiini ja kysyivät isältä saapiko se tuo poika liittyä suojeluskuntaan? Isä lupasi mielihyvin, ja siitä se alkoi. Sain heti käydä hakemassa varusteet ja aseiden varastolta ja olin innokkaasti mukana kaikessa toiminnassa. Vaikka meillä kotona oli paljon työtä niin kyllä suojeluskuntatoimintaan aina järjestyi aikaa.

Pidettiin leiripäiviä ja kilpailuja talvella ja kesällä, jossa olin mukana vaihtelevalla menestyksellä. Pidettiin myös kursseja, olin muun muassa Pudasjärvellä Suojalinnassa suksentekokursseilla, jossa tehtiin murtomaasuksia. Ensin tehtiin suksihöyläpenkki ja kaikki suksentekoon tarvittavat höylänpäät.

Jokainen kurssilainen teki yhden sukset kurssin aikana. Muistan vieläkin murtomaasuksen mitat: pituus hiihtäjän mukaan, suksen leveys kärjestä 7,5 senttiä, keskeltä senttiä kapeampi ja kannasta kaksi millia leveämpi kuin keskeltä. Suksen keskipisteestä kantapäähän päin kahdeksan senttiä alkaa mäystinreikä noin 3,5 senttiä, jalan tilan pituus 30 senttiä."

Väinö Nevala muistelee, kuten niin monet muutkin mukana olleet, että suojeluskuntaan kuulumisesta oli apua vakinaisen väen suorittamisessa. Sainpa tämän ansiosta kuntoisuuslomankin.

Taivalkoskella toimi suojeluskuntapäällikkönä muun muassa myöhemmin kapteeniksi ylennyt ja sodassa "Marokon kauhun" tittelin saanut rämöpää Arne Juutilainen.

Ennen sotia suojeluskuntapäällikkönä toimi Reino Karkama joka oli

myöhemmin taivalkoskelaisten joukoissa komppanian päällikkönä muun muassa Kuhmon verisissä taisteluissa.

Metsäkylässä suojeluskuntalaisia ohjasi Matti Horsma. Harjoitukseen kuului muun muassa ampumarajoituksia joita pidettiin Pajusuolla, jonne oli rakennettu ampumarata. Harjoituksia kävi valvomassa suojeluskuntapäällikkö Karkama.

Tilaisuuksien kahvituksesta vastasivat kylän lottatyöt. Paitsi ampuamista, kuului koulutukseen myös muun muassa ampumapartiohiihtoa. Erityisesti kovina hiihtäjinä tunnetut Haukivaaran veljekset kunnostautuivat tässä lajissa.

He muodostivat Taivalkosken suojeluskunnan joukkueen Muhoksella pidetyissä suojeluskuntajärjestön piirikisoissa. Veljekset voittivat Taivalkoskelle mestaruuden. Niinpä silloinen suojeluskuntajärjestön lehti Hakkapeliitta kirjoittikin "Taivalkosken hiihdon lepäävän Haukivaaran veljesten varassa."

Taivalkosken suojeluskuntapäällikkö ltn R. Karkama on tullut tarkastamaan Metsäkylän suojeluskuntalaisia.

Kuvassa: R. Karkama, M. Horsma, H. Vanhala, P. Vanhala, M. Nieminen, J. Vääräniemi, H. Vanhala, O. Haukivaara, J. Haukivaara, K. Haukivaara ja V. Haukivaara. (VH)

YLIPÄÄLLIKÖN PÄIVÄKÄSKY

No. 136

Eduskunta on Hallituksen esityksestä päättänyt kumota Suojeluskuntajärjestöstä 22. 12. 1927 annetun lain siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen. Suojeluskuntajärjestö on tämän kautta lakkautettu.

Entiset suojeluskuntalaiset!

Aenneinä kohtalokkaina aikoina kansalaisten omasta aloitteesta syntyneinä, ilman vierasta esikuvaa, ovat maamme suojeluskunnat yli neljänneksivuosisadan kuluessa suorittaneet vapaaehtoisuuden työnsä. Solmittu välirauha ja sen takana hämmäyttävä lopullinen rauha vaativat ponnistamaan kaikki voimamme lannistumattomaan työhön elämämme kaikilla aloilla. Tämä tehtävä vaatii koko huomiomme ja kaikki käsivartemme. Näin ollen tulee tästä lähtien koko sotilaallinen koulutus työ keskittymään ja rajoittumaan yksinomaan puolustuslaitoksen puitteissa tapahtuvaksi. Suojeluskuntien synty aiheutui yleisestä isänmaallisista vaikutteista, ja tämä tosiseikka samoinkuin vuosikymmenien uhrattua toiminta oli sodan aattona vienyt siihen, että tämä myös yleisesti tunnustettiin. Kun suojeluskunnat nyt ovat suorittaneet tehtävänsä loppuun tervehdin Teitä, eri sukupolvien entisiä suojeluskuntalaisia, Komendantista alkaen nuorimpaan rivimieheen saakka, kiittäen liikuttuneena epäitsekästä harrastuksestanne ja uutterasta menestyksellisestä työstänne.

Ääkkään kunniapäällikkönne viimeinen päiväkäsky palvelusalttiuden ja uhrimielen eturivissä mukana olleille asetovereilleen, sotien ja rauhan päiviltä, päättyköön siihen tunnukseen, joka on Teitä johtanut:

KAIKKI ISÄNMAAN PUOLESTA!

Mannerheim

Lotat sodassa

Lotta Svärd -järjestö perustettiin sisällissodan aikana 1918 suojeluskuntien sisärjärjestöksi. Vaikka aseellinen taistelu ei kulunutkaan järjestön toimintaan, pidettiin maanpuolustuksen tukemista muilla tavoin tärkeänä. Rauhan aikana yhdistyksen näkyvimpiä muotoja oli muonituksen-, ja kanttiinipalvelujen järjestäminen sekä erilaiset avustustehtävät. Sodan aikana lotat toimivat muun muassa ilmavalvonta -ja erilaisissa viestitehtävissä. Heitä toimi myös lääkintä-, ja muonitustehtävissä. Sodan aikana oli puolustusvoimien palveluksessa jatkuvasti keskimäärin 13 000 kenttälottaa ja sotakomennuksella kaikkinsa noin 90 000 lottaa. Järjestön jäsenmäärä oli 1943 vajaat 150 000. Pikkulottia eli lottatyttöjä oli saman aikaan reilut 50 000. Viime sotien aikana kuoli 292 lottaa, heistä kaatui tai katosi 117.

Kaiken kaikkiaan lotat vapauttivat lukuisilla toimillaan miehiä varsinaisiin taistelutehtäviin. Aivan kuin suojeluskunnan puolella toimivat sotilaspojat, lähti myös Lotta-Svärd-järjestössä käyntiin pikkulottatoiminta virallisesti 1930 -luvun alussa. Siihen pääsi mukaan jokainen kahdeksan vuotta täyttänyt tyttö joka oli saanut siihen holhoojan suostumuksen. Kuten suojeluskunnatkin myös lottajärjestö määrättiin lakkautettavaksi sotien jälkeen.

Taivalkoskella lottatoimintaan osallistui useita kymmeniä tyttöjä ja naisia. Pääasiassa he olivat muonitus- ja ilmavalvontatehtävissä. Varsinaisesti taistelurintamilla heistä oli vain muutama. Yksi rintamalla olleista lotista on Signe Hiltula (os. Nevala) Jokijärveltä. Hiltula toimi pääasiassa ilmavalvontatehtävissä ja ns. säälottana.

Rintamalla ollessaan lotat eivät säästyneet myöskään sodan kuri-

Rintamalle tuotu lottakanttiini oli suosittu sotapoikien keskuudessa. Rintamalotta Lydia Nevala (ent. Huttu) oik. (SH)

mukselta vaikka eivät aivan etulinjassa olleetkaan. Signe Hiltula muistelee millaista oli olla tykistökeskityksen kohteena Rukajärven suunnalla keväällä 1942:

"Tulimme lottakaverini Ulla Heinrichsin kanssa hiihtämistä kun tykin ammuksia alkoi sataa ympärille. "Korven radiolla" oli juuri elokuvat menossa kun kaikki ryntäsivät ulos. Elokuviin oli tullut myös ratsuilla sotilaita. Siinä syntyi melkoinen kaaos kun, kun pillastuneet hevoset päästettiin vapaaksi sotilaiden juostessa itse maastoon. Me ei Ullan kanssa ehditty mihinkään kun joku huusi, että äkkiä maahan pitkälle.

Ulla kaatui maahan ja meni vähän shokkiin. Kysyin, että sattuiiko sinuun. Hän ei osannut vastata. Olimme Ullan kanssa kahdestaan siinä muiden ollessa metsässä maastoutuneina. Lohduttelin Ullaa, että ei tässä käy kuinka kunhan pysymme matalana.

Keskitys loppui, eikä siinä meidän porukalle henkilövahinkoja tullutkaan. Pyykinarulla olleet vaatteet sirpaleet repivät pahoin. Minun lottapukukin tuli reikiä täytteen. Myös meidän asunnon kattoon tuli täysosuma. Emännillä ollut parhaillaan keitto padassa valmiina syötäväksi. Venäläinen antoi siihen kuitenkin sellaiset lisämausteet ettei sitä voinut enää syödä. Ulla, joka oli hammaslääkäri järkyttyi tapauksesta niin, että pyysi siirtoa kotirintamalle ja sai. Itse jatkoi tehtäviä vielä rintamaoloissa pitkään."

Lottatyöt ottavat aurinkoa venäläisen parturin portailla Rukajärvellä. Signe Hiltula vasemmalla. (SH)

"Lotta Svärdin"
Kultaiset sanat

*Jumalan pelko olkoon elämäsi suurin voima!
Opi rakastamaan maatasi ja kansaasi!
Aseta korkealle lotta-ihanteesi. Vain oikeamielisenä, puhtaana ja raittiina voit olla oikea lotta!
Vaadi aina ensin itseltäsi!
Ole hyvä!
Ole uskollinen vähäisimmässäkin!
Muista vastoinkäymisten kohdatessa päämäärämme suuruus!
Kunnioita ja auta lotta-sisariaisi heidän työsssänsä, siten vahvistuu yhteistunto!
Muista menneiden sukupolvien työ. Kunnioita vanhuksia, he ovat tehneet enemmän kuin me!
Ole vaatimaton esiintymisessäsi ja puuvussasi!
Alistu itsekuriin, siten korostat järjestyksesi!
Lotta, muista edustavasi suurta, isänmaallista järjestyksesi. Varo tekemästä mitään, mikä sitä vahingoittaa tai sen mainetta loukkaa!*

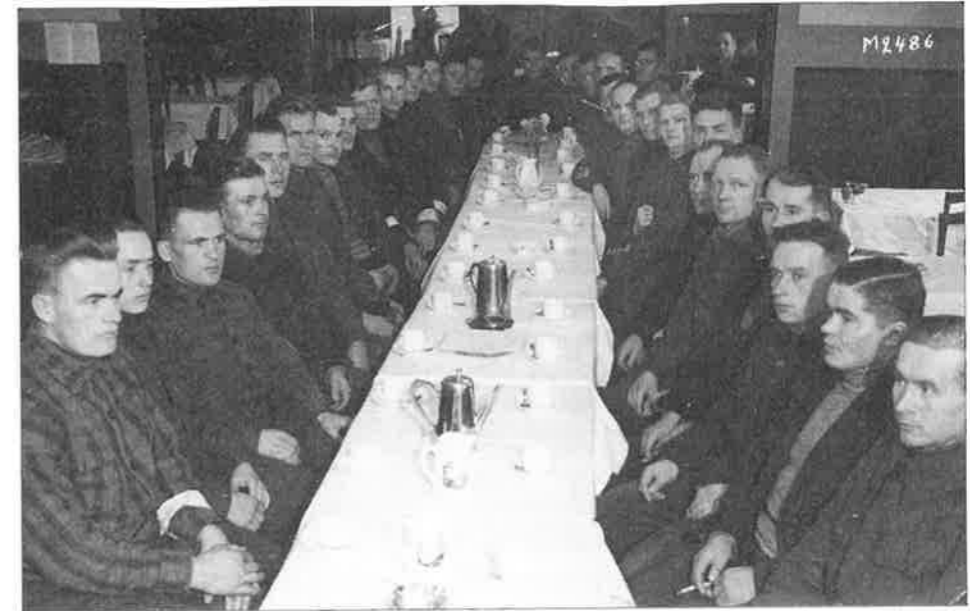
Taivalkosken poikia menossa ylimääräisiin kertausharjoituksiin Ouluun syksyllä 1939. (EK)

TALVISOTA

Kesän ja kevään 1939 Keski-Euroopan tilanteen uutiset olivat kiirineet myös Koillismaalle. Isännät pohtivat keskusteluissaan, että "mitähän se Aatu vielä saapi aikaan kun tuntuu hamuavan isännyyttä joka suunnalla". Myöhemmin syksyllä Neuvostoliitto esitti Suomelle aluevaatimuksia muun muassa osa Karjalan kannasta olisi luovutettava Neuvostoliitolle. Suomen puolelta neuvotteluja kävi muun muassa Juho Kusti Paasikivi.

Neuvotteluissa ei päästy sopimukseen. Neuvostoliitto provosoi marraskuun 26 päivä 1939 Mainilan laukaukset, väittäen Suomen ampueneen tykeillä Mainilaan Neuvostoliiton puolelle. Neljä päivää myöhemmin Neuvostoliiton joukot hyökkäivät Suomen rajan yli, Talvisota oli alkanut. Suomessa varauduttiin yhteenottoon jo aiemmin syksyllä. Elokuussa kotiutettu ikäluokka kutsuttiin takaisin palvelukseen. Syyskuun lopulla reserviläiskutsuntoja laajennettiin.

Vasta Neuvostoliiton neuvottelukutsun saapuessa asetettiin suoja-joukot, vakinainen väki, rajavartiostot ja rajaseudun suojeluskunnat liikekannalle ja lähetettiin suunnitelmien mukaan Neuvostoliiton rajalle. Koko reservi kutsuttiin ylimääräisiin kertausharjoituksiin lokakuun 10-11 päivinä 1939. Tämä vastasi yleistä liikekannallepanoa ja kenttäarmeijan kokoontuminen alkoi lokakuun 14 päivä.

Oulussa pantiin pöytä koreaksi. Ilmassa oli kuitenkin sodan tuntua, joka pani ilmeet vakaviksi. (KK)

Taivalkoskelaiset lähtivät Oulusta

Pääosa taivalkoskelaisista reserviläisistä kutsuttiin Ouluun. Ouluun kutsuttujen reserviläisten joukosta taivalkoskelainen reservin luutnantti Matti Lakajärvi on sotapäiväkirjassaan kirjannut lokakuun 20 päivä 1939 kello 23,00 saapuneeksi erillisyyksikön Taivalkoskelta. Kertausten aikana harjoiteltiin ammuntaa, fyysisen kunnon kohottamista sekä niin sanottua sulkeiskoulutusta.

Marraskuun viimeisellä viikolla reserviläiset siirtyivät telttamajoitukseen Intiön ja Nokelan kankaalle. Taivalkoskelaisista koottiin komppania joka sijoitettiin JR 25:een sekä erillispataljoonaan, yksi komppania pudasjärveläisten kanssa joka siirrettiin Karjalan kannakselle. Osia reserviläisistä meni Sallan rintamalle muihin yksiköihin. Jalkaväkirykmentti 25:een koottu komppania oli rykmentin kolmas ja koostui pääosin taivalkoskelaisista.

Komppanian päälliköksi tuli luutnantti Reino Karkama. Rykmentin komentajana oli majuri Veijola. Sodan sytyttyä marraskuun 30 päivä 1939 Taivalkosken reserviläiset pääosin olivat Oulussa. Ei sentään kaikki, muun muassa sotamies Lauri Haapalainen oli vastaanottamassa vihollista Purasjoella Raatteen tien varressa. Ensikosketus viholliseen oli dramaattinen, näin Haapalainen:

"Terästimme kuuloamme, mitä laulun kanssako se ryssä piruvie tuloo. Kuikistelimme asemistamme. No silimähän panna, nelijonossahan ne pirut tuloo ja laulavat; ei etteköhän te tokene. Meille kävi käsky, vihollisen keula kun tulee sillalle silloin avaamme tulen. Tulta! Ryssiä kaatui sillalle luokonaan. Sen hännät lähtivät saartamaan molemmille puolille metsää ja hakeusivat avorivimuotoon.

Meiltä ensimmäinen haavoittunut oli puolankalaisten komppaniasta alikersantti Väinö Kinnunen jolta vihollinen ampui leuan säpäleiksi. Muistan miten surkeasti mies huusi. Meijän komppaniasta haavoittui muun muassa pikakivääriampuja jolta katkesi käsi."

Jalkaväkirykmentti 25 pidettiin reservinä talvisodan ensimmäisellä viikolla ja seurattiin rintamatilanteiden kehittymistä. Alkuun oli tarkoitus siirtää rykmentti Lapin rintamille, mutta tilanteen kärjistyttyä Kuhmon suunnalla, sai rykmentti joulukuun neljäs päivä käskyn marssia junaan joka seuraavana yönä lähti kohti Nurmesta jonne saavuttiin iltapäivällä joulukuun viides päivä. Nurmeksesta rykmentti suuntasi kohden Kuhmoa. Saavuttuaan Kuhmon rintamalohkolle jossa eversti Hjalmar Siilasvuo johti yhdeksättä divisioonaa muodostettiin JR 25:tä erillinen prikaati jonka komentajaksi tuli everstiluutnantti A Vuokko.

Rintamalla rakennettiin paljon pieniä kevytrakenteisia esteitä.

(HA)

Huovinen ja Seiteri kaatuivat

Vihollinen oli jo joulukuun kahdeksas päivä saavuttanut Kuhmon rintamalla Rastin tienhaaran maaston. Vuokon tehtäväksi tuli iskeä prikaatilla vihollista etelän suunnalta kun samanaikaisesti ryhmä Ilomäki iskee omilla voimillaan.

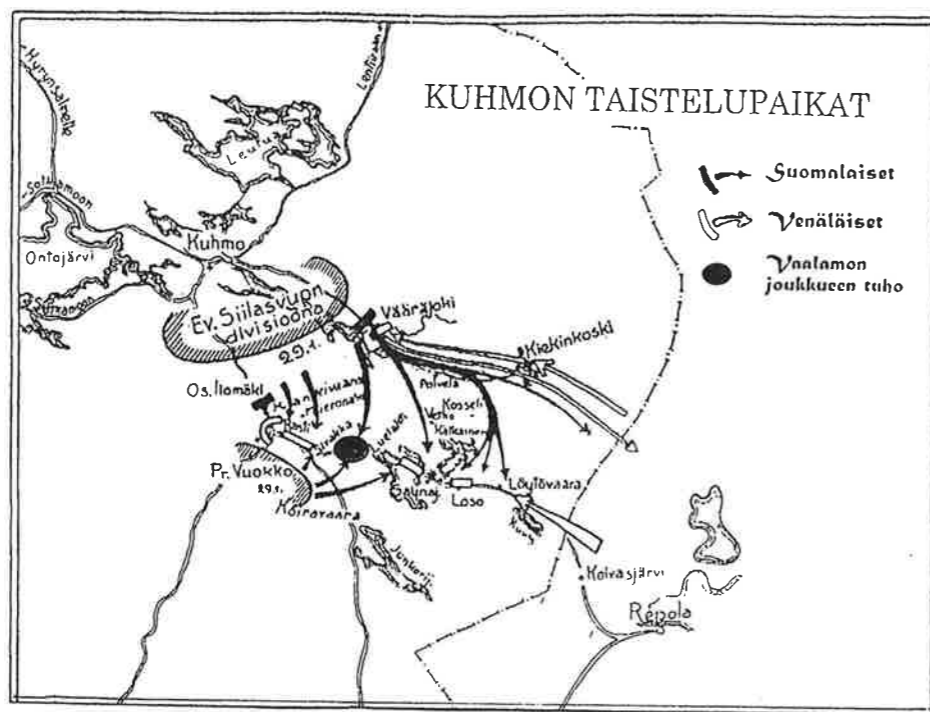
Tässä ensimmäisessä hyökkäyksessä perjantaina 8.12.1939 kaatui Vaarakylästä kotoisin ollut sotamies Artturi Huovinen. Samana päivänä kaatui Rastin tienhaaran taistelussa myös Antti Seiteri Tyrävaaralta. Seiteriä ei koskaan löydetty, mutta aivan hänen vieressään taistellut Eino Räisänen Tyrämäeltä sanoo Antin saaneen osuman ja kaatuneen. Artturi Huovinen ei kuollut heti. Eino Räisänen kantoi hänet selässään sidontapaikalle jossa hän menehtyi. He olivat ensimmäiset Talvisodassa kaatuneet taivalkoskelaiset. Myöhemmin 18 päivä joulukuuta 1939 kaatui Kuhmossa Jaakko Huusko ja Väinö Partanen jouluna 25 joulukuuta Kuolemanjärvellä.

Kolmannen komppanian sotapäiväkirjoista ei käy ilmi miten rintamatapahtumat komppanian kohdalla etenivät. Kuitenkin komppanian tiedetään taistelleen menestyksekkäästi joulukuun aikana muun muassa Hotankanvaarassa sekä Martinvaarassa. Vuosi vaihtui. Vihollinen pureutui Saunajärven tien maastoon. Tammikuun lopulla alkoivat suomalaiset käyttää saarrosta, eli motitustaktiikkaa vihollista vastaan. Tie pyrittiin ja onnistuttiinkin katkaisemaan useasta kohden ja vihollinen eristettiin useampaan mottiin.

Lumipuku auttoi talvella suomalaista taistelijaa.

(EK)

Kohtalokas sunnuntai

Taivalkoskelaisten komppania oli sijoittuneena Saunajärven tien eteläpuoleiseen maastoon. Seuraavat tapahtumat on kuvattu komppanian sotapäiväkirjasta, sen kolmannen joukkueen kohtalosta sunnuntaina helmikuun neljäs päivä 1940. Kerronnassa on käytetty yksikön peitenimiä.

”Neljäs helmikuuta 1940 kello 03.00 lähtö Kissasta, kuljimme Kivijärven kautta. Neljäs joukkue jäi Kissaan. Kello 07.15 tulo osasto R:ään jossa saatiin osaston komentajan luutnantti Tuovisen käsky: Komppanian puhdistettava tieosuus osasto R-Klemetti. Maastossa tavattu vihollisia, vihollisesta ei tarkempia tietoja. Kello 09.30 lähtö ja ryhmitys. Kakkosjoukkue etenee tien oikeata puolta, kolmas ja ykkösjoukkue tien vasenta puolta. Kolmas joukkue etenee linjassa, ykkösjoukkue perässä noin viidenkymmenen metrin etäisyydellä. Kello kymmenen kolmannen joukkueen johtajan vänrikki Vaalamon ilmoitus komppanianpäällikölle. Vihollisen kk pesäke edessä noin 70 metrin päässä, avataanko tuli? Päällikön vastaus; tuli avataan jos vihollinen avaa.

Samassa tuli tielle kolme vihollista, joita kohden avattiin tuli. Nyt myös vihollinen avasi tulen kk pesäkkeistä tien oikealta puolelta ja

edestä. Ristituli oli joukkueelle tuhoisa. Joukkueesta kaatui kahdeksantoista miestä heidän joukossaan joukkueen johtaja Enzio Vaalamo. Myös toisesta joukkueesta kaatui yksi sotamies.

Toinen joukkue oli päässyt etenemään metsän suojassa ja kuolleessa kulmassa noin 50 metrin päähän vihollisesta ja avasi tulen. Ykkösjoukkue sai käskyn irrottautua ja tehdä sivusta iskun. Vetäysimme noin 200 metriä ylitimme suon ja etenimme harjannetta pitkin vihollisen asemien kohdalle josta avattiin tuli. Saimme tulta vihollisen asemista, edessä aava suo, eteneminen mahdotonta. Kello 11,30 komppanianpäällikön vetäytymiskäsky”.

Haavoittuneita yritettiin pelastaa

Alikersantti Pesosen kertomaa sotapäiväkirjaan; ”Alikersantti Säkkinen ja sotamies Haukivaara menivät eteen pelastaakseen haavoittuneet, mutta yritys epäonnistui, koska vihollinen oli jo oijen etupuolella josta avasivat tulen. Luutnantti Tuovisen lähettämät miehet alikersantti Pesonen ja sotamies Heikkala totesivat saman”. Taistelussa kaatui 19 ja haavoittui viisi taivalkoskelaista. Tarkemmin tapahtumista taisteluun osallistuneiden kertomuksista.

Tässä taistelussa kaatuneet taivalkoskelaiset haettiin pois vastaan tultua maaliskuun 14 päivä 1940. Heidän saatettiin Taivalkosken sankarihautaan vaikuttavassa surujuhlassa 31 päivä maaliskuuta 1940.

Talvisota päättyi 13.3.1940. Reserviläiset kotiutettiin kuitenkin vasta kesän kynnyksellä. Talvisodassa kaatui taivalkoskelaisia, 42 heistä 28 Kuhmon taisteluissa.

Suomen marsalkka Carl Gustav Emil Mannerheim totesi suomalaisille sotilaille päiväkäskyssään Talvisodan päättyessä 13.3.1940: ”Sotilaat! Olen taistellut monilla tantereilla mutta en ole vielä nähnyt teidän veroisianne sotateita. Olen ylpeä teistä, kuin jos olisitte omia lapsiani”.

Vaikka puolustusvoimien ylipäälliköltä ei voi muuta odottaakaan kuin tunnustusta hyvin suoritetusta työstä, oli marskin päiväkäskyssä varmasti myös aitoa tunnetta ja halua antaa kiitosta suomalaisille sotilaille. Taistelihan Suomi yhtenäisenä ylivoimaista hyökkääjää vastaan. Paljon puhuttu ”Talvisodan henki” elettiin tuolloin todeksi.

Saunajärven taistelu

Arttu Vääräniemen kokemana

Arttu Vääräniemi Metsäkylästä oli yksi Enzio Vaalamon joukkueen sotilaista joka Talvisodassa selvisi Kuhmon Saunajärven tienvarsitaistelusta. Taivalkoskelaisten kannalta tämä helmikuun neljännen päivän kahakka vuonna 1940 oli raskas. Siinä 19 taivalkoskelaista kaatui samalle suolle. Kahdeksantoista kaatunutta olivat Vaalamon joukkueesta ja yksi, Kalle Karjalainen oikealla sivustalla edenneestä kersantti Patrosen joukkueesta. Lisäksi taistelussa haavoittui viisi Vaalamon joukkueen miestä. Taistelu oli sikäli epäsuhtainen, että Vaalamon joukkue tuli täysin yllätetyksi ja joutui motissa olevan ja hyvin kaivautuneen vihollisen ristituleen. Arttu Vääräniemi kertoo:

"Helmikuun neljäntenä päivänä oli kirkas pakkasilma. Itse olin vänrikki Vaalamon joukkueessa. Hiihrettiin jonkinmoisessa avorivissä ja nähtiin, että edessä on jokin tientapanen. Oltiin sellaisen aukean kohdalla, osa meistä näki savuja edessä ja puhuttiin pitäisiköhän vähän varoa. Joukkueenjohtaja sanoi meille, että ei tässä ole kuin muutama vihollinen, että eteenpäin vaan.

Samassa vihollinen aloitti ampumisen kolmella konekiväärillä ja me jouduimme ristituleen. Mehän löimme pitkälleen lumihankeen ja itse kukin rupesi kaivautumaan lumeen aseisiin. Siinä aukealla ei ollut muuta vaihtoehtoa. Eevertti Karjalainen siinä vierelläni rupesi laittamaan kahta käsikranaattia heittokuntoon tuumaten samalla, että käyn puottamassa nämä ryssän pesäkkeisiin eiköhän se hiljene.

Eevertti lähti, pääsi vähän matkaa kunnes vihollisen luoti meni kasvoista läpi. Verta suihkusi mahottomasti kun hän lähti juoksemaan taaksepäin. Vihollinen osui vielä sitä sormeen. Eevertti tuupertui lumeen, säntäsi taas juoksuun ja niin vain se selvisi siitä rytäkästä.

Joukkueenjohtajaan siinä kävi milteipä ensimmäisenä. Luotisuihku sattui mahaan ja Lohilahden Eino meni sitä auttamaan. Koitti sitoa mutta kun ne olivat sen verran lumirajan yläpuolella niin vihollisen konekivääri ampui ne samaan kasaan. Tilanne hiljeni jonkin verran. Jokainen joka oli vielä hengissä koitti ryömiä lumessa pois päin.

Itsekin siinä ryömin kun konekiväärin suihku raapaisi minulta vyön poikki. Huutelin onko täällä yhtään elävää

enää, pelkoni oli, että jos vielä joutuu vangiksi. Satuin siinä uralle josta joku oli jo ryöminyt. Vihollinen yritti vielä osua, ramautti minun aseesta kiväärin puuosat tohjoksi. Siruja tuli kasvoille sen verran, että verta rupesi valumaan roitonaan.

Ryömin matalana eteenpäin kunnes pääni vastausi miehen jalkapohjin; kysyin kuka se on? Kustu, tuli vastaukseksi, mutta en jaksa enää. Mies oli Horsman Kustu joka sanoi, että koita sinä mennä ja kerro vaimolle ja lapsille terveisiä, minä en jaksa. Olivat ampuneen Kustua kahdesta kohdasta läpi keskeltä ja olkapäästä.

Ryömin aikani ja niin pääsin suojaan. Kerroin toisen joukkueen miehille, että sinne jäi haavoittuneita. Olivat yrittäneet pelastaa, mutta vihollinen oli avannut sellaisen tulen, että sinne ei kuulemma ollut asiaa. Kuleskelin JSP:lle jossa lääkäri tutki kasvoni ja otti sirut pois. Avokäsin kun olin ryöminyt minulta paleltui sormet, en ollut sitä ryömiessä hoksannut. Lääkäri napsi kynnet lautaselle ja määräsi sairaalaan".

Kaatuneet pois rauhan tultua

Taistelussa kaatuneet saatiin pois vasta rauhan tultua. Kaatuneita oli hakemassa muun muassa Väinö Nevala Jokijärveltä, joka oli ollut samassa taistelussa kersantti Patrosen joukkueessa. Joukkue oli jäänyt aseisiin loppusodan ajaksi vain parinsadan metrin päähän taistelupaikasta. Väinö Nevala kertoo tapahtumasta näin:

"Kun rauha tuli tuntui se ihmeelliseltä. Meille tuli huoli omista kaatuneista ja niinpä joukkueenjohtaja sanoikin, että eikös olisi hyvä jos saataisiin kaatuneet pois kun huomenna lähdemme tästä muualle ja tähän tulee eri miehet. Hän sanoi, että saa pataljoonasta tulkin ja kysyi onko muutamia vapaaehtoisia niin lähdetään ottamaan yhteyttä venäläisiin.

Minä ilmoittauduin yhdeksi, Koivuvaaran Heikki oli toinen, Kaikkosen Yrjö kolmas, neljättä en muista. Sitten joukkueenjohtaja Patronen tulkki ja me lähdettiin hitaasti hiihtämään kohti vihollisen poteroita. Meillä oli valkoinen liina suksikepin päässä. Kun mentiin jonkin matkaa nähtiin, että sieltähän tulee sotilasporukka vastaan valkoinen liina heilläkin kepissä. Se tuntui turvalliselta.

Tultiin vastakkain omien kaatuneiden kohdalla jossa neu-

voteltiin, että jos saamme ottaa omat kaatuneet pois. Oikein mielellään lupasivat. Yksi suomenkielinen nuori sotilas sanoi, olkaa hyvä vain. Se tuntui somalta kun suomeksi sanottiin. Sotilaat olivat hyvillään rauhasta, hyppiivät ilosta ja sanoivat ruski Moskovaan finski Helsinkiin. Vaihdettiin tikkuaskia ja me ruvettiin kantamaan kaatuneita tie varteen josta ne hevosella vietiin pois”.

”Oi Kaanaanmaa”

Saunajärven taistelussa kaatuneet taivalkoskelaiset haudattiin sankarihautaan maaliskuun 31 päivä 1940.

Taivalkosken silloinen kirkkoherra Aatto Koivisto kertoo siunaustilaisuudesta näin:

”Kanttoria ei ollut, mutta oli Vaalamon lanko, urkuri ja säveltäjä Viljo Siukonen. Hän oli saanut paikkakuntalaisista ja eri joukko-osastoista kokoon kuoron joka lauloi hänen oman sävellyksensä ”Oi Kaanaanmaan..”, Kirkossa on tuskin ainuttakaan kuivaa silmää.

Ja yhdeksäntoista kertaa samat elämän ja toivon sanat arkuille, joissa jokaisessa oli omainen, ystävä, naapuri ja joilta niin monilta jäi suuri perhe. Eivät hekään olisi elämänsä antaneet vaan se otettiin. Heitäkin painoi huoli kodista ja lapsista. Mutta emme me tänäkään päivänä aavistaneet, kuinka usein saisimme kallista uhria tähän veljeshautaan saatella. Suomi on sankarihautojen maa”.

Taivalkoskelaiset joutuivat lähtemään evakkoon kaksi kertaa. Evakkoreisuille vietiin myös karja. (SN)

Taivalkoskelaisen evakon tie

Talvisodan aikaan Suomussalmella tilanteen mennessä kriittiseksi neuvostosotilaiden vallattua Suomussalmen kirkonkylän joulukuussa 1939, sai Taivalkosken itä- ja eteläosan väki määräyksen lähteä evakkoon. Metsäkylässä sanantuojana toimi Eemil Väyrynen.

”Nyt on lähettävä evakkoon. Lapset, äidit ja ikävanhukset tullaan hakemaan autoilla. Isännät ja aikuistytät lähtevät karjan kanssa kohti Oulua”.

Isännät rupesivat kätkemään arvokkaimpia tavaroitaan mm. niitty-latoiin, heinärintuusten alle. Linja-auto suuntasi välittömästi kohti länttä Taivalkoskelle päästyään. Oulun suuntaan oli pitkät auto- ja hevoskolonnat. Kyytiin oli lastattu ihmisiä. Kokoontumispaikkana oli Kiimingissä Vahtolan kartano. Tästä talon isäntä jakoi Oulun ympäristöön evakoita eri talouksiin.

Evakoissa oli niin taivalkoskelaisia kuin kuusamolaisiakin. Nämä edellä tulleet evakot kokoontuivat päivittäin maantien varteen odottamaan, josko milloin sieltä meidän oma lehmäkarja tulee. Karjavirta vaelsi päivittäin, nälissään ja palellen, olihan pakkasen jatkuvasti kolmenkymmenen luokkaa. Tästä johtui lehmien jatkuva ääntely, joka oli

herkempikorvaiselle surkeaa kuunneltavaa. Nämä karjankuljettajat joutuivat kohtaamaan välillä vaikeuksiakin, uusiin tulokkaisiin suhtauduttiin toisissa paikoissa huonommin, toisissa paremmin. Siitä kertoo tapaus metsäkyläläisen Isoahon karjankuljettajan Hilda Moilasan, ”Iso-Hildan” välikohtaus talon isännän kanssa reitin varrella:

– Missä sitä on halakoja, että saahan lämmittää lehmille vettä”, kysyi Hilda talon isännältä joka makasi uunin päällä.

– Oisitta tuonut halot tullessanne, vastasi isäntä.

– Perkele... kun kiskasen sinut sieltä uunilta ja pistän tulen persijeen, lämpijää se vesi sillä lailla, karjasi Hilda.

Isäntä oli kiireen vilkkaa kantanut halot muurin alle ja näin saatiin vesi lämmitettyä karjalle. Evakoiden ollessa taloissa, pojat ja emännät osallistuivat talojen töihin. Taloissa oli yleensä hyvä vastaanotto ja huolto. Metsäkyläläiset Uutelan talon tyttäret, Edith ja Impi Vanhala lähtivät omin lupinsa kotia Sanginjoelta, kun oli kuultu sodan loppuvan:

”Tulimme sotilasautossa Siekkiseen, siinä meijät pijätti sotapoliisi, Meillä ei ollut kulkulupaa, joten poliisi soitti nimismiehelle, joka antoi luvan tulla ja kirjoitti kulkuluvan. Meillä oli kova koti-ikävä, siitä johtui tämä karkaaminen ja kun tiesimme, että ilmavalvontaan osallistuneet veljemme Heino ja Pauli ovat kotona. Pääsimme sotilasautossa kirkolta tänne kotiin. Karjan kanssa tulivat sitten myöhemmin, viikkojen päästä kotiin, muistelee Impi.”

Taivalkoski sodassa

Vaikka Taivalkoski ei joutunutkaan suoranaisesti sotiemme rintamaistielujen alle koettiin myös Taivalkoskella sodan kirot monella tavalla. Talvisodan aikana Taivalkoskea pommitettiin. Kirkonkylä joutui useamman kerran pommitusten kohteeksi. Myös Jokijärven suunnalla muun muassa Tyrämäellä ja Romppasessa jouduttiin juoksemaan pommituksia pakoon.

Pommitukset aiheuttivat aineellisia vahinkoja varsinkin kirkonkylässä mutta varsinaisilta henkilövahingoilta säästyttiin. Jatkosodan aikana Taivalkosken katukuvaan kuului ennen muuta saksalaiset jotka taistelivat suomalaisten rinnalla venäläisiä vastaan. Toisaalta saksalaisten runsas läsnäolo näkyi myös siksi, että he rakensivat vankityövoiman avulla kenttärataa Hyrynsalmelta Kuusamoon, joka kulki Taivalkosken lävitse. Varsinkin taivalkoskelaisia siviilejä hirvitti saksalaisten vankityövoimaan kohdistuvat raakuudet.

Taivalkosken itäiset kylät oli evakuoitu jo joulukuussa 1939 ja koko pitäjä oli käytännössä evakossa helmikuussa 1940. Talvisodan aikana taivalkoskelaiset olivat evakossa Oulun ympäristökunnissa.

Koitolassa vankisavotta

Sota toi Taivalkoskelle myös venäläisiä vankeja jotka joutuivat tekemään töitä. Talvella 1942-43 oli ”vankisavotta” muun muassa Koitolassa Kaupinmutkan lähellä. Savotalla oli kaksi kämpää, toisessa majoittuivat vangit ja toisessa suomalaiset. Työnjohtajana oli Arvi Lukkari Jurmusta. Myös Ville Jurmu oli mukana neuvomassa tukkien ja pöllien tekoa vangeille.

Varatyönjohtajana savotassa oli Arvo Taivalkoski ja tulkkina Karjalasta lähtösin oleva Ville Tikkasen isä. Samassa savotassa olivat kokkeina Aila Härmä ja Hilja Räisänen. Nälkäiset vangit tekivät puhdetöitä muun muassa puusta koriste-esineitä joilla he vaihtoivat ruokaa. Taivalkosken taloissa löytyy vieläkin näitä vankien puhdetöinä tekemiä esineitä.

Venäläisillä vangeilla teetettiin töitä. Kuvassa olevat vangit olivat rakennustöissä Repolassa. (SH)

Kirkonkellot hälyttivät

Talvisodan alkuvaiheessa kirkonkyläläisiä varoitettiin pommituksista kirkonkelloja soittamalla. Hälytyksen tullessa oli kaikkien mentävä suojaan. Kun väestösuoja ei ollut juoksivat asukkaat läheisiin metsiin. Tämä ei aina onnistunut vaikeuksitta, sillä kaikki eivät päässeet oma-toimisesti liikkeelle.

Kotivaaran päällä kirkonkylässä asuneet Härmän sisarukset kertoivat muun muassa miten sakarilaisten ja härmäläisten sokeaa mummoa vietiin hevosella suojaan. Sakarilaisten ja härmäläisten mummo oli sokea. Hän sokeutui aina kun synnytti poikalapsen. Kun hän sai kolmannen pojan, näkö ei enää palautunutkaan. Hälytyksen tullessa mummo nostettiin kiireesti hevosen reslaan jota usein ajoi Veikko Taivalkoski. Hevonen oli äkimys, ja pakomatka lähimetsään oli joskus hidasta. Vahinkoja ei näillä matkoilla kuitenkaan sattunut.

Kaasupommien pelossa pakomatalla oli "kaasunaamarina" itse flannelista tehty kasvosuoja johon oli laitettu hiiltä jonka läpi hengitettiin. Siirtolan talosta, joka sijaitti Kotivaaralla oli talvisodan aikana tullut sotilaiden ja lottien majapaikka. Sinne tuotiin myös liikuteltava sireeni jolla sotilaat tekivät hälytyksen ilmavaaran tullessa. Sireeni vedettiin hälytystä varten läheiselle pellolle. Siirtolassa oli ns. IS-komppania. Sotilaat kouluttivat nuoria poikia ja vanhoja miehiä sotilaallisiin tehtäviin. Emäntänä siellä toimi Lyydia Hiltunen myöhemmin Meriläinen.

Ankarimmat kirkonkylän pommitukset tapahtuivat tammikuun lopulla 1940. Kun kirkonkylää pommitettiin ensi kertaa se kohdistui

Talvisodan aikana Taivalkosken kirkonkylä joutui pommitusten kohteeksi. Tammikuussa 1940 sai osuman muun muassa apteekki, joka oli tämän näköinen vielä kesän tullessa. (LH)

Kotivaaran päälle, yhden palopommin tullessa lähelle Siirtolaa lumiseen metsään. Anna Härmä, sisarusten äiti oli ollut hetteellä pyykkiä viruttamassa kun pommitus tapahtui. Hän oli säikähtänyt sitä kovin mutta pääsi pelkällä säikähdyksellä.

Pojat olivat samaan aikaan kantaneet puita huoneisiin, mutta pommituksen tullessa menneet metsään suojaan. Myöhemmin kun ilmahälytyksiä tuli ei aina menty metsäänkään. Joilla oli kellareita he pyrkivät sinne mutta usein jäätiin pirttiinkin uunin viereen suojaan.

Tammikuun lopulla sattuneessa pommituksessa vaurioitui pahoin muun muassa apteekkirakennus, kauppias Virkkusen talo ja myös nimismies Waenebergin talo sai osumia. Taivalkosken kirkko säilyi pommituksissa lähes ehjänä. Se sai kuitenkin sirpaleosumia sodan loppuvaiheessa, eli maaliskuun kymmenes päivä 1940 tapahtuneessa pommituksessa. Samassa pommituksessa sai täysosuman muun muassa hautausmaan ruumishuone. Hautausmaalle piilotetut ja haudatut seurakunnan kirkonkirjat säilyivät pommituksissa ehjinä.

Taivalkoskea pommitetaan

Jouko Taivalkoski

Taivalkoski oli eräs niistä paikkakunnista, jota pommitettiin. Erään näistä pommituskerroista tulen muistamaan varmaan koko ikäni. Äiti leipoi useita kertoja viikossa vehnäpitkoja sotilaskanttiinini. Sinäkin päivänä äiti leipoi. Hän oli juuri laittanut pitkopellit uuniin, kun tuli hälytys. Hän ei suostunut lähtemään kanssamme metsään, koska paistaminen oli kesken. Koneet näkyivät jo lähellä, kun hiihimme noin sadan metrin päähän metsään.

Samalla sinne hiihti naapurin isäntä Tuomas Härmä, hän oli sotapoliisi. Kun me toiset heittäydyimme hangelle, niin Tuomas alkoi männynrunkoa tukenaan käyttäen ampumaan kiväärillään koneita. Konekiväärien papatus kuului selvästi voittaen lentokoneiden moottoreista tulevan melun. Pian sen jälkeen kuului kotini suunnasta pommien räjähdystä. Moottorien melu oli vielä kova kun Tuomas huusi: Selvisittekö kaikki hengissä! Kaikki me selvisimme ehjin nahoin, vaikka ympärillämme hangella oli konekiväärien luotien männystä irrottamaa kaarnaa, havuneulasia sekä oksia.

Katsellessamme viiden koneen lentävän Siikalmmiin ylä-

puolella paluumatkalla kentälleen niin Tuomas huokasi pettyneenä. Hän kertoi osuneensa ensimmäisellä laukauksella. Koneet lensivät muutenkin matalalla, mutta olivat kääntäneet koneitten nokat vielä alemmaksi varmaan pystyäkseen ampumaan vielä paremmin. Hän oli tästä syystä nähnyt ohjaajan selvästi ampuessaan. Ohjaaja oli heilahtanut sillä lailla kuin häneen olisi osunut. Tuomas sanoi nähneensä kaikkien koneitten pudottavan pomminsa kerralla.

Pommeja katon läpi

Nämä Tuomaksen sanat saivat meidät muistamaan kotona olevan äidin. Kotirakennuksia ei näkynyt voimakkaan sumun takia. Tiesimme aikaisemmista pommituksista, että palopommien palaessa lumessa pakkasella muodostuu paljon vesihöyryä, joka on samaa kuin sumu. Pihalle tultuamme huomasimme nurkkaan osuneen pommin, joka oli katkennut. Katkennut pommi oli kellertävä puolen metrin mittainen sekä halkaisijaltaan noin kymmenen senttiä.. Onneksi tuollainen pommi tarvitsee pienen pyrstönsä takia korkeamman pudotusmatkan.

Koska koneet lensivät hyvin alhaalla, niin pommi oli vielä pyörinyt ilmassa osuessaan nurkkaan poikittain. Rakennuksen toisen päädyn nurkasta kolmen metrin päässä kovaksi tallaantuneella tiellä oli luultavasti katkenneen pommin mallinen pommi räjähtänyt. Lähellä olevan pienemmän ulkoeteisen lautaseinää sekä oven olivat sirpaleet rikkoneet. Hirsiseinään osuneista sirpaleista oli osa uponnut puolihirteen.

Kuultuamme äidiltä ullakoltakin kuuluneista jysähdyksistä, menimme Aarnon sekä Teuvon kanssa sinne katsomaan. Näimme kaksi palopommia pudonneen vesikaton läpi. Toinen niistä oli osunut vaurioituneesta pyrstöosasta päätellen pyrstö edellä vesikattoon eikä ollut syttynyt. Toinen pommi oli varmaan syttynyt jo vesikaton lävistäessä, mutta pudonnut poikittain yli kymmenen sentin paksuisen hiekkakerroksen päälle siinä palaen. Sen kuumuus ei ollut onneksi jaksanut sytyttää yli kolmen metrin korkeudessa olevaa vesikattoa.

Allin palattua ilmapartiosta hän kertoi yhden koneen heilahdelleen epätavallisesti. Samaa kuulin kylällä toisten-

kin kertovan. Tästä päätellen voi varmasti sanoa Tuomaan joko haavoittaneen lentäjää tai osuneen ohjauslaitteisiin. Joka tapauksessa koneet lensivät tämän jälkeen huomattavasti korkeammalla. Korkeammalla lentävien koneitten on vaikeampi osua harvassa oleviin taloihin. Tästä on kiittäminen Tuomasta.

Pakkolasku Tyräjärvelle

Talvisodan pommituksia seurattiin tarkasti muuallakin kuin vain Taivalkosken kirkonkylässä. Ilmavalvontapaikat joita oli eri puolilla pitäjää ilmoittivat lentokoneiden liikkeistä. Usein näitä valvontapisteitä hoitivat naiset, ilmavalvontalotat.

Uudenvuoden päivä vuonna 1940 on jäänyt monen taivalkoskelaisen mieleen, sillä tuolloin venäläinen pommikone teki pakkolaskun Tyräjärven jäälle. Tätä ennen kone oli pudottanut pommilastinsa järven länsipuolelle, josta suunnasta se tuli.

Koneen kolme miehistön jäsentä sai surmansa. Kaksi oli jo kuollut Tyrävaaran Kankusta saapuneen sotilaspartion tultua paikalle, kolmas

Taivalkoskella suoritettiin ilmavalvontaa muun muassa Taivalvaaran tähystystornista ja Tyrämäen tuulimyllystä. Tähystäjinä oli useimmiten lottia.

Vas. (IN) oik. (ER)

kuoli myöhemmin. Pakkolaskussa kone hajosi pahoin. Paikalliset asukkaat keräsivät koneen osia ja osan tehdessä sen metalliosista työkaluja.

Ilmeisesti pakkolaskun tehnyt kone kuului suurempaan pommituslavueeseen, joka oli ollut matkalla pommittamaan Oulua.

Laihue oli saanut peräänsä Rovaniemeltä operoineet ruotsalaisten vapaaehtoislentäjien hävittäjät joiden tulituksessa kone sai osumia.

Tästä ilmataistelusta kertoo Taivalkosken Rintelässä tuohon aikaan asunut Osmo Taivalkoski. Hän sanoi olleensa muiden kylän poikien kanssa pyydystämässä kissoja ulkorakennusten alta koska heidän oli määrä lähteä evakkoon.

Pojat näkivät kuinka idän suunnasta tuli pommikoneita joiden kimppussa hääri hävittäjiä. Konekiväärien luodit vain rapisivat rakennusten seiniin kun koneet lensivät Rintelänvaaran ylitse. Näitä luoteja kaivettiin seinistä irti kun palattin evakosta, muistelee Taivalkoski.

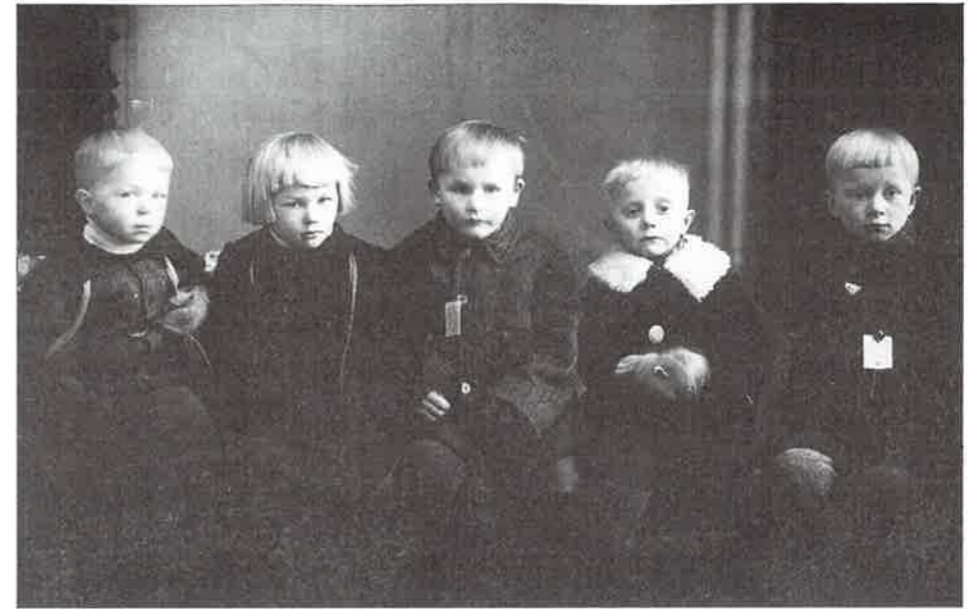
Osmo Taivalkoski kertoi venäläisten pommituslentojen suuntautuneet juuri Rintelänvaaran ylitse. Kun koneet menivät pommittamaan Oulua ne lensivät huomattavasti korkeammalla kuin silloin, kun niiden päämääränä oli Taivalkosken kirkonkylä.

”Vaikka meiltä suurin matkoin oli kirkolle matkaa lähes kymmenen kilometriä kuului pommien räjähdykset selvästi ja ikkunat helisivät pommien pudotessa jäätyneeseen maahan.”

Taivalkosken ilmavalvontakeskuksen (IVAK) henkilökuntaa.

(IN)

Metsäkyläläiset lapset. Yrjö Suutari, Rauha Suutari, Matti Lohilahti, Seppo Vääräniemi ja Matti Huusko lähdössä evakkoon Ruotsiin.

(MLo)

Sotalapset

Talvisodan syttyminen aiheutti Suomessa myös pelon siitä miten elintarvikehuolto saadaan toimimaan kotirintamalla. Ennen muuta pelättiin sitä miten lapset ja vanhuksat selviävät talven yli.

Suomessa jouduttiin turvautumaan elintarvikkeiden säännöstelyyn, jonka kohteena oli aluksi ulkoa tuotavat, enemmänkin nautintoaineet kuten sokeri, kahvi ja tee. Ongelmaa osaltaan helpotti se, että muut pohjoismaat olivat valmiit vastaanottamaan lapsia, pienten lasten äitejä kuin myös vanhuksia. Tätä toimintaa varten perustettiin Pohjoismaisen Avun Suomen Keskus. Myöhemmin sen toimintaa jatkoi lastensiirtotoimikunta.

Suomesta lähetettiinkin tuhansia lapsia, lähinnä Ruotsiin talvisodan syttyä, mutta myös jatkosodan alkuvaiheessa. Osa heistä tuli takaisin varsin nopeasti. Osa välirauhan aikana, osan ollessa siellä myös koko jatkosodan ajan. Moni lapsi jäi Ruotsiin pysyvästi ottovanhempiensa hoiviin. Näin kävi myös muutamille taivalkoskelaisille lapsille.

Taivalkoskelta sotalapsia lähti Ruotsiin useita kymmeniä, eniten Metsäkylän suunnasta. Taivalkoskella, ja varsinkin sen itäosassa monet vanhemmat halusivat lapsensa turvaan, ei vain puutteen vuoksi, vaan myös pois sodan jaloista olihan rintamalinjat suhteellisen lähellä.

Metsäkylän Kivelästä astui linja-autoon maaliskuun alussa 1942 tuolloin seitsemänvuotias Matti Lohilahti nimilappu rinnassaan. Matkaseurana hänellä oli samanikäisiä kavereita osa nuorempiakin.

Nyt yli viisikymmentä vuotta tuosta tapahtumasta kertoo Matti seuraavaa:

”Minulla on kuva, että lähtö tapahtui Kivelästä. En muista, että lähtötunnelma olisi ollut mitenkään haikea, ehkä enemmänkin jännittynyt. Muistan kuinka Vääräniemen Seppoa nauratti kovin kun linja-auton perä heittelehti kuoppaisella tiellä.

Sen muistan myös, että laivalla menimme Ruotsiin. Minä pääsin perheeseen, joka asui Ruotsin eteläosassa parisataa kilometriä Tukholmasta etelään.

Talon isäntä oli poliisi, mutta tilalla oli myös maataloutta. Minusta pidettiin erittäin hyvää huolta. Varsinkin talon tytär Karin hoivasi minua kovin.

En muista tunteneeni lainkaan koti-ikävä. Sensijaan kotona isällä ja äidillä oli enemmänkin ikävä, niinpä he kutsuivatkin minut kotiin jo saman vuoden marraskuussa.

Olin ehtinyt kiintyä niin isäntäväkeeni, että silloin muistan itkeneeni kun lähdettiin takaisin Suomeen.

Vaikka olin Ruotsissa vain reilut puoli vuotta olin unohtanut tuona aikana Suomen kielen. Eli olin täysi ummikko palattuani. Myöhemmin äidiltäni kuulin, että varsinkin isä halusi minut pian takaisin. Olin vanhempieni ainoa lapsi, joten ehkä sekin oli yhtenä syynä heidän ikäväänsä.”

He antoivat kaikkensa

Talvisodassa, jatkosodassa ja Lapin sodassa taivalkoskelaisia menehtyi toistasataa miestä. Sankarihautausmaalla on muistolaattoja 145:lle sodan uhrille. Sankarivainajia on tilastoihin merkitty 146, jossa on mukana lukuisa joukko kotirintamalla miinoihin menehtyneitä siviilejä tai sodassa sairastuneita ja myöhemmin kuolleita sotilaita. Osa rintamalla kaatuneista on siunattu kentälle jääneinä, sillä kaikkia kaatuneita ei saatu pois vihollisen vallattua taistelukentän ja osan kadotessa jäljettämiin.

Jotkut sairastuivat rintamalla ja moni menehtyi muun muassa keuhkotautiin. Oman surullisen tarinansa muodostaa kotirintamalla jatko-

sodan loputtua saksalaisten miinoihin menehtyneet. Saksalaiset miinoittivat perääntymisreitinsä, peläten lähinnä venäläisten takaa-ajoa. Erityisesti miinoja asennettiin liikenteellisesti tärkeisiin kohteisiin kuten vesistöjen ylityspaikkoihin, siltojen kupeeseen ja niin edelleen.

Miinat eivät valinneet uhria, ne veivät sekä nuoria että vanhoja. Lisäksi saksalaisten polkumiinoissa sanottiin olevan jotakin myrkyllistä ainetta joka aiheutti kuoleman, vaikka miinaan astunut olisi muutoin saattanut selvitä vaikkapa jalan amputoinnilla.

Tästä antaa viitteitä muun muassa se, että miinoissa loukkaantuneet menehtyivät useimmiten varsin nopeasti. Esimerkiksi lokakuun viiden päivän iltana 1944 Jokijärven Romppasessa miinaan astunut tyrämäkeläinen Toivo Hietala menehtyi seuraavana päivänä kun häntä lähdettiin kuljettamaan Puolangalle sotilassairaalaan. Hietala oli jo haavoittunut aiemmin rintamalla ja oli parhaillaan toipumislomalla.

Hän oli tulossa polkupyörällä Teuvo Alapirtin kanssa kirkolta kun hän Romppasen rannassa astui miinaan. Sensijaan aivan hänen vieressä kulkenut Alapirtti ei loukkaantunut. Hietala kuljetettiin Hiltuniemeen, jossa hänelle annettiin ensiapu. Alapirtti kertoo itse lähteneensä takaisin kirkolle ilmoittamaan tapahtuneesta ja hakemaan ensiaputarvikkeita.

Toivo Hietala vietiin seuraavana aamuna veneellä kirkolle pappilan rantaan, jossa oli JSP-asema. Sieltä häntä lähdettiin viemään ambulanssilla Puolangan sotilassairaalaan mutta matkalla hän oli menehtynyt.

Samoin kävi Uuno Penttilälle, joka astui miinaan Pistossa. Häntä lähdettiin kuljettamaan Taivalkoskelle veneellä. Tyrämäellä häntä hoidettiin vähän aikaan Ylipirtissä josta matka jatkui hevoskuljetuksena. Mutta jo ennen Romppasta hänkin menehtyi.

Kesän 1941
kaatuneista
osa
haudattiin
sankari-
hautaan
vasta
lumien
tultua.
(ER)

Rakastetun parit

*Tuokaa kaivattu hangelta tänne
parit heiluen keskellänne;
valkeilla kasvoillaan kaatuneen uni*

*—
silloin on kaunein rakastettuni*

*Polulle valunut vertaan on hiukan
jäljiltä korpiottelun tiukan,
tukassaan hileet ja sirpale päässä —
kaunein on rakas, parit jäässä.*

*Kulmaluulla ja parinpuulla
nään uutta lunta ja jäätä suulla..
Huuruiset miehet, kantakaa taakka
lumessa kahloen, sydämeen saakka.*

Lauri Lamminmäki

Talvisodan uhrin

**Alapirtti
Väinö Johannes**
s 5.3.1911
k 17.1.1940
Kuhmo

**Eskola
Aarne Elias**
s 3.12.1911
k 14.3.1940
Sotilassairaala

**Arola
Johannes Siimes**
s 30.11.1913
k 4.2.1940
Kuhmo

**Haukivaara
Kalle**
s 18.11.1903
k 4.2.1940
Kuhmo

**Hiltunen
Heikki**
s 5.11.1903
k 6.3.1940
Uraansaari

**Huovinen
Artturi**
s 1.4.1914
k 8.12.1939
Kuhmo

**Horsma
Kustaa
Aleksanteri**
s 20.1.1911
k 4.2.1940 Kuhmo

**Huusko
Jaakko Einari**
s 23.8.1910
k 18.12.1939
Kuhmo

**Iisakka
Juho Heikki**
s 9.2.1913
k 4.2.1940
Kuhmo

**Jurmu
Tauno Ilmari**
s 2.10.1916
k 13.3.1940
Sotilassairaala

**Jokisalo
Ilmari**
s 23.3.1919
k 19.2.1940
Kuhmo

**Karjalainen
Kaarlo Henrik**
s 18.5.1908
k 4.2.1940
Kuhmo

**Karvonen
Armas**
s 9.2.1918
k 11.3.1940
Karisalmi

**Kuha
Veikko Johannes**
s 24.3.1913
k 4.2.1940
Kuhmo

**Komulainen
Eino**
s 6.12.1913
k 4.2.1940
Kuhmo

Kurtti Eino
s 24.2.1914
k 9.10.1940
Sotilassairaala
Oulu

**Lehtoniemi
Veikko Hermanni**
s 19.3.1917
k 13.2.1940
Kannas

**Maaninka
Juho Fredrik**
s 19.8.1909
k 2.3.1940
Kuhmo

**Käsämä
Veikko Ilmari**
s 28.5.1916
k 4.2.1940
Kuhmo

**Loukusa
Joonas**
s 19.6.1911
k 4.2.1940
Kuhmo

**Luukkonen
Olli**
s 12.2.1900
k 3.3.1940
Uuraa

**Lohilahti
Eino**
s 14.1.1911
k 4.2.1940
Kuhmo

**Luukkonen
Kaarlo Nikolai**
s 31.7.1904
k 2.3.1940
Uuraa

**Mikkola
Sala Immanuel**
s 18.11.1915
k 4.3.1940
Kannas

**Luukkonen
Toivo**
s 10.7.1918
k 13.3.1940
Pitkäranta

**Määttä
Simuna**
s 30.1.1908
k 4.2.1940
Kuhmo

**Moilanen
Armas Toivo**
s 15.5.1907
k 4.2.1940
Kuhmo

**Partanen
Väinö**
s 6.3.1917
k 25.12.1939
Kuolemanjärvi

**Parviainen
Vilhelm**
s 31.12.1911
k 4.2.1940
Kuhmo

**Räisänen
Eino Aukusti**
s 25.3.1910
k 5.3.1940
Säkkijärvi

**Rinnemaa
Johannes**
s 14.9.1917
k 18.2.1940
Kuhmo

**Seiteri
Antti Einari**
s 3.3.1914
k 8.12.1939
Kuhmo

**Soronen
Jaakko Vilhelm**
s 23.3.1909
k 4.2.1940
Kuhmo

**Tammilehto
Kauko Olavi**
s 12.6.1912
k 6.3.1940
Viipurinlahti

**Viitanen
Väinö Heimo**
s 14.2.1913
k 29.3.1940
Lieksa

**Vääräniemi
Väinö Henrik**
s 18.11.1903
k 4.2.1940
Kuhmo

**Säkkinen
Eino Aukusti**
s 17.9.1912
k 4.2.1940
Kuhmo

**Väärä
Johan Artturi**
s 1.3.1906
k 4.2.1940
Kuhmo

**Vaalamo
Enzio Olof**
s 26.2.1900
k 4.2.1940
Kuhmo

**Tyni
Väinö**
s 9.12.1917
k 10.3.1940
Karisalmi

**Väisänen
Eino Kalle**
s 24.4.1900
k 17.1.1940
Kuhmo

**Väättäjä
Martti Ilmarinen**
s 1.1.1917
k 4.2.1940
Kuhmo

Hevosenkengässä "Tissinkärjen" puolustajat olivat vain muutaman kymmenen metrin päässä vihollisen linjoista. (ML)

Taivalkoskelaisia taisteli myös Sallan rintamalla. Kuvassa Pennasen partio Luttojoella. Taivalkoskelainen Toivo Partanen kynsii korvallistaan ja miettii miten pojat selviää joen yli. (TP)

JATKOSOTA

Isänmaa kutsuu jälleen

Vaikka rauhan ehdot olivat raskaat, ryhdyttiin Suomea rakentamaan nopeasti uudelleen. Epävarmuus kalvoi kuitenkin suomalaisten mieltä. Tilanne Keski-Euroopassa ja muuallakin maailmassa antoi aihetta huoleen. Neuvostoliitto katsoi alkukesästä 1941, että Suomi "vehkeilee" Saksan kanssa ja alkoi provosoida Suomea.

Tilanne muodostui Suomen kannalta jälleen uhkaavaksi. Niinpä isänmaa kutsui jälleen poikiaan puolustamaan maataan. Taivalkosken reserviläiset kokoontuivat Taivalkoskelle, josta suuntasivat osa Suomussalmelle osa Kuusamoon. Viimeisellä viikolla kesäkuuta 1941 Suomi oli jälleen sodassa Neuvostoliittoa vastaan. Neuvostoliiton ilmavoimat pommittivat kesäkuun 22 päivän aamuna muun muassa Sotungan luona olleita panssarilaitoja ja Alskärin linnaketta. Samoin Imolan luona neuvostosotilaat tulittivat suomalaisia rajavartioita.

Näitä pidettiin kuitenkin irrallisina tapauksina. Sensijaan kun 25 kesäkuuta 1941 Neuvostoliiton ilmavoimat pommittivat useita eri paikkakuntia, antoi silloinen pääministeri Rangell eduskunnalle hallituksen tiedonannon jossa ilmoitettiin Suomen ryhtyvän puolustautumaan kaikkiin käytettävissä olevin keinoin. Jo seuraavana päivänä eli 26.6.1941

JR 11:sta miehiä muun muassa taivalkoskelaisia kuuntelemassa uutisia radiosta hyökkäysesällä 1941. (EH)

presidentti Risto Ryti piti radiopuheen, jossa hän totesi sodan syttyneen Suomen ja Neuvostoliiton välille. Saman päivän iltana ylipäällikkö antoi joukoille luvan vastata neuvostoliittolaisten tuleen rajan yli.

Toisin kuin Talvisodan alkaessa Suomi oli nyt paremmin varustautunut sotaan. Tämä kävi ilmi myös presidentti Rytin radiopuheesta, jossa hän muun muassa totesi:

“Kansalaiset! Vuosisadat ovat osoittaneet, että paikalla, jonka kohtalo on kansallemme antanut, ei pysyvää rauhaa ole voitu saavuttaa. Idän paine on aina ollut meitä vastassa. Tämän paineen helpottamiseksi, ikuisen uhkan hävittämiseksi tulevien sukupolvien onnellisen ja rauhallisen elämän turvaamiseksi me nyt käymme taisteluun ja meillä on tällä kertaa ehkä paremmat mahdollisuudet onnistumiseen kuin kenties milloinkaan ennen. Kohtalon Herra, jonka käsissä kansamme elämä on, johdattakoon meitä ja vieköön taistelumme lopulliseen voittoon”.

”Aina Hangosta Petsamoon”

Taivalkoskelaiset taistelivat jatkosodassa pääosin Kiestingin Uhtuan suunnalla mutta osa heistä oli sijoitettuna myös Sallaan ja pitkin itärajaa Kannakselle aina Viipurinlahdelle ja Helsinkiin saakka. Suomusalmen lohkolla suomalaiset etenivät aina Uhtuan porteille saakka kovista taisteluista tunnetuksi tulneiden Kis-Kis-kukkuloiden tasalle. Kiestingin lohkolla edettiin Kiestingin itäpuolelle Lohilahti-Tsornejärven tasalle.

Nämä syksyllä 1941 saavutetut asemat pidettiin aina kevääseen 1944 saakka, jolloin ne luovutettiin Suomen rinnalla jatkosodassa taistelleille saksalaisille joukoille. Pääosa taivalkoskelaista taisteli näillä rintamasuunnilla jatkosodan aikana. He olivat sijoitettu JR11 sekä JR53. Muutamia sotilaita osallistui taisteluihin Rukajärven sekä Sallan rintamalla. Merivoimissa palveli kaksi taivalkoskelaista sotilasta.

Hurmeen peittämä Kiestingin tie

Kiestingin suunnan taistelut jatkosodan alussa jäivät lähtemättömästi monen taivalkoskelaisen mieliin. Tällä suunnalla kaatui paljon taivalkoskelaisia ja haavoittui useita. Raskaimman taakan kantoivat tämän suunnan taisteluissa pudasjärveläiset, joille Kiestingin suunnan taiste-

Kiestinkiin hyökättiin raskaita tappioita kärsien rautatien suunnassa. (HA)

lut olivat sodan verisimpiä.

Sodan alkuvaiheessa, kesällä ja alkusyksystä 1941 suomalaiset JR 53-joukot etenivät ripeästi aina Kananaisiin saakka noin 70 kilometriä rajalta, suurimpana vastuksena huonot kulkuyhteydet. Mitä pidemmälle edettiin sitä kovemmaksi tuli myös vihollisen vastustus. Kananaisen ja Sohjanan välillä käytiin jo kovia taisteluja ja omat tappiot alkoivat kasvaa. Nopean etenemisen tarkoituksena oli päästä Muurmannin radalle, katkaista se ja vaikeuttaa näin vihollisen huoltokuljetuksia itärintamalla.

Kiestingin suunnan merkitys vain kasvoi kun saksalaisten hyökkäys Sallassa oli pysähtynyt. Niinpä Sallan taisteluissa ryvettyneitä saksalaisia lähetettiinkin everstiluutnantti Jussi Turtolan avuksi Kiestingin suunnalle. Näin taivalkoskelaisetkin pääsivät tutustumaan näihin aseveljiin. Sohjananjoki ylitettiin, siitä huolimatta vaikka venäläiset olivat sen vastarannalla vahvoissa asemissa. Ylityksen onnistumista edesauttoi kova tykistötuli ja myös Stuka-pommittajat jotka moukaroivat vihollisen asemia heinäkuun viimeisenä päivänä 1941.

Röhön - Uhtuan välinen kapulatie oli autoilijan painajainen.

(ER)

Jalkaväki etenee Röhön kylän laitamilla. (ER)

JR 53:n kevyen heittimen miehiä alik. V. Nevalan johtamana Kiestingin suunnalla. (SH)

Tämä kukkula kävi liian kalliiksi

Suomalaiset etenivät kohden Kiestinkiä käyden ankaria taisteluita muun muassa Kokkosalmella elokuun kolmas päivä ja sitten Kuolemankukkulalla elokuun 4-5 päivinä. Kiestinki vallattiin 6-8 päivä elokuuta. Kokkosalmen taisteluista kannattaa mainita silloinen pudasjärveläinen myöhemmin Taivalkoskelle muuttanut Rudolf Järvinen. Hän kunnostautui erityisesti Kokkosalmen lähitaisteluissa saaden lisänimen "Kokkosalmen lukko". Muutama päivä myöhemmin tämä rohkea taistelija menetti toisen jalkansa Kuolemankukkulalla miinakentässä.

Näitä ankaria taisteluita kuvaa myös kirjailija Kalle Päätalo itse mukana olleena kirjassaan "Liekkejä laulumailta" näin:

"Tässä sitä riittäähi kahtelemista! Jakki paineli rouheita piipunkoppaan, nakkasi katseen ympärilleen ja jatkoi: Tämmösessä savotassa sitä nyt, Kalle ollaan! Niin ollaan.. On liika rummaa jäläkeä, Jakki sanoi, ja kun hän jatkoi, oli äänessä jo siviiliaikojen möyhäisyä: Tämä tästä tuli, kun ne helevetin Hitleri ja Tallinin Joopi rupe-sivat veljeilemään! Vaikka senhän tiesi alusta lähtiin, että perhosparilla oli pirut mielessä.. Minulla oli kirppuileva olo ja jouduin vilkuilemaan ympärilleni, koska myös sak-

JR 53:n raskaan heittimen miehistöä. Kuvassa muun muassa taivalkoskelaiset E. Puolakanaho, A. Vääräniemi, J. Jussila, J. Vanhala, Olli Väärä. Kuva Kiestingin suunnalta syksyllä 1941. (ML)

salaisia liikuskeli kukkulalla. Onneksi eivät ainakaan vielä osaa suomea, ajattelin. Häpeilyni ja pieni pelkoni saivat minut sanomaan ilmiselvän asian: Ovat määränneet sinut vartiomieheksi? – Romppasen Väinön ryhmästä määrättiin vartio ja on minun hukini. Jakki raapaisi tikun ja alkoi imeä tulta piippuun. Kiirehdin kysymään: Onko teijän komppaniassa riittänyt hyvää tuuria? Tarkotan onko kaatunu miehiä ja haavottunu? Meijän komppaniassa on vielä säilytetty päänupit... Jokunen on haavottunu. Entä taivalkoskelaiden heittimessä? En ole niitä nähny vähiin aikoihin. Niiltä kuuluu jokusia kaatuneen. Ei tietävästi jokijärveläisiä, Jakki sanoi, imaisi välillä muutaman savun ja jatkoi: Mutta Putasjärven pataljoonassa on kato käyny. Tämä kukkula se kävi liijan kalliksi.”

Raskaita tappioita

Turtolan ryhmän tappiot olivat miltei tuhat miestä kun niitä laskettiin Kiestingin valtauksen jälkeen. Kaatuneita oli 361. Tappiot olivat erittäin raskaat mitattiin niitä millä mittapuulla tahansa. Kaatuneita haudattiin väliaikaisiin hautoihin, eikä kaikkia vainajia saatu kotiseurakuntien multiin vaan ne jäivät sinne motin lauettua. Miehet olivat jo lopen väsyneitä sotimiseen, oltiinhan edetty rajalta jo reilut 150 kilometriä. Tympääntymistä lisäsi se, että kotiin pääsemisestä ei enää puhuttu mitään. Kiestingin valtauksen jälkeen oli annettu ymmärtää, että päästään heinätoihin ja sadonkorjuuseen. Niin ei kuitenkaan käynyt. Vain parin päivän lepo ja taas lähdettiin kohden itää ja Louhea.

Everstiluutnantti Turtolalla ei olisi ollut kiirettä etenemiseen, vaan sitä vaati nimenomaan saksalaiset, joille pääsy Muurmannin radalle oli ehkä myös kunniakysymys. Niinpä joukot lähtivät etenemään pitkin rautatien vartta törmäten vajaan 30 kilometrin päässä vahvaan viholliseen Kapustnajajoella. Eteenpäin ei päästy sivustoiltakaan. Huolto pelasi vielä rautatietä myöten mutta kun vihollinen onnistui katkaistamaan sen elokuun 20 päivä oltiin yllättäen motissa, eli tilanteessa jota suomalaiset olivat menestyksekkäästi käyttäneet jo Talvisodassa.

Kun tätä vaihetta kesti kolmisen viikkoa kärsittiin suorastaan nälkää, puhumattakaan vihollisen jatkuvista hyökkäyksistä mottia vastaan. Sään haltijatkaan eivät olleet suomalaisten puolella. Oli sateista ja kylmää. Ei siis mikään ihme vaikka itse kunkin hermot olivat kireällä. Joukkojen huoltamista yritettiin pitää yllä erämaita ja soita pitkin ratsukkojen avulla. Näitä reittejä myöten kuljetettiin myös haavoittuneet. Sensijaan kaatuneet haudattiin paikan päälle.

Miesten hermot olivat kireällä ja epätoivo alkoi saada jalansijaa. Alikersantti Väinä Nevala muistelee kuinka aina rehvakas Hiltu-Jakkikin kerran tuli lähelle ja sanoi hiljaa, ”kuule Väinö me ei täältä enää selvitä”. Turtola joka oli vastahakoinen etenemään oli vaatinut saada peräytyä mutta siihen ei suostuttu. Ilmeisesti saksalaisten painostus Suomen sodanjohtoa kohtaan oli niin voimakas, että Turtolan vaatimuksiin ei voitu suostua.

Toivo elää

Kiestingin motin suurista vaikeuksista ei kuitenkaan hevin kotirintamalle kerrottu. Motista kulki kirjeet kotiin ja niissä oli edelleen toivon ja selviytymisen sävy.

Alikersantti Väinö Nevala kirjoitti siskolleen Signe Nevalalle seuraavan kirjeen elokuun 26 päivä 1941.

"Sisko hyvä!

Terveiset täältä motista. Olet ehkä saanut jo kuullakin, että ryssä on pannut meidät mottiin ja onpa se pitänyt yhtä kyytiä jo viikon päivät. Olin heitinryhmäni kanssa aukasemassa neljättä vuorokautta, mutta emme me vain silloin vielä saaneet rataa auki. Nyt kait ne ovat uusilla voimilla siellä mutta ei ainakaan vielä rata ole auennut. Jostain erämaan halki ovat nyt saaneet viedyksi haavoittuneet jotka ovat itse voineet kulkea. Vaikeammin haavoittuneet viedään lentokoneella pois. Kirjoitan tämän kirjeen, jospa se menee sieltä kautta postiin. Kirjoitin Esterille kortin ja tilasin siinä kynttilöitä ja sähkölampun. On niin pimeätä jo yöllä, että ei nää varsinkin teltassa mitään.

Rataa aukastessa kaatui taivalkoskelaisia Pätsin Eino ja Latvolehon Niilo. Haavoittui useita. Tiedän ainakin Kaasalaisen ja veisto-opettaja Kylmäsen jotka haavoittui. Entiset sivilisattumat ovat jo aikaa olleet lopussa. Muonahuoltoa emme ole saaneet viikkoon, vaan ei vielä ole ollut sen suurempaa puutetta. Kyllä on kurjaa kun tuli noin kylmät vesisateet. Joka on etulinjassa niin siellä ei ole hauskaa. Täällä olisi sadetakki tarpeen mutta mistäpä sen ottaa. Hyvin olen voinut. Ei tarvitse vielä hätäillä kotona. Ehkäpä se ratakin saadaan pian auki. Hyvää vointia kaikille."

Väinö.

Alikersantti
Väinö Nevala kirjoittaa
"sieltä jostakin".
(SH)

Huolto oli Kiestingin mottiin vaikeata ja vaivalloista, mutta kaikesta huolimatta se pelasi. (HA)

Hermot tiukilla

Kiestingin motissaolosta ja miesten hermojen tiukkuudesta kertoo myös heittimen tulenjohtajana toiminut Eino Inget Inkeeltä. Hän sanoi koko raskaan heitinporukan joutuneen ennen motin aukeamista jalkaväkeen kun ammuksia ei enää saatu. Sotamuistelmissaan Inget kertoo tapahtumista näin:

"Oltiin aukasemassa rataa. Jalkaväki hyökkäsi radan pintaa ja heitinporukka meni sivulle varmistukseen. Meitä kaksi lähti aina parinsadan metrin päästä sivulta partioon. Eräässä vaiheessa tuli eteemme pitkä ryssä joka antautui. Toimme hänet luutnantti Vääätäjän luo ja minä kysyin mihin tämä vanja pannaan. Vääätäjä sanoi, että vie tuonne ison kuusen taakse ja ammu siellä. Minä sanoin etten ammu, mutta lähin kuitenkin viemään vanhia kuusta kohden.

Samalla hetkellä Vääätäjä antoi muulle porukalle hyökkäyskäskyn. Vanki oli minun pelastukseni, sillä hyökkäys vei Vääätäjän ja seitsemän muuta miestä kaatuneiden joukkoon. Lisäksi kahdeksan miestä haavoittui ja vain seitsemän selvisi tästä hyökkäyksestä ehjin nahoin. Näitä

Kapulatieta pitkin hevosten vetämät huoltokuormat pääsivät pehmeitten soit-
ten taakse. (KP)

Vihollinen pääsi joskus lähellekin asemia joskus asemiin saakka. Tässä vihollinen on kohdannut tienpänsä Kiestingin loholla taivalkoskelaisten asemien edessä elokuulla 1941. (HA)

kaatuneita ei saatu koskaan pois. Viedessäni vankia kuusen taakse hyvästelin sen kädestä pitäen ja sanoin saat mennä minne haluat. Palattuani huomasin ison petäjän juuressa liikettä. Siellä valitti Taivalkosken kanttori Matti Kaasalainen. Hän oli itse ampunut jalkapöydästä läpi ja pyysi etten puhuisi tästä.

En puhu, mutta en sinua poiskaan lähe kulettamaan, koska tuolla edessä huutaa apua kuljetukseen todella haavoittuneita, tuumin miehelle. Koskelan Antin otin kuljetettavaksi sidontapaikalle. Minä talutin Anttia ratalle missä seisoi mejän komentaja eversti Seliheimo. Tälle Antti alkoi noitumaan, että kaikkia hulluja sitä laitetaan johtamaan. Luutnantti Vääätäjä hyökkäytti heitinporukkaa mutta sinnepä se sotahullu jäi ja seitsemän miestä sen ympärille”.

Hyvä korsu – väärät asukkaat

Sodassa sattuu monenlaista. Sotamies Jalmari Riekki muistelee kuinka hänen porukkansa rakensi hyvän korsun syksyllä 1941 Kiestingin suunnalla Tuoppajärven itäpäässä. Korsuun meinasi tulla kuitenkin naapuri asumaan. Näin muistelee tapahtumaa Riekki:

”Olimme ottaneet asemat Tuoppajärven itäpäästä, Tuoppajärven ja Iso-Lohijärven väliseltä kankaalta. Näissä asemissa taisteltiin syksy 1941.

Syksyllä ruvettiin tekemään korsun tapaista. Se saatiinkin valmiiksi, mutta asukkaiksi näytti tulevan venäläinen.

Kävi sillä lailla, että noin joukkueen vahvuinen vihollisosasto oli päässyt tuhoamaan meikäläisen parivartion. Emme olleet tuolloin korsullamme, vehkeet oli kuitenkin viety jo sisään.

Tuli tieto; vihollinen meidän korsussa. Hyökkäsimme korsua kohti, tulitimme ja näimme, että vihollinen oli poikkeavan puhtaissa varusteissa. Huutelimmekin jo siinä toisillemme, että taitaa olla herraporukkaa. Taistelu kesti noin viisitoista minuuttia.

Vihollisia kaatui kolmekymmentäkaksi ja meikäläisiä meni kuusitoista. Sitkaimmat viholliset eivät antautuneet korsun sisältä. Sinne nakattiin muutama käsikranaatti, niin jopahan hiljenivät. Raadot vetäistiin kankaalle jonka

Korsu antoi suojaa säältä. Tässä JR 11:sta kevyen heittimen miehistöä Uhtuan suunnalla Etukukkulan tuntumassa. Kuvassa taivalkoskelaiset Reino Kurtti, Eemil Leskelä ja Yrjö Vanhala. (KP)

Vasta-valmistuneen korsun edessä sopii vaikka poseerata. (ML)

jälkeen me rakentajat pääsimme omaan korsuumme. Korsussa ei kylläkään mitään vesipesua suoritettu, sinne oli vaan sopeuduttava.

Tässä Lohivaarassa oli todella kusinen syksy. Marras-kuussa vihollinen yritti kaikin keinoin meidät tuhota. Järvien jäädyttyä se kiersi meidän selustaan ja yritti motittaa. Eräänä päivänä tällaisessa tilanteessa lähdettiin puolustamaan omia asemiamme. Erään tien ylityksessä sai Luukkosen Aaro osuman kiväärin luodista ja hän kaatui siihen.”

Taivalkoskelaiset pioneerit Rukajärvellä

Korian asevelvolliset pioneerit saivat tehtäväkseen talvisodan jälkien raivaamisen ja siltojen rakentamisen kesällä 1940. Pioneerit Kalle Majava, Eino Kortetjärvi ja Eino Hietala osallistuivat Suomussalmella Purasjoen sillan rakentamiseen kesällä 1940. Sieltä pioneerit suuntasivat Lieksaan. Lieksassa raivattiin talvisodan jälkiä.

Talven aikana 1941 siirryttiin Kuhmon Saunajärvelle. Keväällä alkoi olla uuden sodan tuntua ilmassa. Rajan läheisyyteen alettiin tehdä murrosteita, joita miinoitettiin.

Jatkosodan sytyttyä pioneerit siirrettiin Rukajärven lohkolle. Asemien jumiuduttua paikalleen, pioneerit saivat tehtäväkseen ei kenenkään maan miinoittamisen. Tämä miinoittaminen suoritettiin aina öiseen aikaan. Kalle Majava muistelee, että meillä pioneereilla oli se hyvä puoli, ettei tarvinnut seisoa vartiossa.

– Olin taasen miinoittamassa eräänä yönä etumaastoa, joen rantapenkkaa. Silloin vihollinen yllätti meidät ja avasi tulen, tappiot jäivät kuitenkin vähäisiksi, minua ne osuivat käteen. Osumalla oli sen verran tuuria minulle, että meni vain lihaksista läpi, joten sairastaminen jäi lyhytaikaiseksi, eikä vamma sinällään ole haitannut.

– Omiemme tappio olivat yllättävän suuria sotilaitten mennessä omiin miinoihin. Miinoja purkaessa tuli toisinaan tappioita miinan purkajan kuoltua, kun miina räjähti käsiin. Taivalkoskelaisten pioneerien ei tarvinnut osallistua saksalaisten ajoon, vaan meidät kotiutettiin Lieksasta syksyllä 1944.

Ryssä soppajonossa

Sattuu sitä sodassa jos millaisia tapauksia, huvittaviakin, kuten seuraava Lauri Haapalaisen kertomus Suomussalmelta läheltä Raatteen tietä.

Aloitimme päivällisen komppanian kenttäkeittimellä. Vihollinen oli työnnetty rajan lähelle. Oli hämärä lauha iltapäivä. Asetuimme ihan normaalisti niin sanottuun soppajonoon. Olin hännillä kun jonon keuilta rupesi kuulumaan noijunta, että ryssä vie on samassa jonossa. Poika oli tosiaan oman pakkinsa kanssa jonossa. Hänellä oli sellainen pitkänomainen venäläinen pakki.

Siinä ei sen kummemmin hätäilty, pojalle annettiin soppaa niin kuin meille muillekin, taisipa hän santsatakin, näki, että sillä oli nälkä.

Kuulusteluissa ilmeni, että mies oli harhaillut metsässä ja sattumoisin törmännyt meidän soppajonoon. Hän oli jättänyt aseensa ja reppunsa metsään ja päätti tulla syömään missä onnistuikin. Tämän tapauksen jälkeen meillä piti olla aina vartiomies jonon kahta puolen.

Mitähän kersantti luulee sotapojan pakista löytyvän. Soppajono jossakin Kiestingin korvessa. (HA)

Tulimyrsky Kannaksella

Kun asemat luovutettiin saksalaisille Uhtuan ja Kiestingin lohkoilla ja joukot siirrettiin Karjalan Kannakselle keväällä 1944 oli jo aistittavissa, että jotain suurempaa oli tapahtumassa. Suomussalmelta siirretty JR53 oli asemissa, reservissä VT-linjalla Kuurterselän-Kivennavan alueella komentajanaan everstiluutnantti Ravila sekä eversti Vuokon komentama JR11 Ahijärven-Siiranmäen suunnalla. Kesäkuun kuudes päivä liittoutuneet aloittavat maihinnousun Normandiassa. Kolme päivää myöhemmin saavat suomalaiset kokea neuvostosotilaiden suurhyökkäyksen voiman.

Varhain kesäkuun yhdeksännen päivän aamuna 1944 alkoi neuvostojoukkojen suurhyökkäyksen ensimmäinen vaihe Kannaksella. Seuraavana päivänä eli 10 kesäkuuta totesi sodan ylin johto, että suurhyökkäys oli alkanut ja tuolloin ruvettiin käyttämään taisteluissa reservissä olleita joukkoja. Suunnitelmissa oli käyttää reservijoukkoja vastahyökkäykseen, muuta siitä ajatuksesta luovuttiin ja päädyttiin käyttämään viivytystaistelun taktiikkaa.

Joukkosidontapaikalla riitti töitä. Täällä lääkintähenkilöstö joutui tekemään töitä laskematta tunteja pelastaakseen suomalaisen miehen. (ER)

Viides komppania II/JR 11:sta kokoontui yhteen viimeisen kerran maaliskuun 15:sta päivä vuonna 1944 Uhtualla. Jätämme Uhtuan toistaiseksi kirjoitti kuvan alle Jaakko Jalasvaara (ent.Väisänen). Vasemmalla kapteeni Y. Valtasaari kaatui Kivennavalla 19.6.1944 vieressään luutnantti Kalle Haglund kaatui Kemissä 12.10 1944. Parhaimmat upseerimme. (KJ)

Viivytystaisteluja Kuuterselässä

Kuuterselän lohkolle Suomen sodanjohto siirsi mahdollisimman nopeasti lisäjoukkoja mm Erp 13:sta joka yritti vastaiskua Kuuterselänjärven maastossa, mutta epäonnistui. Tämän jälkeen pataljoona siirtyi aseisiin puolustukseen Myllyojan maastoon. Lisäksi kenraalimajuri Laguksen johtama panssaridivisioona sai tehtäväkseen tehdä vastahyökkäys Kuuterselässä. Tätä ennen oli jo Pajari heittänyt kaikki heikot ja niukat reservinsä käyttöön. Ensimmäinen viikko meni raskaissa viivytystaisteluissa.

Joukot asettuivat 21 kesäkuuta aseisiin Kuparsaaren lohkolle Noskuanselän- Vuoksen väliseen kapeikkoon. Maasto oli alueella kivistä, kalliokkoista maastoa johon oli vaikea kaivautua. Alueella oli talvisodan aikaisia matalia juoksuhautoja joita koitettiin käyttää hyödyksi. Puolustuslaitteet alueelta puuttuivat täysin. Majuri Keravuori asetti pataljoonansa juhannuksena aseisiin linjalle Saarenmaa-Riikolanlahti. Riikolanvuoren itäpuoleisella lohkolle oli samanaikaisesti JR 11, jossa oli myös paljon taivalkoskelaisia torjunut vihollisen hyökkäykset.

Kuuterselän alalohkolla, joka käsitti VT-aseman osan Metsänvartija-Sahakylä-Kuuterselkä-Mustalampi alueen oli rintamavastuussa everstiluutnantti Ravilan komentama JR53 kolmas pataljoona 13.6 alkaen. Vasemmalla Merisuon-Miekkasuon alueella oli asemissa JR53

Muun muassa kenraali Laguksen panssarijoukot jyräsivät Karjalan kannaksella 1944. (ER)

toisen pataljoona majuri A Keravuoren komentamana. Tässä pataljoonassa oli paljon taivalkoskelaisia miehiä.

Pataljoonalla oli rintamavastuu noin kuuden kilometrin leveydeltä. Sodan johto arvioi, että Kuuterselkä-Sahakylä alue on korpimaastoa ja tälle alueelle ei vihollinen keskitä todennäköisesti vahvinta hyökkäystä.

Kenraalimajuri Pajari oli kuitenkin saanut tiedustelujen kautta tietoa, että vihollinen keskittää joukkojaan juuri Kuuterselän alueelle ja pyysi lisäjoukkoja ja perusteli pyyntöä sillä, että kuuden kilometrin levyinen rintamaloikka on liian leveä kaista puolustettavaksi. Hänen esityksensä ei kuitenkaan saanut muutoksia ryhmitykseen. Venäläisten tulivalmistelut alkoivat kesäkuun 14 päivän aamuna 1700 tykin ja kranaatinheittimen voimin.

Suorasuuntaustykit ja maataistelukoneet sekä 40 keskiraskasta laivan tykkiä liittyivät tulivalmisteluun mukaan. Näin Kuuterselän lohkolle oli alkanut todellinen tulihelvetti. Jalkaväki lähti panssareiden tukemana hyökkäykseen. Sahakylä menetettiin heti. Puoleltpäivän kuitenkin kylä vallattiin takaisin. Majuri Keravuoren johtamalla toisella pataljoonalla oli vastassa vihollisen kaksi tykistöä ja panssarivoimilla vahvistettua venäläisdivisioonaa. Pataljoona harasi tiukasti vastaan, mutta siltä puuttui muun muassa panssaritorjuntakalustoa ja näin oli asemista luovuttava.

Taistelun lomassa soturi keittää kissautti korvikkeet.

(ER)

Sodan kuvaan kuului, että vihollisen puolelta lähetettiin desanttipartioita tekemään tuhojaan. Tässä venäläinen desanttipartio on kohdannut määränpänsä Syvärin lohkolle. Venäläisiin partioihin kuului myös useasti nainen. Vainajat ikuisti kamerallaan metsäkyläläinen Veijo Haukivaara.

Heinäkuun alkupuolella JR 53 ja JR 11 joissa taivalkoskelaiset sotilaat olivat pääosin olivat asemassa Noskuanselkä–Kuparsaari välisellä lohkolle, osallistuen viivytystaisteluihin. Everstiluutnantti Halstin komentama JR 11 Vuoksen itäpuoliselle lohkolle heinäkuun puolessavälin. Rykmentti oli taisteluissa menettänyt suuren määrän miehiä, joten kenraalimajuri Pajari siirsi tämän jälkeen rykmentin selustaan lepoon. Lepo jäi lyhytaikaiseksi, painopisteen siirryttyä Vuosalmen suunnalle.

Kenraaliluutnantti Siilasvuo pyysi lisäjoukkoja alueelle ja JR 11 joutui tälle lohkolle heinäkuun 18 päivä 1944. Heinäkuun lopulla 28-29 päivä JR 11 vapautui rintamavastuusta ja siirrettiin Antrean eteläpuolelle reserviin koulutettavaksi ja suorittamaan varustelutöitä II:ssa taemmassa asemassa. Toisen divisioonan joukot vastasivat tämän jälkeen rintamalohkosta aina sodan loppuun saakka. Syyskuun 4 päivä 1944 oli solmittu rauha Venäjän kanssa ja näin päättyi raskas taistelujakso Karjalan kannaksella.

Kannaksen rytinöissä

Taivalkoskelaisista rintamamiehistä joutui suuri osa jatkosodan lopulla puolustustaisteluihin Karjalan kannakselle, jossa sodan ratkaisut tapahtuivat. Vihollinen hyökkäsi laajalla rintamalla ja sellaisella voimalla jota ei aiemmin oltu koettu. Niinpä puolustaja oli hätää kärsimässä. Joukot olivat ajoittain paniikissa mies- ja aseylivoimaista vihollista vastaan. Jalmari Riekkä Metsäkylästä kuvaa osuvasti miten heitinmiehet ottivat vihollisen vastaan Kannaksella:

”Vammelsuulla, keskikannaksella otettiin asemat pääradan molemmin puolin. Näissä asemissa otettiin vihollinen vastaan, joka tuli voimalla ja rytinällä. Kaksi heitintä oli radan toisella puolella, yksi heitin sillä puolen rataa jossa itse olin. Ampukaa niin paljon kun kerkiätte tuli käsky. Ja sitä hän ammuttiin. Maali kiehui putken päällä niin kuuma oli heitin. Vänrikki Kuussaari Oulun poikia laittoi lähetin ottamaan selvää radan takana olevilta heittimiltä mikä on tilanne. Lähetti lähti, mutta vihollinen oli tullut jo meidän asemien väliin, sinne jäi myös lähetti. Kuussaari lähti itse katsomaan tilannetta jääden itsekin sille tielle.

Pommikoneet olivat jatkuvasti päällä pudottamassa pommejaan. Siitä lähettiin sitten perääntymään, meitä oli enää kolme miestä. Kolmistaan raahattiin heitintä, jalkaväkimiehiä ei saatu apuun. Olokoon koko heitin, se puullattiin kuralätäkköön, siitä nousi pirunmoinen höyry ja se jäi sinne.

Lähdimme talsimaan kohti länttä. Harhailtiin muuan vuorokausi, ei tiedetty missä omat porukat on. Kiireisimmät lippasi aina Lappeenrantaan asti, josta ne sitten palauttivat niitä takasi. Anto kait ne muutamille tuomioitakin. Nähtiin muutamia jalkaväen miehiä kun ne juoksunhytkää tulivat linjoista, Asumaanko meinaatte tänne jäähä ne huuteli mennessään.

Kesä 1944 oli tosi helvettä. Miehet ei enää välittäneet miten itelle käy mutta vastaan pistettiin. Suojaus jäi kyllä hoitamatta, Oli sellainen tunne, että keneen sattuu se on sillä selevä.”

Käsirysy puukkojen kanssa

Suomalaiset sotilaat tulivat viime sodissa kuuluisiksi muun muassa siitä, että tiukan paikan tullen he ottivat aseeseen puukot. Puheet ”puukkojunnkareista” eivät olleet uhoa, vaan usein karua todellisuutta. Jotkut taivalkoskelaisetkin taistelijat joutuivat turvautumaan puukoon taistelussa elämästä tai kuolemasta.

Käsirysystä vihollisen kanssa kertoo muun muassa Akseli Väyrynen Metsäkylästä joka Viipurinlahdella Uuraansaaren Hannukkalanniemessä joutui tiukka tilanteeseen ylivoimaista vihollista vastaan. Näin Väyrynen:

”Uuraansaarella oli koko Talvisodan ajan käynnissä kovat taistelut. Muistan tapauksen käsirysystä ryssän kanssa erään ladon lähellä. Olimme hyökänneet ladon tuntumaan kun sieltä yllättäen hyökkäsi vihollisia kimpuumme. Tässä rytäkässä sai ryssä pistettyä Kurtin kylältä kotoisin olevaa Hiltusen Heikkiä pistimellä niin, että Heikki kuoli. Paljon paremmin ei käynyt ryssällekään eräs Oulusta kotoisin oleva poika silipasi hänet hengiltä kiväärinperällä. Samassa rytäkässä sai vihollinen ammuttua Kalle Luukkoselta Metsäkylästä jalan poikki. Kalle jäi vihollisen käsiin eikä siltä tieltä palannut.

Karussa erämaassa soturi useimmiten tapasi määränpänsä.

(ML)

Samaisessa Uuraansaarella haavoitun itse käteen. Minulta loppui aseesta paukut ja rupesin lataamaan uutta annosta. Sen verran oikea käsi nousi lumesta ylös, että jopahan ampuu heläytti siihen. Sattui vielä räjähtävä luoti jolloin luut menivät tohjoksi oikeasta kädestä. Käsi jouduttiin myöhemmin amputoimaan.”

Hieman samantyyppisestä lähitaistelusta Kannaksella kertoo Eino Hietala Tyrämäeltä.

”Olimme tehneet onnistuneen vastaiskun kun yhteen pesäkkeeseen jäi pari vihollista. Silloin komppanianpäällikkö luutnantti Reino Palatsi määräsi minut ottamaan kaksi miestä ja tuhoamaan pesäkkeen. Sanoin, että patruunat ovat lopussa, johon Palatsi, että onhan teillä puukot! Minä, että puukollako?. Sain kaksi aina valmista vapaaehtoista mukaani ja ryhdyttiin valmistelemaan lähtöä. Sovittiin niin, että toinen poika jolla oli yksi konepistoolipas lähtee etenemään toiselta suunnalta ja ampuu aina sarjan kiinnittäen näin vihollisen huomion.

Me kaksi lähdimme puukot valmiina etenemään toiselta suunnalta ja pääsimmekin yllättämään viholliset ja näin pesäke vaiken. Ilmoitimme Palatsille, pesäke vallattu, saaliksi saatu pikakivääri ja kivääri, ei omia tappioita”.

Venäläisten vankina

Sodan kurimukseen kuuluu myös se, että osa sotilaista joutuu vihollisen vangiksi. Suomalaisia joutui viime sotien aikana vangiksi useita tuhansia. Kaikkiaan Talvisodan aikana katosi suomalaisia sotilaita yli 3200.

Sen lisäksi jäi vihollisen puolelle runsaasti siviilivankeja muun muassa koko Hyrsylän mutkan väestö ja Suojärven ja Salmin kylien asukkaat.

Sodan jälkeen Neuvostoliitto palautti sotilasvankeja 825 ja yli kaksi-tuhatta siviiliä. Siviilejä menehtyi vankileirillä ja kuljetuksissa lähes sata henkeä, etupäässä lapsia ja vanhuksia.

Kaiken kaikkiaan jatkosodan aikana katosi suomalaisia sotilaita liki 4500, Heistä varmasti tiedettiin joutuneen vangiksi liki kolmesataa. Sodan jälkeen Neuvostoliitto palautti lähes parituhatta vankia. Neuvostoliitossa tiedetään varmasti kuolleen suomalaisia vankeja lähes nel-

jäsataa. Lopuista yli kahdestatuhannesta kadonneesta suuri osa on kadonnut taistelukentällä, joko täysosuman saaneena tai muutoin.

Siviilivankeja ei jatkosodan aikana kovin runsaasti vihollisen puolelle jäänyt, sillä väki ehti lähteä evakkoon.

Sensijaan vihollisen partiot kävivät siviiliväestön kimppuun ja ottivat myös vankeja. Näin on käynyt myös Koillismaan alueella.

Taivalkoskelaisia tiedetään jääneen rintamalla vangeiksi muutama. Kadonneita ja kentälle jääneitä on enemmän. Yksi vankileirien koettelema on Arne Kyllönen Jokijärveltä.

Kyllönen jäi vangiksi suomalaisten joutuessa perääntymään vihollisen suurhyökkäyksen edessä Ala-Syvärillä juhannusyönä 1944. Hänet palautettiin Suomeen rauhan tultua ensimmäisessä palautuserässä marraskuun 22 päivänä 1944. Kotiin hän kuitenkin pääsi vasta vuoden vaihteessa. Arne Kyllönen kertoo vangiksi joutumisestaan näin:

”Peräännyimme Laatokan pohjoispuolella Pisin kylän liepeille, jossa oli välirauhan aikana suomalaisten tekemiä juoksuhautoja ja bunkkereita.

Vihollinen yritti motittaa meitä ja tässä hässäkässä omat porukat hajosivat pienempiin ryhmiin.

Eräässä vaiheessa jouduin pellon ojaan johon yritin piiloutua. Samaan paikkaan tunki myös eräs hämeenlinnalainen poika. Olimme erittäin väsyneitä. Kaverini nukkui miltei heti, itse poltin vielä tupakan ja panin myös maata.

Unimielessä kuulin rajua ampumista, kiväärin luodit vain ujelsivat yli. Heräsin ja näin pellon yli tulevan avorivissä venäläisiä, omat olivat jo perääntyneet kauaksi. Näin tilanteen toivottamaksi pakenemiseen. Tein nopeasti ratkaisun. Päätin kohottautua riittävän ajoissa, ettei vihollinen ylläty ja ammu. Kaverini nukkui vielä. Potkin hänet ylös ja selvitin nopeasti tilanteen.

Viholliset huomasivat meidät ja huusivat jo kaukaa ruki ver. Venäläiset tulivat luokse tempasivat lonkallani olevan puukon heti pois. Yksi lutin arvoinen mies puhui suomea ja sanoi ettei tarvitse pelätä ei me ammuta teitä. Lähtivät viemään kohti itää.

Eräässä vaiheessa pysähdyimme ja kuulusteluja varten. Tulkkina oli venäläinen nainen. Hän sanoi, että ellette kerro teidät ammutaan. Komensivat ravin toiselle puolelle ja määräsivät istumaan, pelkäsin että nyt taisi tulla lähtö. Joku tempasi saappaat jalasta ja tarjosi patiineja tilalle. Mikäs siinä auttoi ne oli vaihdettava. Patiinit olivat pienet niiden sisään ei mahtunut rättiä eikä sukkaa.

Meiltä vietiin kellot ja tupakit taskusta. Kävelimme edel-

leen kohti itää. Vastaan tuli nelirivissä venäläisiä sotilaita. Muuan sotilas huitaisi kiväärin perällä minua leukaperiin. Vartiomiehemme pelastivat meidät sotilaiden raivolta.

Menimme Pisin linjassa olevaan bunkkeriin jossa oli jo kaksi meikäläistä. Yhellä pojalla oli lupiaski joka poltettiin sinä yönä.

Aamulla jouduttiin yksitellen kuulustelun. Kuulustelija osasi huonosti suomea. Sen verran hän sai sanotuksi, että huomenna kaput. Bunkkerissa antoivat myös ensi kerran ruokaa, limppua ja naattisipulia.

Sitten meidät komennettiin kuorma-auton lavalle ja matka jatkui kohti Lotinanpeltoa.

Siellä jatkettiin kuulusteluja. Kysyivät muun muassa haluttaako Suomeen? Varmaan haluttaa, sanoin, enkä valehdellut yhtään.

Lotinapellossa saimme myös käydä telttasaunassa, se tuntui jo hyvältä. Vankeja oli kymmenittäin. Panivat meidät marssimaan nelirivissä ja ottivat propakandakuvia lentolehtisiin siitä miten suomalaiset sotilaat antautuvat joukolla venäläisille.

Lotinapellostamme meidät vietiin junalla noin sata kilometriä Pietarin taakse Boksitogorsk-nimiseen kaupunkiin, jonka leirillä oli paljon vankeja, myös saksalaisia ja virolaisia. Jouduin muuraustöihin. Tein uuneja parakkeihin ja muihin rakennuksiin. Jotkut kulkivat metsätöissä ja missä mikin.

Olin tällä leirillä kun rauha tuli. Rauhan ehdot olivat jo samana päivänä parakin seinällä.

Tuolloin alkoi pieni toivo herätä, että täältä tänne saattaa päästä joskus poisikin.

Eräänä päivänä meidät komennettiin härkävaunuihin ja lähdettiin viemään. Luultiin jo, että päästään Suomeen.

Juna kulki kuitenkin kohti itää. Kun se muutaman päivän päästä pysähtyi olimme tulleet entistä kauemmaksi Suomesta Tserepovetsin kaupunkiin. Siellä oli rankaa työtä. Jouduimme vetämään tukkeja joesta rannalle. Oli jo kylmä, vesi meni riitteeseen. Menin niin heikkoon kuntoon, etten tahtonut pysyä pystyssä. Yritin vetäytyä päiväksi piiloon tukkikasojen väliin. Kun illalla tuli nimenhuuto palasin porukkaan ja onnistuinkin, etten jäänyt kiinni. Kun näkivät, etten enää jaksa päästivät minut leirin sisälle töihin. Vedin kaalikuormia sisälle. Siinä sivus-

sa sain salaa laitettua aina jotakin suuhuni. Sitten viimein marraskuun 20 päivänä päästiin lähtemään kotiin. Tässä vaiheessa suomalaisia vankeja palautettiin toistatuhatta. Lääkäri tarkasti ennen lähtöä. Housut kinttuun ja lääkäri käveli takana ja pakaroista päätteli kuka pääsee pois. Ne joiden pakaroissa ei ollut riittävästi lihaa joutuivat "lihotusleirille" jatkamaan vankeuttaan.

Vaikka itse olin erittäin laiha, en pystynyt edes kunnolla istumaan, vaan yritin könöttää kylkeni varassa, sain lähöluvan.

Leirin portilla meille annettiin "tornisteri" eräänlainen saksalaisten laukku, jossa oli posliinimuki, pyyheliina, puulusikka, saippuapala, alusvaatekerta. Päällä meillä oli saksalainen asepuuku josta napit oli rapsittu pois.

Sitten komensivat junaan. Vartiomiesten piti jakaa ruokannokset junassa. Niitä ei koskaan kuitenkaan saatu, vaan vartiomiehet myivät ne Pietarissa.

Vaunuissa oli kylmä sillä sää oli jo pakkasen puolella. Meille ei annettu puita vaunujen kaminoihin. Rikoimme ritsilankkuja ja poltimme niitä.

Rajalle tultaessa meidät komennettiin ulos ja luvun jälkeen venäläinen upseeri luovutti meidät suomalaiselle upseerille. Taas takaisin vaunuihin ja ajoimme Vainikkalaan jossa saimme lottien keittämää hernerokkaa. Ilmeisesti meitä oli odotettu jo aikaisemmin koska ruoka oli ehtinyt hapata ja saimme kovia vatsanväänneitä. Lähdimme Vainikkalasta kohti Mikkeliä ja sitä kautta Hangon karanteenileirille. Mukaan antoivat matkaevääksi näkkileipää. Ruuan loppumisen pelosta tungimme sitä taskut täyteen.

Hangossa meitä vastassa oli torvisoittokunta ja puheita pidettiin. Tuolloin oli tuskin ainuttakaan kuivaa silmää. Meidät valokuvattiin ja kysyttiin missä tilanteessa olimme joutuneet vangiksi.

Venäläisten vankileireillä oli myös vapaaehtoisesti vihollisen puolelle loikanneita. Niitä kohdeltiin paremmin. He olivat myös paremmassa kunnossa kun vankeja palautettiin takaisin.

Kaikki loikkarit eivät kuitenkaan palanneet. Tserepovetin leirillä tapasin myös taivalkoskelaisen Veikko Määtän. Hän kuului luottovankeihin ja kulki venäläisten kamppeissa. Hän oli myös hyväkuntoinen ja saattaa elää vieläkin.

Olin Hangon karanteenileirillä kolmisen viikkoa lähes paaripotilaana. Sieltä sain siirron Tampereen tyttölyseolle hoitoon, jossa meni kaksi viikkoa.

Takaisin kotiin palasin vasta uutena vuotena 1945. Vankeireissuani oli kestänyt tasan puoli vuotta. Kotona oli tapettu lehmä ja kevättalven sitä syvyssä alkoi kuntokin koheta."

Kenttärata – kuolemanrata

Rata Hyrynsalmelta Kuusamoon

Kun Saksan ja Suomen sodanjohto olivat sopineet, että saksalaiset taistelevat Neuvostoliittoa vastaan Suomen rintamalla suomalaisten tukena, kasvoi myös huollon merkitys. Sallan radalle uskottiin kasvavan sellaisen paineen, että joukkojen huoltaminen sitä kautta ruuhkautuisi ja viivästyisi.

Suomessa toimineen Saksan kuljetuskordinaattori Herman Tesken mukaan Hyrynsalmelta eteenpäin ei olisi mahdollista rakentaa leveäraiteista rataa "viidakkomaiseen" suomaastoon, vaan ainoastaan kenttärata. Sen avulla voitaisiin keventää Sallan radan kuormitusta ja saada tilaa myös mahdollisille joukkojen siirroille. Ratatyöt alkoivat toukokuussa 1942 rakentajajoukkojen tuonnilla Koillismaalle ja Ylä-Kainuuseen.

Linnoituspataljoona 62 laivattiin Danzigista maaliskuussa 1942 Hankoon josta se siirrettiin Oulun kautta Vanttajaan toukokuun 20 päivä 1942. Tämä linnoituspataljoona oli koottu Saksan eteläosasta Offerburgin alueelta. OT-joukkojen tulo Suomeen syksyllä 1941 liittyi myös kenttärataan vaikka sen kohteena olikin Petsamo. Myös maastotyöt alkoivat ennen kuin rakentamisesta sovittiin suomalaisten kanssa.

Valtioneuvoston istunnossa vasta heinäkuun seitsemäs päivä 1942 rautatiehallitus oikeutettiin sopimaan Saksan puolustusvoimien kanssa kapearaiteisen radan rakentamisesta Hyrynsalmelta - Kuusamoon. Samassa istunnossa päätettiin myös, että Uusu - Salmi - Aunus välille rakennetaan leveäraiteinen rautatie. Istunnosta oli vuosilomien takia poissa liikenneministeri Vilho Annala sekä molemmat Ruotsalaisen Kansanpuolueen ministerit ja toinen kansanhuoltoministeri.

Sopimus Hyrynsalmen - Kuusamon kenttäradan rakentamisesta allekirjoitettiin Helsingissä syyskuun kolmas päivä 1942 Saksan valtakunnan ja Suomen tasavallan välillä. Näitä edustivat Lapin armeija ja rau-

Linnoituspataljoona 62 vastasi kenttäradan rakentamisesta. Saksalaiset tarkastamassa vankien työn laatua. (TH)

tatiehallitus, jolloin sopimustekstin allekirjoittivat käytännössä VR:n silloinen pääjohtaja Jalmar Gastren ja ylijohdaja Aku Kuusisto sekä Lapin armeijan esikuntapäällikkö Ferdinald Jodl. Sopimuskohdan toisessa kohdassa mainitaan muun muassa, että muutamia erikoisammattimiehiä voidaan ottaa palvelukseen suomalaisten henkilökunnan joukosta. Sopimuksessa ei millään muotoa mainita siitä ketä saksalaiset omalta puoleltaan käyttää radan rakentajina.

Radan rakentaminen

Radan rakentamisesta vastuun sai saksalaisten Lapissa toimiva pioneeripataljoona komentajansa johdolla. Pioneerijoukkojen apuna oli OT-työjärjestön ammattihenkilöstöä sekä apumiehinä työvelvollisia, omia rangaistusvankeja sekä venäläisiä sotavankeja. Kenttäradan jatkoraikentamisesta sovittiin pöytäkirjasopimuksella joka allekirjoitettiin maaliskuun 21 päivänä 1943. Aloituvaiheessa saksalaiset perustivat tukikohdat Hyrynsalmelle, Laajaan, Vääkiöön ja Leinoon.

Myöhemmin tehtiin Pesionkylä, Syrjä, Lippo, Korvua, Iijoki, Taivalkoski/E, Isokumpu, Harjajoki, Inkee, Penttilä ja Kuusamo.

Näistä tukikohdista muodostui myöhemmin vankileirejä, koska lisätyövoimaa saatiin nopeasti omista rangaistusvangeista. Leirejä oli Suomessa saksalaisilla jo kolme: Kirkkoniemessä (noin 1000 kurikomppanian vankia), Sallassa, myöhemmin Kuusamossa (noin 500 kurik.) ja Hyrynsalmella (noin 400 kurik.). Näissä oli runsaasti vartiohenkilöstöä; jopa kaksi kolmea yhtä vankia kohti.

Kirkkoniemen leiri lakkautettiin syystalvella 1942. Sen vartiomiehistö siirrettiin OKH:n keskusvankilaan Torgauhun. Kuusamon ja Hyrynsalmen leiri siirrettiin maaliskuussa 1943 Baltiaan pohjoisen armeijaryhmän alueelle. Saksalaisia kurikomppanialaisia jäi silti rakentamaan kenttärataa muissa leireissä.

Syksyllä 1942 laivattiin lähinnä Donin Rostovin alueelta saatuja ugrinalaisia ja kirkiisejä Suomeen saksalaisille sotavankileireille. Pääkohteena Koillismaan kenttärata, jolla työskenteli enimmillään yli 2000 neuvostovankia. Lisätyövoimana oli työvelvollisia Saksan miehittämistä maista, lähinnä puolalaisia, mutta ilmeisesti myös joitakin tsekkejä, ranskalaisia ja belgialaisia. Työvoimatilastoissa luokitellaan myös varsinaiset luottovangit eli "apuehtoiset" joilla oli parempi kohtelu ja liikkumisvapaus.

Vankien kohtelusta on useita suomalaisten siviilihenkilöiden silminnäkijäläusuntoja, joissa painotetaan paenneiden ja kiinnisaatujen sotavankien epäinhimillistä käsittelyä. Tunnuksmerkkeinä olivat kiduttamiset, pahoinpitelyt sekä julkiset hirttämiset.

Metsäkylässä suuri leiri

Korvuan leiri Metsäkylässä oli yksi suurimmista. Vuoden 1944 kesäkuun tilastojen mukaan siellä oli vankeja 1007. Metsäkyläläiset saivat myös nähdä kidutuksia, jopa kuolemantuomioita joilla saksalaiset vankejaan rankaisivat. Eräänkin vangin syksyinen karkausyritys päättyi kuolemaan. Miesparka yritti karata mutta jäi kiinni. Tästä häntä rangaistiin upottamalla hänet Vanhalanlammen avantoon. Vuoroin upottaen, vuoroin nostaen vanki lopulta jäätty kuoliaaksi. Tämä tehtiin "opetuksena" muille, sillä muut vangit komennettiin seuraamaan rankaistusta.

Syksyllä 1943 kiersivät saksalaiset sotilaat kertomassa miten he iltaisin esittävät Korvualla elokuvan. Tätä sanaa he toivat muun muassa Horsmanvaaralle. Innokkaimmat kerääntyivät saksalaisten tukikohtaan koulun lähelle jossa vankileiri sijaitsi, toiveena nähdä elokuva. Leirin vierellä sijaitsi iso mänty. Tämän männyn oksaan oli sidottu kaksi vankia hirttosilmukka kaulassaan odottamaan kohtaloaan. Toiset vangit seurasivat tapahtumia piikkilangan sisäpuolelta. Kohtaloaan odotti kaksi venäläistä: toinen vajaa kaksikymppinen nuorimies ja toinen jo lähes neljäkymmenen ikäinen mies. Hekin olivat yrittäneet karata, mutta jäivät kiinni. Heidät tuomittiin kuolemaan hirttämällä.

Kuvassa Isonkummun alueella olleita saksalaisten puolalaisia sotavankeja sairaalaparakin edessä. (ER)

"Vai elokuva, p..kele hirttäjäiset pääsi metsäkyläläisten huuilta.

Vanhempi mies otti tuomionsa raskaammin: hänen silmistään tulvi kyynleet... hän puhui ääneen...rukoili", sanoivat paikalla olleet metsäkyläläiset. Nuorempi mies tyytyi kohtaloonsa tyynemmin: meinasi poijan suupielessä hymy karehtia... potku penkkiin - siihen jäivät vangit roikkumaan. Hirtettyjä oli pidetty roikkumassa siinä seuraavaan päivään, merkinä toisille, että karata ei kannata. Leirissä olleille vangeille suomalaiset siviilit yrittivät viedä oman henkensä uhallakin jotakin syötävää, koska he näkivät, että vangit todella näkivät nälkää. Vastalahjaksi vangit tekivät muun muassa puusta muistoesineitä; tauluja, rasioita jne.

Karkaamisia ei tapahtunut vain vankien joukossa, vaan myös leirien vartijat sodan päättymisen odotuspaineissa yrittivät karata. Vartijain kohtalo oli armoton. Heidän jäätyään kiinni oli tuomio välittömästi kuolemantuomio. Kiestingin sotavankeja työllistettiin muun muassa parantamalla Kiestingin ja Uhtuan suunnalla sotateitä, etenkin rakentamalla uudestaan tiesiltoja ja rumpuja sekä soiden ylityksiä. Myös aurausyksiköissä tarvittiin lumen luojia. Suomalaisten sotavangit tekivät Koillismaalla metsätöitä ja muun muassa autopilkkeitä. Samoin he osallistuivat talvella puutavaran ajoon suomalaisten vanhojen miesten ja poikasten apuna.

Isokummun leirillä olevan puolalaisen vangin Anton Zielinskin käsi on pahan näköinen. (ER)

Radan rakentamistekniikka

Kenttäradan rakentaminen aloitettiin heinäkuun ensimmäinen päivä 1942. Saksalaiset erehtyivät kenttäratanormiensa luvuissa, joissa edellytettiin rakennettavan kolmellatuhannella täysin työkykyisellä miehellä neljä kilometriä valmista kenttärataa päivässä. Kuitenkin loppulaskelmaksi saadaan 310 metriä päivässä, eli rakentamisnopeus oli vain kahdeksan prosenttia tavoitteesta. Vaikeimmat rakentamisongelmat olivat soiden ylitykset. Matalimmat suot ylitettiin risumatoilla, jonka päälle jyrättiin työraiteen avulla pitäväksi tarkoitettu painopenger. Yli nelimetriset hetteiköt rakennettiin kapulasilloiksi, jotka olivat risumatoja varmempia ja jopa halvempia.

Väärin mitoitettut risumatot peittivät myös matalia soita, jolloin rata-pengertä upposi kilometreittäin vuoden 1943 kevätkelirikon tulvaveisiin. Niinpä Korvualle voitiin liikennöidä vasta elokuun kolmas päivä 1943 alkaen ja vain radan linjausta paikoin muuttaen. Painuva pengerväänsi kiskot vaurioittain veturit ja muuta kalustoa. Vääntyneiden kiskojen oikaisuun olisi tarvittu jopa kiskoalssaamoja. Radan moninkertainen rakentaminen viivästytti sen valmistumista ja oli sotatalousellisesti kallista. Kenttäradalle rakennettiin yli viisikymmentä siltaa ja yli kuusikymmentä rumpua.

Valtion Rautateiltä saatiin kaksi valmista seitsemän metrin mittaista

Vangin osa ei ole koskaan häävi, sen saivat kokea myös venäläiset sotavangit rakentaessaan kenttärataa saksalaisten komennon alla. (TH)

kivisiltaa Pesjönkylän tienoilta Taivalkosken ratalinjalle. Saksalaisten rakentamiin siltoihin käytettiin tuoretta puuta sekä naulattuja lankkuja ja vaarvoja. Erityisen rohkea ratkaisu oli korvata siltapilarit jäänlähden kestäväillä levykannattimilla. Alihankkijoina toimivat paikalliset kenttäsiirkkelien hoitajat.

Kenttärata oli kiskotuksen osalta valmis joulukuun kolmas päivä 1943 ja rata vihittiin käyttöön tammikuun kolmastoista päivä 1944. Radan rakentamista jatkettiin kuitenkin Vanttajaan sekä kohti Kuusamon kirkonkylää. Kuusamon ratapihoja mitoitettiin Kiestinkiin rakennettavaa jatkoyhteyttä silmällä pitäen. Kuusamon radan kaavailtiin valmistuvan syyskuun puolenvälin paikkeilla 1944, mutta se ei kuitenkaan koskaan valmistunut.

Liikenne kenttäradalla

Koillismaan kenttäradalla oli 25 liikennepaikkaa, joilla oli yksi tai useampia kohtausraidetta. Hyrynsalmella oli koko ajan liikenteen johtokeskus, jossa oli paitsi siirtokuormaustakeskus myös veturikorjaamo ja talleja sekä kenttäradan rakennus ja varaosavarastot. Veturipajoja oli myös Vääkiöllä, Korvualla, Isossakummussa sekä Kuusamossa. Kenttäradan liikenteestä vastasivat vuonna 1944 Hyrynsalmelta Isokumpuun 50. Raut.PionK. ja Harjajoelta Kuusamoon 1/62.LinP.

Vetureiden huoltovastuu oli Hyrynsalmella toimivalla erikoisyksiköllä, kenttäradan konepajakomppania 50:llä, jolla oli linjalla komennuskuntia sekä apumiehinä 40 sotavankia. Hyrynsalmella koulutettiin myös veturimiesoppilaita. Kaikkiaan liikenteestä vastasi 371 sotilasta. Kenttäradalla liikennöitiin lähinnä moottorivetureilla, joiden lukumäärät vaihtelivat eri tietolähteiden mukaan 37-58:aan. Lisäksi mäkisimillä osuuksilla kuten Korvualla Isoonkumpuun ajettiin höyryvetureilla, joita oli yhdeksän.

Viestiliikenne hoidettiin puhelimitse. Ainakin kaksi moottorivetureista tuhoutui ratapenkan pettäessä. Dieselvetureista oli suuri määrä pois liikenteestä varaosien puuttumisen takia. Ensimmäinen liikenneajona ajoi Hyrynsalmelta Korvuaan elokuun kolmas päivä 1943, Isokumpuun päästiin syyskuun 30 päivä 1943 ja Kuusamoon tammikuun viides päivä 1944. Päivittäinen lomalaisjunapari ajettiin kesäkuun toinen päivä 1944 alkaen. Kylissä asuvat koillismaalaisetkin saivat kokeilla junan kyytiä. Metsäkylästä menttiin Isokumpuun, samoin Inkeeltä Isokumpuun ja niin edelleen.

Liikenteen loppuminen

Asevelisodan päättyessä suomalaiset pyrkivät kiirehtimään saksalaisten lähtöä tarjoutumalla ostamaan Lapin armeijan omaisuutta. Kansanhuoltoministeriön osastopäällikkö Osmo Kopola neuvotteli Rovaniemellä näistä ostoista 6.9.1944. Kenttäratasopimusten perusteella VR:llä oli etuosto-oikeus sotilaallisesti pian tarpeettomaan Koillismaan kenttärataan. Saksalaisethan omistivat radan päällysrakenteet ja liikkuvan kaluston, joiden poiskuljettamiseen ei ollut resursseja eikä tarvetta.

Taloudellisesti se olisi kannattanut, mutta sotilaallisesti ei. Lapin armeija pelkäsi ilmeisesti myös takaa-ajavien venäläisjoukkojen hyötyn siitä. Kenttäradan myynnistä suomalaisille ei päästy sopimukseen. Päivää ennen aseleposopimuksessa mainittua poistumisaikaa eli aamu-yöstä 14.9.1944 räjäytettiin Hyrynsalmen asema varastoineen ja veturikorjaamoineen. Seuraavana yönä jatkettiin räjäyttämistä Hyrynjärveltä Isokumpuun. Vaikka vähäisempiä rakennuksia jäi jäljelle, kenttäradan kaikki sillat ja rummut sekä 90 prosenttia vaihteista tuhottiin. Myös ratapengertä tuhottiin kymmenisen kilometriä. Suomalaiset etenivät Koillismaalla joutumatta taisteluihin saksalaisten kanssa. Tuhottu kenttärata vallattiin takaisin päivämarssin tahdissa.

Suomalaiset saapuivat Korvuan tasalle syyskuun 25 päivä 1944. Kenttäradan kiskot, rakenteet ja tuhottu liikkuva kalusto jäi siten saksalaisomaisuudeksi, joka kuului välirauhansopimuksen 15 artiklan mukaan Neuvostoliitolle kuten saksalaisten omistamat teollisuus- ja liikelaitokset, maatilat, asunnot ja muu irtaimisto.

Rata ”purettiin” käräjillä

Kenttäradan purkamista varten perustettiin tammikuun 24 päivä 1945 ”kenttäradan evakuointitoimisto”, päällikkönään everstiluutnantti Arvi Tuhkanen. Sen alaisena toimi 150 miehen, 50 kuorma-auton ja 100 hevosen työosasto, jonka komentajana oli everstiluutnantti Auno Kiuru.

Purkutöihin osallistui paikallista väestöä, jotka ahneuksissaan kuljettivat muun muassa kiskoja kotiinsa tai varastoivat niitä metsiin. Näitä varastoja löytyy vielä tänäkin päivänä Kainuun ja Koillismaan metsistä. Piikkilanka oli kysyttyä paikalliselle väestölle. Piikkilankaa olikin runsaasti saksalaisten toimesta jätetty muun muassa vankileirien ympärille. Näillä langoilla väestö sodan jälkeen suojaasi raivattuja viljelyksiään, koska lehmät, hevoset ja lampaat kulkivat kesäisin vapaana metsissä.

Kenttäradan purku toi myös pimeänkaupan harjoittajat, niin että lopullinen ”purku” suoritettiin Pudasjärven käräjillä 7.10.1948, jolloin kenttäradan purkupäällikölle langetettiin kolmen vuoden ja muille rötösherroille 8-26 kuukauden kuritushuonetuomiot, radan irtaimiston myynnistä omaan laskuun. Mainittakoon, että Taivalkosken, Suomussalmen ja Kuusamon kunnan edustajat esittivät vuoden 1945 lopulla kenttäradan rakentamista uudelleen mutta VR:n lausunto oli 23.2.1946 kielteinen, perustuen yli 300 miljoonan markan korjauskuluihin ja vähäisiin liikennetuloihin. Rata katsottiin virallisesti puretun 21.11.1947.

LAPIN SOTA

Aseveljestä vihollinen

Aselevon ja rauhan ehtona oli, että Suomi katkaisee suhteensa Saksaan. Venäläinen vaati Suomea ajamaan saksalaiset maasta 15.9 mennessä. Pohjois-Suomessahan oli noin 200 000 miehen vahvuinen 20 vuoristoarmeijan sotilasosasto. Sodan kuluessa saksalaiset olivat perehtyneet ja mukautuneet Lapin erikoisoloihin ja perustaneet eri puolille Lappia suuria huoltokeskuksia erilaisine huoltolaitteineen, korjaamoineen ja runsaine sotatarvikevarusteineen.

Armeijalla oli myös yhteydet Norjaan. Näin voitiin todeta, että Suomi oli sodassa Saksaa vastaan. Tämä aiheutti sodan johdolle suurta päänvaivaa, koska nyt jouduttiin osoittamaan aseet entistä aseveljeä kohtaan. Mainittakoon muunmuassa everstiluutnantti Halstin kertoneen jälkeinpäin, että ainakin hänen komentamallaan JR 11 miehillä suhtautuminen oli lähinnä passiivista. Saksalaiset olivat aavistaneet, että Suomi voi vetäytyä sodasta, ja alkoivat näin ollen rakentaa niinsanottua viivytyksrintamaa jo elokuulla.

Saksalaiset olivat miinoittaneet ja panostaneet ryhmä Kräuttelin johdolla Taivalkoskella siltoja ja tienvarsia sekä rakennuksia. Viivytykslinja oli saksalaisilla tarkoitus rakentaa linjalle Taivalkoski-Ii-Kemi tasalle. 3. AK:n tehtäväksi tuli ajaa saksalaiset pois Pohjois-Suomesta. 3.Divisioonan komentajana toimi kenraalimajuri A. Pajari ja 3 AK:n komentajana toimi kenraaliluutnantti Hjalmar Siilasvuo. Suomen oli tarkoitus saartaa Rovaniemen eteläpuolella olevat saksalaisjoukot siten, että Rj.Pr. etenee Taivalkosken kautta Posiolle, 6D ja osia Ps.D:stä etenisi Pudasjärven eteläpuolitse Ranualle ja osia Ps.D:stä hyökkäisi Kemin suunnassa.

Maihinnousu Kemiin

Koska Lapin harva tieverkko yhdessä saksalaisten suorittamien laajojen hävitysten ja miinoitusten kanssa sekä heidän motorisoitujen joukkojen nopea liikkumiskyky todennäköisesti estäisi saarrosten laajemmassa puitteissa, oli kenraaliluutnantti Siilasvuo päättänyt suorittaa vesitse yllättäen maihinnousun Kemiin ja saksalaisten harhauttamiseksi myös Tornioon.

Maihinnousu operaatio oli uhkarohkea, olihan saksalaisilla täysi ilmaherruus alueella. Sitä paitsi maihinnousulle ei ollut saatavissa lainkaan meri- ja ilmavoimien tukea.

Maihinnousu päätettiin toteuttaa lopulta syys-lokakuun vaihteessa ja tästä alkoivat Kemin ja Tornion kovat taistelut. Kemin suunnalla tuli yllättävä käänne suomalaisiin sotilaisiin, Pikku-Berliinin alueella, joka sijaitsi aseman eteläpuolella. Suomalaiset pääsivät saksalaisten viinarastoihin käsiksi. Ahneimmat käyttivät tilaisuutta heti hyväkseen ja tulokset alkoivat näkyä ensimmäisen tunnin aikana. Tämä jos mikä aiheutti komentajille päänvaivaa. Komentajat karjuivat "saa...na ime-tään intiaaniviinat, hoilataan ja kiljutaan... nyt on helvetti valloillaan".

Tuliaisviinat kelpasivat suomalaisille rintamalla ennen Tornion valtaustakin.

(ML)

No kuitenkin pimeän suojissa viina kuljetettiin parempaan turvaan ja haitta oli armeijalle lyhytaikainen. Tornio vallattiin saksalaisilta 5.10.1944. Perääntyessään Lapista saksalaiset aiheuttivat suuria tuhoja. Kerrotaan, että Rovaniemen alueella olisi ollut saksalaisten erikois-pioneeriosasto miinoittamassa. Osastossa oli miehiä Norjan alueelta tulleina, joissa oli norjalaisia, tanskalaisia, hollantilaisia ja belgialaisia palkkasotilaita.

Saksalaiset tunnettiin natseina, mutta kaikki he eivät toki natseja olleet. Jotkut jopa pahoittelivat saksalaisten hävitystapaa joka kohdistui Suomen Lappiin. Saksalaiset ajettiin vähitellen Lapista ja näin ollen reserviläissotilaat voitiin kotiuttaa marraskuun aikana. Taisteluihin jäi vielä aivan pohjoiseen asevelvollisista koottuja yksiköitä. Suomalaiset saavuttivat kolmen valtakunnan rajapyykin 25.4.1945. Kolme päivää myöhemmin kenraaliluutnantti Siilasvuo ilmoitti Suomen Sotamarsalkka Mannerheimille: "Ilmoitan täyttäneeni ylipäälliköltä syyskuussa 1944 saamani tehtävän. Huhtikuun 27 päivä 1945 klo. 13.30 mennessä saksalaiset sotavoimat oli karkotettu Pohjois-Suomesta".

Osattiin ne viinat keittää rintamallakin...

(JP)

Aseveli suuttui

Sattuuhan sitä niinkin, että aseveli suuttuu. Sen saivat kokea Lapin sodan kävijät, niin myös sotamies Jalmari Riekki Metsäkylästä.

Riekki kertoo kuinka he tulivat Kannakselta junalla Ouluun ja siitä laivalla Röyttään:

Edellämme oli mennyt JR11:sta. Juna oli outtamassa meitä satamassa. Kun päästiin ulos niin Stukat alkoi pommittamaan meitä. Olimme litteänä junan kupeella. Laivan peräosaan tuli osuma ja se alkoi uppoamaan. Tapioita siinä tuli jonkin verran. Puhuttiin, nyt se aseveli on suuttunu, ei se enää siskon mies olekaan.

Tornion kupeella yritettiin lyödä saksalaisia, mutta se pisti niin kampoihin, että siitä ei meillä tullut mitään. Meidän perässä nousi Röytässä maihin JR50. Se kiersi saksalaisten selustaan, sitten rupesi tulemaan linjaan aukkoa.

Siinä muutama päivä tapeltiin, meidän porukasta Soronen taivalkoskelaisista kaatui. Siellä sain Nevalan Veikolta kuulla, että veljeni Eino oli kaatunut Tornion sivulla edellisenä päivänä.

Saksalaisia jäi vangiksi melkoinen määrä. Ne eivät enää kävelleetkään niin ryhdikkäästi ja puhtaissa kampeissa. Muistettiin siitä niille jotain mainitakin aina vaikka siitä kiellettiinkin.

Olin veljeni hautajaisissa, menin lomalta. Oulussa tapasin saman yksikön miehen siviilikampeissa. Menin kyselemään, mitä sinä täällä toljaillet?

Ne on meidät kotiuttaneet, mene sotilaspiiriin kyselemään missä loput porukasta on. Menin sotilaspiiriin, siellä oli ukkoa jonossa.

Saisinko mennä tuonne eteen kysymään, missä minun yksikkö nyt on. Siellä selvisi, että se on kotiutettu.

Ne löi minulle passin kouraan ja siihen minun sota loppu.

Kaatunut isä

"Isä kaatunut Syvärillä –"
Nyt seisovat ääneti haudallaan
hänen kaksi lastaan ja vaimo
ja katsovat mykkinä kirstuaan.
Ja kun kunnialaukaukset paukkuu
he vasta heräävät vavahtaen.
"Isä kaatunut Syvärillä –"
He huomaavat: nythän me tunnemme sen.

Ja kotiin päästyään vaimo
taas lapset riisuu, käy nukkumaan.
Mutta murheessa, huomaamattaan
hän hivelee tuskaista ruumistaan.
Kuin sumuun katsoen muistaa
hän hetkeä häiden ja vihkimisen.
"Isä kaatunut Syvärillä –"
Hän hämyssä nyökkää: nyt tunnen sen.

Taas kevään tultua pellot
kun auki kylvöille kynnetään,
mies palkattu saroilla kulkee.
Vaan lapset vilkkuvat hämillään:
ei nostettu hevosen selkään..
Pois astui..Kevät entinen.
"Isä kaatunut Syvärillä –"
He, äkkiä kypsyin:nyt tunnemme sen.

Niin kerran taas riemuitaan: rauha!
ja miehet palaavat reppuineen.
Sitä katsovat veräjän luona
nämä kolme, todeten uudelleen:
"Isä kaatuikin Syvärillä –"
Ohi onnekkammat nyt tietä käy.
Ja ehtoossa, veräjältään
he palaavat tupaan. Ei, isää ei näy.

Lauri Lamminmäki

Jatko- ja Lapin sodan uhrin

Latvajärven taisteluissa kaatuneet haudattiin väliaikaiseen hautaan Latvajärvellä kesällä 1941. Kuvassa sotilaspastori siunaa vainajat. (KJ)

**Alapirtti
Uno**
s 31.3.1910
k 1.7.1941
Latvajärvi

**Alapirtti
Eino**
s 22.12.1914
k 1.7.1941
Latvajärvi

**Keränen
Tuomas**
s 6.12.1915
k 1.7.1941
Latvajärvi

**Karvonen
Eino**
s 9.10.1910
k 1.7.1941
Latvajärvi

**Pitkänen
Sakari**
s 2.6.1907
k 1.7.1941
Latvajärvi

**Ronkainen
Uuno**
s 18.2.1921
k 1.7.1941
Latvajärvi

**Huovinen
Matti**
s 8.11.1907
k 19.7.1941
Korpijoki

**Räisänen
Magnus**
s 18.10.1907
k 19.7.1941
Vuoninen

**Kivelä
Reino**
s 25.6.1920
k 21.7.1941
Pistojoiki

**Tyni
Uuno Aukusti**
s 11.2.1912
k 1.7.1941
Latvajärvi

**Räisänen
Juho**
s 4.11.1907
k 5.7.1941
Sotilassairaala

**Heikkinen
Ilmari**
s 14.1.1917
k 15.7.1941
Kannas

**Huovinen
Tuomas**
s 21.12.1920
k 21.7.1941
Pistojoiki

**Tyni
Kalle**
s 4.5.1909
k 21.7.1941
Vuoninen

**Tuovila
Iikka**
s 16.4.1908
k 2.8.1941
Kiestinki

**Naumanen
Uuno**
s 13.6.1904
k 17.7.1941
Laskujärvi

**Simonen
Johannes**
s 1.1.1912
k 18.7.1941
Uhtua

**Karjalainen
Eino Johannes**
s 11.3.1914
k 19.7.1941
Korpijoki

**Karjalainen
Toivo**
s 1.1.1918
k 2.8.1941
Uhtua

**Vääräniemi
Eino**
s 25.7.1904
k 2.8.1941
Uhtua

**Tolonen
Kalle**
s 29.4.1901
k 4.8.1941
Kiestinki

**Huttu
Paavali**
s 7.2.1903
k 6.8.1941
Kiestinki

**Simonen
Eino**
s 28.2.1914
k 16.8.1941
Kiestinki

**Ylisirniö
Kauko**
s 7.7.1920
k 10.8.1941
Salla

**Kylmäluoma
Aaro**
s 30.6.1897
k 11.8.1941
Kiestinki

**Tyni
Ville**
s 2.12.1916
k 16.8.1941
Kiestinki

**Karjalainen
Juho**
s 16.6.1897
k 17.8.1941
Kiestinki

**Koitjärvi
Severi**
s 11.6.1920
k 23.8.1941
Kiestinki

**Pätsi
Eino**
s 4.5.1907
k 24.8.1941
Kiestinki

**Latvalehto
Niilo**
s 15.1.1901
k 24.8.1941
Kiestinki

**Soronen
Armas**
s 25.12.1913
k 2.9.1941
Kiestinki

**Latvalehto
Verner**
s 17.11.1920
k 6.9.1941
Salla

**Määttä
Kalle**
s 16.6.1916
k 6.9.1941
Sotasairaala

**Horsma
Heino**
s 8.9.1920
k 11.9.1941
Uhtua

**Luukkonen
Ville**
s 14.8.1920
k 12.9.1941
Kiestinki

**Kela
Väinö**
s 22.5.1919
k 7.10.1941
Äänislinna

**Räisänen
Toivo**
s 27.9.1919
k 15.10.1941
Kiestinki

**Luukkonen
Aaro**
s 22.5.1921
k 31.10.1941
Kiestinki

**Nuortio
Kyösti**
s 6.7.1919
k 3.11.1941
Sotilassairaala Oulu

**Juntunen
Kalle**
s 24.5.1918
k 17.11.1941
Kiestinki

**Vaajavaara
Matti**
s 13.6.1906
k 1.12.1941
Uhtua

Sotkasiira Uuno
s 9.11.1914
k 25.12.1941
Kuoli
sotavankeudessa

**Horsma
Simuna**
s 18.3.1909
k 25.6.1942
Uhtua

**Karjalainen
Eino**
s 22.1.1914
k 26.9.1942
Uhtua

**Ollila
Erkki**
s 28.2.1922
k 23.11.1942
Karhumäki

**Heikkala
Leonard**
s 16.4.1912
k 27.1.1942
Uhtua

**Majava
Johannes**
s 27.12.1920
k 13.4.1942
Kiestinki

**Malikin
Sakari**
s 5.9.1925
k 24.4.1942

**Vääräniemi
Aukusti**
s 8.4.1914
k 25.11.1942
Uhtua

**Nyman
Vieno**
s 12.9.1917
k 26.11.1942
Uhtua

**Parviainen
Johannes**
s 8.7.1923
k 18.12.1942
Uhtua

Mäkelä Kalle
s 23.6.1897
k 28.4.1942
haav. Kiestingissä
kuoli kotona
Taivalkoskella

**Nevalainen
Veikko**
s 10.5.1921
k 17.5.1942
Sotasairaala

**Huovinen
Antti**
s 1.2.1916
k 29.5.1942
Sotasairaala

**Vanhala
Pauli**
s 26.7.1922
k 27.2.1943
Uhtua

**Loukusa
Aarne**
s 15.1.1921
k 18.6.1943
Hukkui Syvärillä

**Salo
Allan**
s 14.6.1917
k 16.7.1943
Haudattu Lahteen

**Keränen
Aukusti**
s 17.2.1923
k 17.7.1943
Sotilassairaala

**Kuusijärvi
Manne**
s 11.11.1915
k 19.8.1943
Sotilassairaala

**Keränen
Heimo**
s 3.2.1924
k 2.9.1943
Kannas

**Määttä
Uno**
s 15.2.1915
k 27.12.1943
Sotilassairaala

**Kemppainen
Kalle**
s 19.6.1915
k 28.12.1943
Kuoli
sotavankeudessa

**Määttä
Veikko**
s 21.12.1923
k 3.1.1944
Uhtua

**Eskola
Antti**
s 10.3.1918
k 5.2.1944
Sotilassairaala

Partanen Eino
s 22.11.1907
k 25.2.1944
Sotilassairaala
Oulu

**Mikkola
Toivo**
s 25.11.1925
k 8.5.1944
Aunus

**Illikainen
Heino**
s 25.11.1920
k 28.5.1944
Sotilassairaala

**Parviainen
Reino**
s 8.8.1916
k 13.6.1944
Kannas

**Nevala
Vilho**
s 20.12.1923
k 14.6.1944
Kannas

**Haukivaara
Juho**
s 5.2.1919
k 16.6.1944
Kannas

**Soronen
Juho**
s 28.3.1912
k 19.6.1944
Muolaa

**Väisänen
Viljami**
s 11.3.1916
k 22.6.1944
Kannas

**Latvalehto
Viljo**
s 7.8.1913
k 23.6.1944
Kannas

**Hietala
Antti**
s 28.6.1922
k 23.6.1944
Kannas

**Kurtti
Otto**
s 28.3.1907
k 26.6.1944
Kannas

**Vähäkuopus
Juho Artturi**
s 30.10.1923
k 27.6.1944

**Koskela
Väinö**
s 2.6.1908
k 29.6.1944
Sotilassairaala

**Jalava
Eino**
s 13.12.1920
k 29.6.1944
Kannas

**Moilanen
Kalle**
s 21.1.1909
k 9.8.1944
Sotilassairaala

**Buldra
Rauha**
s 25.5.1927
k 15.8.1944
Taivalkoski

**Riekki
Eino**
s 8.3.1917
k 3.10.1944
Tornio

**Ronkainen
Uuno**
s 18.3.1921
k 1.7.1944
Sotilassairaala

**Törmänen
Martti**
s 7.7.1920
k 4.7.1944
Kannas

**Latvalehto
Aukusti**
s 23.2.1904
k 12.7.1944
Kannas

**Nuortio
Seppo**
s 11.10.1912
k 6.10.1944
Ranua

**Soronen
Juuso**
s 30.7.1907
k 6.10.1944
Tornio

**Hietala
Toivo**
s 30.7.1913
k 6.10.1944
Taivalkoski

**Huovinen
Eino**
s 20.1.1915
k 20.7.1944
Vuosalmi

**Suutari
Viljo**
s 1.5.1923
k 20.7.1944
Tolvajärvi

**Vanhala
Reino**
s 15.7.1922
k 29.7.1944
Tolvajärvi

**Parviainen
Aarne**
s 13.2.1922
k 7.10.1944
Tornio

**Kaikkonen
Johannes**
s 18.2.1894
k 9.10.1944
Näljäkä

**Ruokangas
Väinö**
s 12.1.1911
k 16.10.1944
Rovaniemi

**Huovinen
Martti**
s 17.6.1929
k 18.10.1944
Taivalkoski

**Latvalehto
Uuno**
s 25.11.1926
k 24.10.1944
Taivalkoski

**Leskelä
Olli**
s 11.11.1888
k 24.10.1944
Taivalkoski

Inget Matti
s 30.6.1910
k 4.11.1944
Sotilassairaala
Oulu

**Suutari
Sulo**
s 14.2.1925
k 13.12.1944
Lätäseno

**Turpeinen
Lanke**
s 15.3.1912
k 28.12.1944
Taivalkoski

Inget Otto
s 20.12.1920
k 8.1.1945
Sotilassairaala
Kuopio

**Penttilä
Uuno**
s 21.6.1927
k 21.5.1945
Taivalkoski

**Halkola
Kalevi**
s 11.9.1928
k 25.5.1945
Taivalkoski

**Kemppainen
Sulo**
s 28.2.1923
k 27.2.1946
Sotilassairaala

Huttu Väinö
s 20.12.1922
k 10.9.1946
Sotilassairaala
Pori

Latvajärven väliaikaiseen hautaan haudatut kaatuneet kaivettiin ylös syksyllä 1941. Kaatuneiden kaivamisessa avustivat venäläiset sotavangit. (KJ).

Vanamoseppele

Taivalkosken sankarivainajien hautaustilaisuudet järjestettiin kirkossa. Aina se ei ollut helppoa, sillä useinkaan ei ollut suntiota, ei kanttoria, ei haudankaivajaakaan.

Hautausten virallinen puoli jäi useinkin yksin silloisen kirkkoherra Aatto Koiviston harteille.

Ehkä mieliinpainuvin sankarihautaus toimitettiin välirauhan aikana, sunnuntaina maaliskuun 31 päivä 1940. Tuolloin kirkon alttarilla oli yhtäaikaa 19 valkoista arkkua, joissa lepäsi Kuhmon Saunajärvellä kaatuneet taivalkoskelaisen opettaja Enzo Vaalamon joukkueen miehet, Vaalamo mukaan lukien.

Tuolloin Taivalkosken kirkko oli täpösen täynnä kaatuneiden omaisia mutta paljon myös muuta väkeä. Osa hautajaisvieraista kiirehti kirkkoon palatessaan evakosta.

Vaikuttava tilaisuus oli myös jatkosodan lopulla erittäin pidetyn ja vain 17 vuotiaana kuolleen lotta Rauha Buldran hautajaiset elokuussa 1944.

Sankarivainajien joukossa ainoana naisena oleva Rauha Buldra ehti toimia muonituslottana ja myöhemmin ilmavalvontatehtävissä Taivalkoskella. Hän sairastui keuhkosairauteen huhtikuussa 1944 ja erosi palveluksesta toukokuun lopulla ja menehtyi sairauteensa kotonaan elokuun 15 päivä.

Hänen silloinen työtoverinsa Inkeri Sirniö (nyk. Nuortio) muistelee Buldran hautajaisia:

“Oli kaunis elokuun päivä kun saattoväki kokoontui Rauhan kotiin, jossa hän makasi valkoisessa arkussa. Sieltä me hänen lottatoverinsa kannoimme arkun kirkkoon. Kantajina oli lisäksi lotat Rauha Sassi, Siiri Ylisirniö, Irja Savunen, Marketta Eskola ja Helli Vanhala.

Siunauksen toimitti kirkkoherra Aatto Koivisto. Omaisten sepeleiden jälkeen laskettiin arkulle lotta- ja suojeluskuntajärjestön sepeleet. Oman juhlallisen tunnun tilaisuuteen toivat saksalaiset panssarijääkärit, jotka olivat tuohon aikaan majoittuneina Taivalkoskelle. Muistan kuinka heidän kaksi upseeriaan, majuri ja yliluutnantti kävivät laskemassa erittäin kauniin vanamoista tehdyn sepeleen Rauhan arkulle.

Itse oli tuolloin vasta 14 vuoden ikäinen. Hautajaiset olivat mieleenpainuvat ja koskettivat niin minua kuin muitakin mukana olleita lottia erittäin voimakkaasti.

Muistan yhä hautajaiset yksityiskohtia myöten, vaikka aikaa on kulunut yli puoli vuosisataa. Eräs tapaus hauta-

jaisista jäi myös mieleen. Kun arkku oli laskettu jo haudaan ja laskuhihnoja vedettiin pois murtui haudan reuna ja yksi meistä lotista Irja Savunen putosi haudaan. Onneksi siinä ei käynyt kuinakaan.

*Tänä aamuna, poikani, lähden
kohti tuskien rintamaa.
Sinun, äitis ja veljies tähden
minut kutsuvi isänmaa.*

*Isänmaallinen, kontua vailla
olen ollut, ja köyhä mies.
Sydän-Suomeni karuilla mailla
oli suitseva kotilies.*

*Perinnökseni poikani annan
tyhjät taskut ja isänmaan,
kalasaunani välkkyvän rannan,
pyhän uskoni Jumalaan.*

*Minut kerran kun kantavat luokses,
risti sormes ja ole mies.
Kävi poikani, näin sinun vuokses,
minä viitoitin miehen ties.*

Väinö Havas

Heidän se sotatie oli kuljettava

Aarnio Heimo
s.15.12.1911 Kiikala
Kiestinki

Aho Matias Ilmari
s.9.11.1917 Salla
Kiestinki, Lapin sota.

Aho Risto
s. 1899 Alajärvi
Sairasautonkuljettaja
Kuhmo Kiestinki.

Ahola Väinö
s.21.10.1918 Taivalkoski
Kuhmo, Uhtua, Kiestinki
Kannas, Lapin sota.

Alapirtti Kalle
s.5.2.1908 Taivalkoski
Suomussalmi, Raate, Uhtua,
Ihantala.

Alapirtti Eino
s.27.9.1914 Taivalkoski
haavoittui talvisodassa.

Alapirtti Tauno
s.22.8.1925 Taivalkoski
Puumala, Vitikkala, Viipurinlahti.

Alapirtti Toivo
s.9.2.1922 Taivalkoski
Kiestinki, Uhtua, Kannas,
Lapin sota.

Alapirtti Unto
s.4.12.1923 Taivalkoski
Uhtua, Tolvajärvi, Kemijärvi.

Alapirtti Veikko Ilmari
s.28.2.1919 Taivalkoski
Kannas, Ilomantsi, Rukajärvi,
haavoittui Vellivaarassa 1941.

Alapirtti Veikko Jooseppi
s.10.12.1918 Taivalkoski
Toimi autonkuljettajana
Lapin rajavartiostossa.
Otti osaa Lapin sotaan.

Alapirtti Viljo
s.27.7.1912 Taivalkoskella
Kuhmo, Uhtua Kannas, Lapin sota.

Alapirtti Väinö
s.19.2.1918 Taivalkoski
Kannas, Louhi, Uhtua,
Lapin sota.

Alaloukusa Heikki
s.30.6.1899 Taivalkoski
Sohjana, Kokkosalmi, Kiestinki.

Alasimonen Kalle
s.27.1.1902 Taivalkoski
Latvajärvi, Uhtua, Kiestinki,
Kannas.

Arola Heikki
s.18.1.1925 Taivalkoski
Uhtua, Tolvajärvi.

Arola Veikko
s 1920 Taivalkoski

Atsinki Antti
s.3.4.1902 Taivalkoski
Pelkosenniemi, Salla, Savukoski,
Kiestinki, Kannas.

Atsinki Matti
s.8.5.1905 Taivalkoski
Kiestinki, Kannas, Lapin sota.

Atsinki Otto
s.1.5.1907 Taivalkoski.

Buller Eino
s 5.1920 Taivalkoski
Petsamo, Kannas, haavoittui
Sallassa.

Buller Ossi
s.4.7.1918 Taivalkoski
Kannas.

Buller Veikko
s.18.12.1920 Taivalkoski
Lutto, Lapin sota,
haavoittui Kemissä 1944.

Eskola Aarne
s.3.12.1911 Taivalkoski

Eskola Matti
s.12.10.1921 Taivalkoski

Eskola Väinö
s.22.8.1916 Taivalkoski

Granlund Aukusti
s.28.12.1908 Taivalkoski
Kuhmo, Uhtua, Kannas,
Lapin sota.

Granlund Eino
s.26.5.1910 Taivalkoski
Uhtua, Lapin sota,
haavoittui 23.6.1944.

Granlund Uuno
s.29.12.1917 Taivalkoski
Kiestinki, Uhtua,
haavoittui Uhtualla 1944.

Haapalainen Jaakko
s.18.1.1902 Taivalkoski
Pelkosenniemi, Savukoski,
Latvajärvi, Uhtua Rukajärvi.

Haapalainen Janne
s.8.1.1913 Taivalkoski
Salla, Kiestinki, Kannas,
Lapin sota, haavoittui 1941.

Haapalainen Lauri
s.17.5.1911 Suomussalmi
Suomussalmi, Uhtua, Kannas,
Lapin sota.

Haapalainen Veikko
s.1.6.1918 Taivalkoski
Suomussalmi, Uhtua, Muolaa,
Lapin sota, haavoittunut
neljä kertaa.

Hakola Detlaus (Kalle)
s.24.4.1906 Taivalkoski
Suomussalmi, Uhtua, Kiestinki.

Halkola Arvi
s.2.6.1924 Taivalkoski
Kiestinki, Uhtua

Halkola Matti
s.29.3.1898 Taivalkoski
Oulu, Kiestinki.

Halkola Paavo
s.7.11.1900 Taivalkoski

Halkola Pauli
s. Taivalkoski
Kiestinki, Uhtua.

Halkola Santeri
s.29.9.1899 Taivalkoski
Kajaani, Oulu

Hanhela Otto
s.5.11.1913 Taivalkoski
Kuhmo Kiestinki.

Hanhela Toivo
s.24.8.1909 Taivalkoski.

Hanhela Kalle Einari
s.20.7.1925 Taivalkoski
Lapin sota.

Hanhela Veikko
s.26.2.1924 Taivalkoski
Uhtua, Kivennapa, Vuoksi,
Ihantala, Lapin sota.

Hanhela Väinö
s.5.9.1912 Taivalkoski
Kannas.

Hapuoja Esko
s.24.3.1916 Sievi
Kannas.

Haukivaara Veijo
s.8.3.1921 Taivalkoski
Maaselän Kannas, Syväri.

Haukivaara Oskari
s.22.9.1902 Taivalkoski
Kuhmo, Kiestinki, Uhtua, Kannas,
Lapin sota.

Haukivaara Toivo
s.30.3.1923 Taivalkoski
Lapin sota.

Kiestingin Kangasvaarassa saivat so-
tatapojat nauttia viihdytyskiertueen
iloista. (EI)

Haukivaara Otto
s.23.6.1911 Taivalkoski
Kannas

Harju Yrjö
s.22.9.1907 Taivalkoski
Suomussalmi, Kuhmo, Kiestinki,
Lapin sota, haavoittui 1944.

Hartikka Eelis
s.28.12.1920 Taivalkoski
Suomussalmi, Kiestinki Kannas.

Heikkala Iikka Herman
s.10.10.1905 Taivalkoski
Kuhmo, Uhtua, Ilomantsi.

Heikkala Kalle
s.25.3.1903 Kuusamo
Kuhmo, Uhtua, Kiestinki,
Kannas, Lapin sota

Heikkinen Niilo
s.19.1.1911 Taivalkoski
Hyrnsalmi.

Hietala Fredrik
s.27.7.1911 Taivalkoski
Kuhmo, Kiestinki, Kannas.

Hietala Eino
s.14.12.1916 Taivalkoski
Muolaa, Leipäsuu, Latvajärvi,
Kiestinki, haavoittui
Laskujoella 1941.

Hietala Paavo
s. 1906 Taivalkoski
Kuhmo.

Hietala Väinö
s.21.9.1916 Taivalkoski
Kuhmo, Uhtua, Kiestinki,
Kannas, Lapin sota,
haavoittui 1941.

Hiltula Jaakko
s.1.10.1900 Taivalkoski
Kuhmo, Uhtua, Kiestinki.

Hiltula Reino
s.19.9.1922 Taivalkoski
Valkeasaari, haavoittui
Rajajoella 10.6.1944.

Hiltunen Antti
s. 1906 Puolanka

Hiltunen Erkki
s.10.11.1912 Taivalkoski
Kiestinki, Kannas.

Hiltunen Veikko
s.1.8.1917 Taivalkoski
Suomussalmi, Akonlahti.

Hoikkala Aukusti
s.28.2.1895 Taivalkoski
Vapaussota, Viipurinlahti.

Hoikkala Hannes
s.15.11.1914 Taivalkoski
Kuhmo, Kiestinki, Kannas
Haavoittui 28.2.1944 Kannaksella.

Hoikkala Johan Eino
s.7.5.1900 Taivalkoski
Salla, Savukoski, Kiestinki, Kannas.

Hokki Henrik Juho
s.10.7.1899 Taivalkoski
Kiestinki, Kangasvaara.

Hokki Kauko
s. 1925 Taivalkoski
Kannas, Lapin sota.

Horsma Matti
s.7.8.1905 Taivalkoski
Kuhmo, Latvajärvi, Uhtua.
Haavoittui Kuhmossa 1939.

Honkanen Veikko
s.11.2.1926.

Hulkkonen Aukusti
s.2.2.1910 Taivalkoski.

Hulkkonen Toivo
s.16.5.1904 Taivalkoski
Kuhmo, Latvajärvi, Uhtua, Kannas.

Hulkkonen Veikko
s.21.6.1918 Taivalkoski
Kannas, Kiestinki, Uhtua,
Lapin sota.

Huovinen Aukusti
s.29.6.1908 Taivalkoski
Uhtua, Kiestinki, Kannas,
Lapin sota.

Huovinen Johan Jaakko
s.19.12.1916 Taivalkoski.

Huovinen Juho Ilmari
s.1.3.1910 Taivalkoski
Kuhmo, Uhtua, Kannas,
haavoittui 1941.

Huovinen Kaarlo Antti
s.28.4.1908 Taivalkoski
Kuhmo, Uhtua, Kannas,
Lapin sota, haavoittui 1941
Kiskisjärvellä.

Huovinen Kalle Aukusti
s.18.12.1909 Taivalkoski
Kuhmo, Uhtua, Kannas,
Lapin sota.

Huovinen Kalle Ilmari
s.6.1.1923 Taivalkoski
Uhtua, Kannas, Lapin sota,
haavoittui Uhtualla 1943.

Huovinen Manne Jalmari
s.27.1.1925 Taivalkoski.

Huttu Iikka
s.20.2.1907 Taivalkoski
Kuhmo, Latvajärvi, Uhtua,
haavoittui Kiskisjärvellä 1942.

Huttu Jaakko
s. 1920 Taivalkoski

Huttu Leevi
s. 1900 Taivalkoski
Salla

Huttu Veeti Paavali
s.6.1.1925 Taivalkoski
Uhtua, Kannas, Tolvajärvi.

Huttu Veikko
s. 1923 Taivalkoski
Uhtua, Kannas, Lapin sota.

Härkönen Kalle
s. 1922 Taivalkoski

Härkönen Martti
s. 1923 Taivalkoski

Härkönen Kaino Johannes
s. 11.5.1916 Taivalkoski
Ilmavalvonta-aseman päällikkö.

Härmä Aate
s. 23.6.1901 Taivalkoski
Kiestinki, jossa haavoittui.

Härmä Leevi
s. 17.7.1911 Taivalkoski
Kiestinki, Uhtua, Lapin sota.

Härmä Eino
s. 8.5.1907 Taivalkoski
Talvisota, jatkosota, Lapin sota.

Härmä Markus
22.5.1913 Taivalkoski
Uhtua.

Härmä Yrjö
s. 30.1.1909 Taivalkoski
Kiestinki, Uhtua, Sohjana.

Inget Eino Aukusti
s. 8.7.1907 USA
Kiestinki, Uhtua, Kivennapa,
Lapin sota.

Inget Eino
s. 1.4.1916 Taivalkoski
Kannas, Kiestinki, Uhtua,
Lapin sota.

Inget Heikki (Kantoniemi)
s. 12.4.1899 Taivalkoski
Kiestinki.

Inget Joonas
s. 10.3.1910 Taivalkoski
Kuhmo, Kiestinki, Uhtua.

Vihollisen hyökkäys Alajärven vartiota vastaan Uhtualla kävi kalliiksi.
(KJ)

Inget Jussi
s. 7.8.1906 Taivalkoski

Inget Kalle
s. 24.2.1907 Taivalkoski
Latvajärvi, Uhtua, Ilomantsi.

Inget Kalle
s. 24.6.1914 Taivalkoski
Kiestinki, Uhtua

Inget Manne
s. 2.3.1917 Taivalkoski
Uhtua, Kannas, Salla

Inget Niilo
s. 5.12.1919 Taivalkoski
Rukajärvi.

Inget Ville
s. 11.4.1921 Taivalkoski
Aunus.

Inget Väinö
s. 31.1.1910 USA
Kuhmo, Uhtua, Kannas,
Lapin sota.

Jakkila Antti
s. 10.10.1908 Taivalkoski
Automiehenä eri rintamalla.

Jakkila Heikki
s. 22.6.1925 Taivalkoski.
Uhtua, Äänislinna,
Lapin sota.

Jakkila Esko
s. 7.11.1924 Taivalkoski
Uhtua, Kannas, Lapin sota.

Jakkila Kalle
20.11.1911 Taivalkoski
Kuhmo, Kiestinki, Kannas,
Lapin sota.

Jakkila Yrjö
s. 2.12.1915 Taivalkoski
Kuhmo, Kiestinki Kannas.

Jalava Yrjö
s. 19.7.1907 Taivalkoski
Latvajärvi, Korpivaara, Uhtua,
haavoittui 1941.

Jokela Eino
s. 30.7.1915 Taivalkoski
Kannas, Latvajärvi, Uhtua.

Jokela Kalle
s. 21.10.1893 Taivalkoski
Vapausota, Paanajärvi.

Jokela Veikko
s. 1.6.1913 Kestilä
Kuhmo, Uhtua, Kiestinki, Kannas.

Jokela Väinö
s. 22.12.1920 Taivalkoski
Luttojoki, Lapin sota.

Jokisalo Ilmari.
s.
Kuhmo.

Jokisalo Nikolai
s. 9.5.1916 Pistojärvi.
Kiestinki Louhi Kannas.

Jokisalo Sulo
s. 27.12.1922 Kuusamo
Kannas.

Juntunen Eetu
s. 14.6.1918 Taivalkoski
Oulu.

Juntunen Heikki
s. 25.6.1909 Puolanka
Uhtua, Kannas, Lapin sota.

Juntunen Janne

Juntunen Juho Arvid
s. 29.5.1894 Taivalkoski

Juntunen Eino
s. 1908 Taivalkoski
Kiestinki jossa haavoittui.

Juntunen Manne
s
Kuhmo, Kiestinki, Kannas.
Lapin sota.

Jurmu Artturi
s. 1921 Taivalkoski
Uhtua, Kannas, Lapin sota.

Jurmu Bertel
s.17.7.1903 Taivalkoski
Latvajärvi, Uhtua,
haavoittui 1940.

Jurmu Johannes
s.21.8.1925 Taivalkoski
Helsinki.

Jurmu Johan
s.4.9.1901 Taivalkoski
Kuhmo Kiestinki.

Jurmu Kalervo Johannes
s.11.3.1924 Taivalkoski
Uhtua, Kannas.

Jurmu Kalle Ilmari
s.20.11.1920 Taivalkoski
Pistojoki, Latvajärvi, Kannas,
Lapin sota.

Jurmu Kalle
s. 1920 Taivalkoski
Petsamo, Lapin sota,
haavoittui Kemissä 1944.

Jurmu Martti
s. 1918 Taivalkoski

Jurmu Matti
s.30.12.1915 Taivalkoski
Suomussalmi, Kuhmo, Kiestinki,
Uhtua, Kannas.

Jurmu Toivo Johannes
s.26.2.1921 Taivalkoski
Kiestinki, Pudasjärvi, Lapin sota.

Jurmu Urho Aleksanteri
s.20.11.1923 Taivalkoski
Uhtua, Kannas, Muolaa,
Lapin sota.

Jurmu Veikko
s.5.3.1919 Taivalkoski
Uhtua, haavoittui Kantokissa 1941

Jurmu Vilhelm
s. Taivalkoski
Kuhmo, Uhtua, Lapin sota.

Jurmu Väinö Henrik
s.18.5.1914 Taivalkoski
Kuhmo, Kiestinki, Uhtua,
Kannas, Lapin sota.

Jurmu Yrjö
s.3.3.1909 Taivalkoski
Pistojoki, Uhtua, Lapin sota.

Jussila Aappo

Jussila Jussi
s.6.9.1904 Taivalkoski.
Kiestinki, Kannas.

Jussila Eemil
s.31.8.1909 Taivalkoski
Latvajärvi, Taipaleenjoki,
Virolahti.

Jussila Vilho
s.6.4.1907 Taivalkoski
Kiestinki, Kannas, Lapin sota.

Jussila Yrjö Aleksanteri
s. 1917 Taivalkoski

Kaasalainen Matti
s.25.4.1904 Räisälä
Kiestinki.

Kaattari Aarne
s.5.2.1924 Haukipudas
Syväri, Lapin sota.

Kaikkonen Yrjö
s.11.1.1912 Taivalkoski
Kuhmo, Kiestinki, Uhtua,
haavoittunut Uhtualla 4.8.1941.

Kainulainen Kalle
s.28.9.1925 Suomussalmi
Rukajärvi.

Kaju Kalle
s.23.6.1907 Taivalkoski
Kiestinki, Sohjana, Kokkosalmi.

Kaleton Aukusti
s.18.6.1914 Taivalkoski
Vuosalmi, Latvajärvi, Uhtua.

Kaleton Toivo
s.8.1.1906 Taivalkoski
Kannas, Latvajärvi, Uhtua,
Lapin sota.

Kaleton Väinö
s.12.3.1922 Taivalkoski
Kiestinki, Louhi, Kannas,
haavoittui Kannaksella 1943.

Kallunki Eino
s.6.10.1920 Kuusamo
Pistojoki, Uhtua, Kannas.

Kariniemi Otto
s.20.8.1906 Taivalkoski
Kannas, Kiestinki,
haavoittui Kapustajoella 1944.

Karjalainen Antti Aukusti
s.8.12.1907 Kuusamo
Lutikkavaara.

Karjalainen Antti Herman
s.8.6.1908 Kuusamo
Kuhmo, Uhtua, Kiestinki,
Kannas.

Karjalainen Eljas
s.12.10.1912 Kuusamo
Kuhmo, Latvajärvi, Uhtua,
Kannas, Lapin sota.

Karjalainen Eevert
s.9.2.1913 Kuusamo
Kuhmo, haavoittui 1940.

Karjalainen Frans Johan
s.15.10.1907 Taivalkoski
Kannas. Lapin sota.

Karjalainen Jalo
s.8.7.1921 Taivalkoski
Kannas

Karjalainen Yrjö
s.1.6.1904 Kuusamo
Kiestinki, Sohjana, Louhi,
jossa haavoittui 1942.

Karjalainen Veikko
s.4.7.1920 Taivalkoski
Salla, Kiestinki, Ihantala,
Lapin sota, haavoittui 1942.

Karjalainen Vilhelm
s. 1912 Taivalkoski
Kannas.

Karvonen Aukusti Juho
s.10.6.1910 Kuusamo
Alasalmi, Juntusranta,
Uhtua, Lapin sota,
haavoittui Muolaanjärvellä

Karvonen Edvin
s.20.3.1908 Taivalkoski
Suomussalmi, Uhtua, Kiestinki.

Karvonen Uuno
s.11.4.1916 Taivalkoski
Kuhmo, Sovajärvi, Alakurtti.

Karvonen Kalle Einari
s.17.8.1913 Taivalkoski
Kiestinki, Syväri.

Karvonen Pekka
s.8.11.1920 Taivalkoski

Karvonen Veikko
s.19.6.1913 Taivalkoski
Kuhmo, Uhtua, Kiestinki,
Kannas, Lapin sota.

Kasurinen Väinö
s.13.3.1914 Pielavesi

Kemppainen Jalmari
s.6.4.1925
Kannas, Lapin sota.

Keränen Arttu
s.21.8.1920 Taivalkoski
Louhi, Kiestinki, Juustila.

Keränen Eino
s.22.6.1918 Taivalkoski
Suomussalmi, Kuhmo,
haavoittui Pitkärannassa 1942.

Keränen Einari
s.10.4.1919 Taivalkoski
Rukajärvi jossa haavoittui.

Keränen Eemeli
s. 11.1896 Taivalkoski
Vapaussota, Viipurinlahti.

Keränen Rutrik Fredrik
s.20.8.1907 Taivalkoski
Luumäellä, Simossa.

Keränen Kalle
s. 1911 Taivalkoski
Kuhmo, Kiestinki.

Keränen Niilo
s.9.6.1921 Taivalkoski
Uhtua, Kannas, Lapin sota.

Keskisimonen Aaro
s. 1915 Taivalkoski

Keskisimonen Kalle
s.2.10.1903 Taivalkoski
Ruotsinpyhtäällä

Keskisimonen Vihtori
s.9.4.1910 Taivalkoski
Kuhmo, Uhtua, Kannas,
Lapin sota.

Keskisimonen Veikko
s. 1915 Taivalkoski

Keskisimonen Väinö
s. 1912 Taivalkoski

Keskitalo Arne
s. Taivalkoski
Uhtua, Lapin sota.

Keskitalo Antti
s.25.3.1912 Taivalkoski
Kuhmo, Uhtua, Kannas,
Lapin sota.

Keskitalo August
s.9.9.1907 Taivalkoski
Kuhmo, Uhtua, haavoittunut
Kuhmossa.

Keskitalo Pauli
s.15.7.1921 Taivalkoski
Kiestinki, Uhtua, Kannas,
haavoittui Noskualla 1944.

Keskitalo Veikko
s.1.3.1918 Taivalkoski
Summa, Uhtua, Kiestinki,
Lapin sota.

Keskitalo Väinö
s.25.10.1912 Taivalkoski
Kannas, Uhtua, Kiestinki,
Lapin sota.

Kettunen Matti
s.1.3.1905 Valtimo
Lieksa, Kuhmo, Uhtua.

Kieleväinen Simo
s.8.9.1901 Vuoninen
Akonlahti, Kostamus, Jehrimävaara.

Kinnunen Herman
s.6.5.1901 Kuhmo
Latvajärvi, Tetrivaara, Uhtua.

Kinnunen Esa
s.17.11.1920 Taivalkoski
Salla, Kiestinki, Kannas,
Lapin sota.

Kohtala Pentti
s.14.5.1920 Teuva
SS-pataljoona, Saksan
itärintama, Perkjärvi, Suulajärvi.

Koitijärvi Anselmi
s.21.4.1910 Taivalkoski
Kannas, Kiestinki, Uhtua,
Lapin sota.

Koiti Aukusti
s.14.5.1903 Taivalkoski
Uhtua, Latvajärvi, Kannas.
Haavoittui Uhtualla 1941.

Koiti Taneli
s.15.1.1899 Taivalkoski
Talvi- ja jatkosota.

Koiti Väinö Henriikki
s.25.11.1907 Taivalkoski
Luumäki.

Koivuvaara Väinö Henrik
s.16.6.1906 Taivalkoski
Kuhmo, Latvajärvi, Uhtua,
Kannas. Haavoittui Pitkärannassa
7.7.1944.

Koivisto Aatto
s.9.6.1905 Haukipudas
Yhdysupseerina Taivalkoskella.

Koivikko Antti
s.16.5.1902 Liminka
Alassalmi, Juntusranta, Uhtua,
Kiestinki, Kannas.

Koljonen Ville
s.23.4.1914 Taivalkoski
Kuhmo, Latvajärvi, Uhtua,
Kannas, Lapin sota.

Korento Eino
s.9.6.1912 Taivalkoski
Kuhmo, Raate, Kiestinki,
Kannas, Lapin sota.

Korento Mauno
s.25.12.1923 Taivalkoski
Uhtua.

Korento Kaarlo Paavali
s.10.7.1922 Taivalkoski
Suomussalmi, Äänisjärvi, Helsinki,
haavoittui Poventsassa syksyllä 1942.

Kuulu Röhön sinisilta.

(KJ)

Kortetjärvi Juho Aukusti
s.20.1.1906 Taivalkoski
Kuhmo, Latvajärvi,
haavoittui Uhtualla.

Kortetjärvi Eino
s. 1920 Taivalkoski.

Kortetjärvi Tuomas
s.11.1.1911 Taivalkoski
Kuhmo, Latvajärvi, Uhtua,
Kannas, Lapin sota.

Kortetjärvi Magnus
s.18.2.1909 Taivalkoski
Vuoksi, Latvajärvi, Uhtua,
Kannas, Lapin sota.

Kortetjärvi Kalle
s. 1902 Taivalkoski
Kannas.

Kortetjärvi Vihtori
s. 1904 Taivalkoski
Viipurinlahti, haavoittui,
Uuraassa 1940.

Koskela Antti
s.4.7.1901 Taivalkoski
Vuosalmi, Kiestinki.

Koskinen Toivo
s.29.3.1924 Taivalkoski

Koskinen Urho
s.17.2.1908 Taivalkoski

Kouva Svante
s. 9.3.1921 Pudasjärvi

Kouva Sulo
s.11.2.1918 Pudasjärvi
Uhtua, Lapin sota.

Kouva Manne
s. 23.3.1919 Pudasjärvi
Kuhmo, Kiestinki, Kannas.

Kotonen Lauri
s.14.1.1918 Viipuri
Kannas.

Koponen Samuli
s.5.1. 1918 Pielisjärvi
Kiestinki, Kannas,
Lapin sota.

Kuha Pauli
s. 5.1920 Taivalkoski
Petsamo.

Kuha Toivo
s.23.1.1917 Taivalkoski
Kiestinki, Louhi, Uhtua,
Kannas, Lapin sota.

Kumakari Veikko
s.4.3.1921 Taivalkoski
Uhtua, Kannas, Ihantala,
Lapin sota, haavoittui
Torniossa 1944.

Kurtti Aarne
s.4.1.1923 Taivalkoski
Uhtua, Kannas, Lapin sota
haavoittui Rovaniemellä 1944.

Kurtti Aaro
s.20.9.1910 Taivalkoski
Kuhmo, Latvajärvi, haavoittui
Kiskisjärvellä 1941.

Kurtti Antti Johannes
s. 13.7.1923 Taivalkoski
Uhtua, Muolaa, Lapin sota,
haavoittui Pohjois-Suomessa.

Kurtti Johan Aukust
s.13.1.1905 Taivalkoski

Kurtti Iivari
s 1906 Taivalkoski

Kurtti Kalle
s. 3.9.1923 Taivalkoski
Vienan kanava, Porajärvi,
Lutikkavaara.

Kurtti Sulo
s.13.2.1924 Taivalkoski
Uhtua, Kivennapa, Ihantala,
Lapin sota.

Kurtti Pauli
s.27.10.1921 Taivalkoski
Uhtua, Kannas, Kiestinki,
Lapin sota, haavoittui jatkosodassa.

Kurtti Reino
s.29.10.1918 Taivalkoski
Vasovaara, Latvajärvi Pistojoiki,
Uhtua, Kannas, Lapin sota.

Kurtti Pentti
s. 3.1925 Taivalkoski
Kannas, Lapin sota.

Kuusijärvi Arvi
s.23.3.1913 Taivalkoski
Kuhmo, Latvajärvi, Uhtua,
Kannas haavoittui 1942.

Kuusijärvi Johannes
s.9.12.1923 Taivalkoski
Vienan kanava, Porajärvi,
Lutikkavaara.

Kuusijärvi Jaakko
s.10.7.1919 Taivalkoski
Kannas, Lapin sota.

Kuusijärvi Eino
s. 1914 Taivalkoski
Kiestinki, Uhtua, Lapin sota.

Kuusijärvi Oskari
s 1894 Taivalkoski
Vapaussota, Kannas.

Kuusijärvi Svante
s.3.9.1919 Taivalkoski.
Kiestinki, Kannas, Lapin sota.

Kuusela Arttu
s.29.5.1924 Taivalkoski
Uhtua, Kannas, Ihantala,
Lapin sota.

Kuusela Einar
s.18.6.1915 Taivalkoski
Kiestinki jossa haavoittui 1941.

Kuusela Hannes
s.30.11.1918 Taivalkoski
Juntusranta, Latvajärvi,
Uhtua, Tolvajärvi, Lapin sota.

Kuusela Niilo
s.17.10.1921 Taivalkoski
Kannas, Lapin sota.

Kuusela Veikko
s.27.6.1921 Taivalkoski
Kiestinki, Uhtua, Kannas,
Lapin sota.

Kutti Paavo
s.2.7.1912 Taivalkoski
Vuosalmi, Kiestinki
jossa haavoittui 1941.

Kyllönen Aarne
s.30.12.1919 Taivalkoski
Kuhmo, Syväri. Vankina 1944.

Kyllönen Väinö
s.15.11.1917 Taivalkoski
Suomussalmi, Uhtua, Kiestinki,
Kannas, Lapin sota.
Haavoittui Kiestingissä.

Kyllönen Veikko
s.14.6.1922 Taivalkoski
Kiestinki, Louhi, Kannas.

Kylmäluoma Aukusti
16.12.1909 Taivalkoski
Kuhmo, Latvajärvi, Uhtua,
Kannas, Lapin sota.
Joutui vangiksi Kuhmossa 1940.

Kylmäluoma Heikki
s. 1923 Taivalkoski

Kylmäluoma Kalle
s.18.9.1899 Taivalkoski

Kylmäluoma Veeti
s. 1897 Taivalkoski
Vapuussota, Kiestinki, Uhtua,
haavoittui Sohjananjoella.

Kylmäluoma Vilho
s.1.2.1926 Taivalkoski
Nurmes, Porkkalanniemi.

Kylmäluoma Otto
s.18.4.1921 Taivalkoski
Lapin sota.

Kylmäluoma Otto
s.4.4.1901 Taivalkoski
Kannas, Uhtua, Pistojoeki.

Kylmäluoma Svante
s.21.7.1924 Taivalkoski
Säämäjärvi, Suojärvi, Tolvajärvi.

Kylmäluoma Taneli
s.18.3.1911 Taivalkoski
Ihantala, Viipurinlahti, Lapin sota.

Käsmä Aarne
s.3.6.1922 Taivalkoski
Uhtua, Kannas, Ihantala.

Käsmä Tauno
s.10.7.1925 Kuusamo
Kannas, Lapin sota.

Laitala Urho
s.24.7.1911 Haapavesi
Pistojoeki, Vuonninen, Kusmajoki.

Lamminmäki Jorma
s.6.3.1925 Kuusamo
Kannas.

Lamminmäki Lauri
s.27.10.1917 Kuusamo
Rukajärvi.

Lamminmäki Reino
s.6.3.1925 Kuusamo
Kannas.

Lantto Arvo
s.12.2.1923
Uhtua, Kannas, Lapin sota,
haavoittui 1944.

Latvalehto Heino
s.28.11.1922 Taivalkoski
Kannas.

Latvalehto Huugo
s.6.12.1915 Taivalkoski
Vuosalmi, Uhtua, Karhumäki.

Latvalehto Iikka
s.15.4.1913 Taivalkoski
Kiestinki

Latvalehto Kaarlo Ilmari
s.6.9.1925 Taivalkoski

Latvalehto Paavo
s. 25.1.1899 Taivalkoski
Kiestinki.

Latvalehto Einari
s.3.7.1920 Taivalkoski
Kiestinki, Karhumäki, Ilomantsi.

Latvalehto Toivo
s.18.7.1914 Taivalkoski
Vuoksi, Latvajärvi, Uhtua,
Kannas. Lapin sota.
Haavoittui Torniossa 1944.

Latvajärvi Antti
s.15.11.1921 Taivalkoski
Petsamo, Lapin sota.

Latvajärvi Eino
s.26.12.1912 Taivalkoski
Kuhmo, Latvajärvi, Uhtua,
Ihantala, Lapin sota.

Latvajärvi Matti
s.4.2.1917 Taivalkoskella
Vuosalmi, Latvajärvi, Uhtua,
Kiestinki, Kannas,
Lapin sota.

Latvajärvi Ville
s. 1925 Taivalkoski
Kannas.

Lappalainen Heino
s.1.4.1910 Pielavesi
Viipurinlahti, Latvajärvi,
jossa haavoittui.

Lassila Juuso
s.20.1.1895 Taivalkoski
vartiotehtävissä.

Lassila Pekka
s.21.7. 1897 Taivalkoski
vartiotehtävissä.

Lassila Matti
s.1907 Suomussalmi
Kiestinki, Kuhmo Lapin sota.

Lehtoniemi Antti
s. 1925 Taivalkoski
Kannas, Viipuri.

Lehtoniemi Väinö
s.20.4.1923 Taivalkoski
Uhtua, Kannas, Lapin sota.
Haavoittui Uhtualla 1943.

Lehtoniemi Otto
s.26.11.1923 Taivalkoski
Poventsa, Kartumäki, Hyrsylä,
Lapin sota.

Leskelä Eemil
s.23.7.1920 Taivalkoski
Latvajärvi, Uhtua, Kannas,
Lapin sota, haavoittui Heinijoella.

Lesonen Eino
s.19.1.1909 Taivalkoski
Kuhmo. Latvajärvi, Uhtua, Kannas,
Lapin sota.

Lesonen Hannes
s. 1925 Taivalkoski
Kannas, Lapin sota.

Lesonen Toivo
s. 1920 Taivalkoski

Lohilahti Antti
s.21.7.1897 Taivalkoski
Kannas, Sohjana, Kiestinki.

Lohilahti Antti Eevert
s.30.7.1904 Taivalkoski
Viipurinlahti, Latvajärvi, Kannas.

"Ronski-Pesonen" pitää yhden miehen shouta jossain Kiestingin korvessa.
Taustalla hymyilee muun muassa Jussi Jussila. (VJ)

Lohilahti Johan Henrik
s.23.6.1899 Taivalkoski
Kiestinki.

Lohilahti Janne
s.6.9.1922 Taivalkoski
Uhtua, Kannas
Lapin sota.

Lohilahti Oskari
s.9.8.1908 Taivalkoski

Lohilahti Eino
s.31.5.1910 Taivalkoski
Kuhmo, Uhtua, Latvajärvi Kannas.

Lohilahti Eetu
s. Taivalkoski
Kiestinki.

Lohilahti Matti
s. 1908?
Uhtua.

Lohilahti Väinö
s.7.12.1919 Taivalkoski

Loukusa Aukusti
s.21.7.1894 Taivalkoski
Vapaussota.

Loukusa Eino
s.26.6.1917 Taivalkoski
Muolaa, Leipäsuu, Jänisjärvi,
Uhtua, Kiestinki, Lapin sota
Haavoittui Torniossa 4.10.1944.

Loukusa Oskari
s. 1895 Taivalkoski
Vapaussota, Kannas.

Loukusa Olavi
s. 1922 Taivalkoski

Loukusa Matti
s.17.1.1897 Taivalkoski
Karjalan Kannas.

Loukusa Svante
s.15.11.1922 Taivalkoski
Louhi, Uhtua, Kannas, Lapin sota.

Loukusa Lauri
s. 1923 Taivalkoski
Uhtua, Kannas, Lapin sota.

Loukusa Veikko
s.28.5.1916 Taivalkoski
Suomussalmi, Latvajärvi, Uhtua,
Kannas Lapin sota.

Loukusa Vihtori
s.7.1.1900 Taivalkoski
Suomussalmi, Kiestinki.

Luukkonen Ferdinan
s.6.2.1901 Taivalkoski
Pyhtäällä, Viipurinlahdella,
haavoittui Turkinsaarella 1940.

Luukkonen Taisto
s. 1918 Taivalkoski
Laatokka, Pitkäranta.

Luukkonen Magnus (Manne)
s.9.1.1908 Taivalkoski
Kuhmo, Uhtua, Kannas,
Lapin sota.

Luukkonen Pentti
s.17.11.1920 Taivalkoski
Suomussalmi, Kiestinki, Uhtua.

Luokkanen Kalle
s.5.3.1923 Taivalkoski
Uhtua, Kivennapa, Vuosalmi.

Linström Kyösti
s. 1922
Kiestinki, jossa haavoittui.

Majava Aleksanteri
s.6.6.1901 Taivalkoski
Kuhmo, Latvajärvi, Uhtua.

Majava Hannes
s. 1921? Taivalkoski

Majava Jaakko
s.6.9.1922 Taivalkoski
Louhi, Uhtua Kannas,
Lapin sota.

Majava Jalmari
s.21.12.1923 Taivalkoski
Kannas, Uhtua, Lapin sota.

Majava Kalle
s.3.11.1919 Taivalkoski
Rukajärvi.

Makkonen Robert
s.9.12.1915 Raahe
Ruhtinaanmäki, Koirinoja, Repola,
Rukajärvi.

Malinen Joonas
s.13.11.1900 Taivalkoski
Salla, Viipurinlahti, Kiestinki.

Manninen Armas
s.16.9.1907 Taivalkoski
Huoltotehtävissä, Taivalkoski.

Manninen Arvo
s. 1907 Taivalkoski

Manninen Hannes
s.22.4.1921 Taivalkoski
Uhtua, Kannas, Lapin sota.
Haavoittui Kannaksella 1944.

Manninen Jalmari
s.6.8.1923 Taivalkoski
Uhtua, Kannas, Lapin sota.

Manninen Eemeli
s. 1920 Taivalkoski
Salla, Kiestinki, Kannas,
Lapin sota.

Manninen Eino
s.24.8.1912 Taivalkoski
Kuhmo, Kiestinki, Uhtua, Kannas,
Lapin sota.
Haavoittui Torniossa 1944.

Manninen Kaarlo
s.1.6.1919 Taivalkoski
Kannas, Hiitola, Rajajoki,
Viipurinlahti.
Haavoittui 1941 Kannaksella.

Manninen Kalle
s.11.12.1907 Taivalkoski
Kuhmo, Latvajärvi, Uhtua,
Kannas, Lapin sota.

Manninen Oskari
s.7.1.1910 Taivalkoski
Kuhmo, Latvajärvi, Uhtua
Lapin sota jossa haavoittui.

Manninen Paavo
s.12.2.1920 Kuortane
Kannas.

Manninen Toivo
s. 1905 Taivalkoski

Manninen Väinö
s.9.12.1917 Taivalkoski
Latvajärvi, Uhtua, Kiestinki,
Kannas, Lapin sota.

Manninen Väinö
s.24.1.1917 Taivalkoski
Kannas, Latvajärvi, Uhtua,
Lapin sota haavoittui 1941.

Mikkola Edvard
s. 1901 Taivalkoski

Mikkola Jooseppi
s. 1899 Taivalkoski
Kannas.

Mikkola Väinö
s. 1916 Taivalkoski

Meriläinen Antti
s. 1917.

Moilanen Johan Aukusti
s.10.2.1917 Taivalkoski.
Latvajärvi, Uhtua, Kannas,
Lapin sota. Haavoittui 1941.

Moilanen Johannes
s.29.3.1918 Taivalkoski
Kannas, Uhtua, Kiestinki,
Lapin sota. Haavoittui 1944.

Moilanen Johannes
s.22.9.1925 Taivalkoski
Kannas, Puumala, Viipurinlahti.

Moilanen Matti
s.4.11.1900 Taivalkoski
Huoltojoukoissa talvisodassa.

Moilanen Kauko
s.9.3.1922 Taivalkoski
Kiestinki, Uhtua, Kannas,
Lapin sota.

Moilanen Nikolai
s.19.12.1905 Taivalkoski
Viipuri, Säkkijärvi, Pohjois-Suomi.

Moilanen Yrjö
s.12.5.1912 Taivalkoski
Latvajärvi, Uhtua, Kiestinki,
Kannas, Lapin sota.

Moilanen Veikko
s. 1919 Taivalkoski
Automies.

Moisala Martti
s.21.6.1916
Kannas, Uhtua.

Määttä Arttu
s 1911 Kuusamo
Kannas, Latvajärvi.
Uhtua, Lapin sota.

Määttä Johan Aleksanteri
s.21.3.1906 Taivalkoski

Määttä Eino
s.3.7.1925 Taivalkoski
Karhumäki, Kannas, Lapin sota.

Määttä Heikki
s.17.5.1907 Taivalkoski
Kiestinki, Uhtua, Kannas,
Lapin sota, haavoittui 1942.

Määttä Juho
s.18.11.1887 Kuusamo
Kiestinki, Röhö, Uhtua.

Määttä Kalle Arvid
s.1.11.1912 Taivalkoski
Kuhmo, Kiestinki, Uhtua, Kannas.

Määttä Kalle
s.1906 Kuusamo
Kuhmo, Latvajärvi,
Uhtua.

Määttä Magnus
s.12.7.1899 Taivalkoski

Määttä Reino
s. 1922 Taivalkoski

Mäkelä Kalle
s.15.8.1910 Taivalkoski
Yläsomme, Salla.

Naumanen Juho
s.6.3.1894 Taivalkoski
Vapaussota.

Naumanen Eino
s.26.12.1901 Taivalkoski
Pelkosenniemi, Kiestinki,
Säkkijärvi.

Naumanen Toivo
s.5.2.1908 Taivalkoski
Kuhmo, Kiestinki, Kannas,
Lapin sota.

Naumanen Reino
s.8.12.1920 Taivalkoski

Naumanen Pauli
s.21.3.1922 Taivalkoski
Syväri

Neulikko Toivo
s.14.8.1916 Taivalkoski
Kannas, Virolahti, Latvajärvi,
Kiestinki, Uhtua,
haavoittui Kannaksella 1944.

Neulikko Janne
s. Taivalkoski
Uhtua, Lapin sota.

Neulikko Sauli
s. 1925 Taivalkoski
Kannas.

Neulikko Veikko
s. Taivalkoski

Nevala Uuno
s.13.5.1909 Taivalkoski
Värtsilä, Sortavala, Syväri.
Haavoittui 1940.

Nevala Ernest
s.13.3.1918 Taivalkoski

Nevala Oskari
s.29.9.1912 Taivalkoski
Uhtua, Kiestinki

Nevala Eino
s.23.12.1911 Taivalkoski
Uhtua, Kiestinki

Nevala Matti
s.13.4.1914 Taivalkoski
Latvajärvi, Uhtua, Korpivaara.

Nevala Toivo
s.4.6.1912 Taivalkoski
Kuhmo, Kiestinki, Kannas, Lapin
sota. Haavoittui Kuhmossa 1940.

Nevala Väinö
s.17.12.1914 Taivalkoski
Kuhmo, Kiestinki, Kannas,
Lapin sota, haavoittui 1942.

Nevala Veikko
s.16.3.1921 Taivalkoski
Kiestinki, Uhtua, Kannas,
Lapin sota.

Nevalainen Johan Aukusti
s.7.12.1902
Kiimasvaara, Kiestinki,
haavoittui Kiestingissä

Nevanperä Uuno
s. 1912 Taivalkoski

Nevanperä Kalle
s.24.12.1919 Kuusamo
Vuonninen, Uhtua, Kannas.

Nieminen Ilmari
s. Taivalkoski
Kuhmo, Uhtua, Kannas.
Lapin sota.

Nieminen Einari

Nieminen Martti
s.10.3.1921 Taivalkoski
Kiestinki, Uhtua, Kannas,
Lapin sota.

Nieminen Vilho
s.21.3.1916 Multia

Nikka Kustaa Herman
s.25.8.1901 Taivalkoski
Kuhmo, jossa haavoittui.

Nissinen Tuomas
s.8.4.1921 Johannes
Salla, Rukajärvi, Krivi.
Haavoittui kahdesti.

Nissinaho Juho
s. 1916 Taivalkoski

Nissinaho Toivo Johannes
s.4.10.1925 Taivalkoski
Kannas, Viipurinlahti.

Nissinaho Toivo
s. 1916 Taivalkoski
Uhtua

Niskasaari Erkki
s. 1918.

Nuortio Olli
s.10.5.1925 Taivalkoski
Kannas, Ihantala.

Noponen Sulo
s.14.6.1911 Kärämäki
Kannas

Nyman Nikolai
s.31.12.1904 Taivalkoski
Suomussalmi, Juntusranta,
Uhtua, haavoittui Suomussalmella

Nyman Kaarlo (Kalle)
s.17.10.1918 Pudasjärvi
Kannas, Nuijamaa, Sakkola,
Viipurinlahti.
Haavoittui Valkeasaassa 9.6.1944.

Nyman Reino
s.15.7.1922 Taivalkoski
Ilomantsi, Kiestinki, Uhtua,
Ihantala, Lapin sota.

Oikarinen Aukusti
s.16.2.1903 Taivalkoski
Viipurinlahti, Uhtua, Kannas.

Oikarinen Toivo
s.1.6.1921 Taivalkoski
Karhumäki, Maaselkä, Syväri.

Ojala Kaarlo
s.8.10.1911 Pudasjärvi
Latvajärvi, Uhtua, Kannas,
Lapin sota.

Oksa Viljo
s.3.9.1902
Vapaussota, Kuhmo, Kiestinki
Rukajärvi.

Orre Kalle Artturi
s.24.10.1900 Pudasjärvi
Pelkosenniemi, Kiestinki

Orre Martti
s. 1918 Taivalkoski

Partanen Antti
s.29.1.1919 Taivalkoski
Latvajärvi, Pistojoella
Uhtua. Kannas, Lapin sota.

Partanen Arvo
s. 1924 Taivalkoski

Miehet ja hevoset lepäävät Tuhkalassa.

(VJ)

Partanen Eino
s.7.4.1907 Taivalkoski
Suomussalmi, Raate, Kuhmo,
Latvajärvi, Uhtua, Kannas.
Haavoittui kahdesti 1940 ja 1944.

Partanen Eljas
s.29.4.1918 Taivalkoski
Kannas, Summa, Karhusuo.

Partanen Juho
s.11.6.1909 Taivalkoski
Kuhmo, Latvajärvi, Uhtua,
Kannas, Lapin sota.

Partanen Toivo
s.24.6.1920 Taivalkoski
Lutto, Lapin sota,
haavoittui 1941.

Partanen Veli
s.29.6.1922 Taivalkoski
Uhtua, Kiestinki, Kannas,
Lapin sota, haavoittui 27.4.1942.

Partanen Veikko
s. 1922 Taivalkoski

Parkkinen Abraham
s.20.5.1898 Pudasjärvi
Vapaussota, Kiestinki.

Parkkinen Antti
s. Taivalkoski
Lapin sota.

Parkkinen Kalle
s. Taivalkoski

Parkkinen Eino
s.11.9.1915 Taivalkoski
Kuhmo, Latvajärvi, Uhtua,
Kannas, Lapin sota.
Haavoittui 1941.

Parviainen Armas
s.8.12.1925 Taivalkoski

Parviainen Edvard
s.5.11.1912 Taivalkoski.

Parviainen Eino Aukusti
s.13.2.1912
Pelkosenniemi, Viipurinlahti,
Uhtua, Kannas, Kiestinki,
Lapin sota.

Parviainen Einari

Parviainen Hannes
s.2.6.1915 Pudasjärvi

Parviainen Johan (Janne) Pekkala?

Parviainen Johan Henrik
s.16.11.1909 Taivalkoski
Kiestinki, Uhtua, Kannas,
Lapin sota.

Parviainen Joonas Armas
s.8.12.1925 Taivalkoski
Muolaa, Ihantala, Lapin sota

Parviainen Juhani Arvid
s.23.9.1916 Taivalkoski

Parviainen Martti Ilmari
s.10.5.1921 Taivalkoski
Kiestinki Uhtua

Parviainen Matti
s.11.6.1906 Taivalkoski

Parviainen Nikolai

Parviainen Olli
s.3.7.1911 Taivalkoski

Parviainen Sulo
s.29.5.1919 Taivalkoski
Kannas.

Parviainen Väinö
s.5.4.1916 Taivalkoski
Viipurinlahti, Kiestinki, Kannas.
Haavoittui 1942.

Parviainen Väinö
s.11.7.1915 Taivalkoski
Vuoksi, Vuosalmi, Lapin sota.

Pernu Martti
s.4.7.1917

Perttula Eemil Arvid
s.2.5.1901 Haukipudas
Oulu, Kiestinki

Penttilä Einari
s.8.6. 1914 Taivalkoski

Penttilä Pauli
s. 1920 Taivalkoski.

Pesonen Alvar
s.2.2.1911 Taivalkoski
Talvi- ja jatkosota.

Pesonen Iivari
s. 1902

Pitkänen Arttu
s.1.5.1910 Taivalkoski
Kiestinki, Uhtua, Kannas
Lapin sota.

Pitkänen Aukusti
s. 1905 Taivalkoski
Kuhmo, Latvajärvi, Uhtua, Kannas.

Pitkänen Eino Paavali
s.10.6.1915 Taivalkoski
Kuhmo, Uhtua, Kiestinki, Kannas,
Muolaa.

Pitkänen Kalle
s.8.8.1918 Taivalkoski
Saaristomeri, Suomenlahti,
Viipurinlahti, koulutus Saksassa.

Pitkänen Kustaa
s.11.4.1905 Taivalkoski
Kuhmo.

Pitkänen Matti
s.4.1.1895 Taivalkoski
Vapaussota, Sohjana, Kostamus.

Pitkänen Vilho
s.21.4.1904 Taivalkoski
Suomenlahti, Kiestinki.

Pitkänen Väinö
s.21.10.1919 Taivalkoski
Kiestinki, Uhtua, Kannas,
Lapin sota.

Polo Niilo
s.7.12.1914 Taivalkoski
Latvajärvi, Uhtua, Kiestinki.

Polojärvi Aate
s.1.12.1918 Taivalkoski

Polojärvi Aadolf
s.27.4.1905 Taivalkoski
Suomussalmi, Kiestinki, Kannas,
Vuosalmi.

Polojärvi Aukusti
28.1.1912 Taivalkoski
Kuhmo, Saunajärvi, Lavajärvi,
Uhtua, Kiestinki.
Haavoittui 1941.

Polojärvi Artturi
s.25.5.1922 Taivalkoski
Kiestinki, Uhtua, Kannas,
Lapin sota.

Polojärvi Niilo
s.21.1.1902 Taivalkoski
Pelkosenniemi, Kannas,
Kiestinki, Vuosalmi.

Polojärvi Kalle
s.11.5.1916 Taivalkoski
Lapin sota, Uhtua, Kannas, Muolaa,
Ihantala.
Haavoittui Torniossa 11.12.1944

Polojärvi Ossi
s.24.7.1921 Taivalkoski
Äänislinna, Syväri, Aunus.

Polojärvi Oskari
s.26.6.1911 Taivalkoski
Kuhmo, Lieksa
Haavoittui 1940 ja 1941.

Polojärvi Olli

Poussu Toivo
s. 1914 Kuusamo

Pukkinen Paavo Helmer
s.24.3.1920 Isokyrö
Uhtua, Kannas.

Puolakanaho Aaro
s.21.12.1906 Taivalkoski
Luumäki.

Puolakanaho Aukusti
s.28.12.1916 Taivalkoski
Kuhmo, Uhtua, Syväri,
Lapin sota.

Puolakanaho Eino
s.24.8.1910 Taivalkoski
Toimi sotapoliisina.

Puolakanaho Toivo
s.16.11.1924
Uhtua, Kannas, Ihantala.

Puttonen Heikki
s.5.3.1923

Pätsi Martti Johannes
s.24.10.1925 Taivalkoski
Ihantala, Lapin sota

Päätalo Arvi
s. 19-? Taivalkoski

Päätalo Niilo Herman
s.7.9.1920 Taivalkoski
Latvajärvi, Vuokkiniemi, Kannas
Lapin sota.

Päätalo Juho
s.14.8.1894 Taivalkoski
Paanajärvellä, Kannaksella.

Päätalo Tuomas
s.4.8.1902 Taivalkoski
Turkinsaari, Uuraansaari,
Kiestinki.

Päätalo Veikko
s.1.10.1923 Taivalkoski
Uhtua, Muolaa, Ihantala,
Lapin sota.

Päätalo Kalle
s.11.11.1919 Taivalkoski
Kiestinki jossa haavoittui 1941.

Päätalo Manne
s.1.1.1925 Taivalkoski
Kannas,
Lapin sota.

Raatesalmi Kaarlo Olavi
s. 1924 Taivalkoski
Kannas, Viipurinlahti,
Lapin sota.

Rautio Leo
s.14.5.1918
Kiestinki, Uhtua, Karhumäki.

Rieikki Jalmari
s.
Lohivaara, Uhtua, Kannas,
Lapin sota.

Rieikki Matti Armas
s.16.12.1911 Pudasjärvi
Kiestinki, Uhtua.

Rieikki Magnus
s.22.3.1910 Taivalkoski
Kiestinki, Uhtua, Kannas,
Lapin sota.

Rieikki Niilo
s.26.4.1904 Taivalkoski
Kiestinki, Louhi, Sohjana.

Rieikki Paavali
s.26.3.1903 Taivalkoski
Suomenlahti, Latvajärvi,
Kannas, haavoittui 1941.

Rieikki Toivo
s.30.11.1916 Taivalkoski
Uhtua, Kannas, haavoittui 1944.

Riihijärvi Väinö Aukusti
s.17.2.1910 Saloinen
Muolaanjärvi, Kiestinki, Uhtua,
Kannas, Lapin sota.

Rinnemaa Paavo
s.13.2.1915
Kuhmo, Kiestinki, Lapin sota.

Ronkainen Antti Herman
s.1.6.1919 Taivalkoski
Lutto, Lapin sota.

Ronkainen Antti Herman
s.1.5.1920 Taivalkoski
Petsamo, Lapin sota.

Ronkainen Antti Vilhelm
s.14.12.1912 Taivalkoski
Uhtua, Kiestinki, Kannas,
Lapin sota.

Ronkainen Johannes (Hannes)
s.30.3.1914 Taivalkoski
Uhtua, Lapin sota.

Ronkainen Kalle
s.17.9.1925 Taivalkoski
Kannas, Lapin sota.

Ronkainen Sulo
s.13.2.1926 Taivalkoski

Ronkainen Veikko Herman
s.29.4.1918 Taivalkoski
Kannas, Kiestinki, Uhtua.

Ruokangas Antti
s.16.5.1899 Taivalkoski
Kiestinki.

Ruokangas Matti
s.16.5.1901 Taivalkoski
Viipurinlahti, Sohjana, Kiestinki.

Räisänen Aate
s.1.1.1896 Taivalkoski
Vapaussota.

Räisänen Aaron
s.16.1.1896 Taivalkoski
Kiestinki.

Räisänen Aale
s.19.11.1912 Taivalkoski
Automiehenä.

Räisänen Aukusti
s. 1913 Taivalkoski
Uhtua, Viipurinlahti.

Räisänen Antti
s.6.4.1923 Taivalkoski
Uhtua, Kannas, Lapin sota.

Räisänen Frans
s. 1907? Taivalkoski
Kiestinki.

Räisänen Frederik
s. 1905 Taivalkoski
Automiehenä.

Räisänen Juho
s. 1897 Taivalkoski

Räisänen Eino Juho
s.1.12.1904 Taivalkoski
Pelkosenniemi, Salla
Kiestinki, Kannas
Haavoittui 6.8.1941 Kiestinki.

Räisänen Eino
s.1.12.1915 Taivalkoski
Kuhmo, Kiestinki. Haavoittui
kahdesti 8.12.1939 Sivakassa ja
19.7.1941 Kuittijärvellä.

Räisänen Einari
s.11.8.1915 Taivalkoski
Kuhmo, Uhtua, Kiestinki, Kannas
Haavoittui 1944 Heinjoella.

Räisänen Eetu
20.10.1902 Taivalkoski
Kiestinki, Kannas.

Räisänen Eemil
s. 1918 Taivalkoski
Kannas, jossa haavoittui.

Räisänen Johan Jaakob
s.6.5.1905 Taivalkoski
Vuoksi, Uhtua, Kannas.

Räisänen Johan Kustaa
s.25.5.1901 Taivalkoski
Suomussalmi, Kiestinki, Uhtua.

Räisänen Kalle
s.11.1.1914 Taivalkoski
Kuhmo, Latvajärvi, Uhtua,
Lapin sota.

Räisänen Kalle A.
s.17.9.1925 Taivalkoski

Räisänen Kalle Einari
s.21.10.1905 Taivalkoski
Kiestinki, Kannas, Vuosalmi.

Räisänen Kalle Einari
s.4.8.1913 Taivalkoski
Uhtua, Vuokkiniemi, Tolvajärvi.

Räisänen Kalle Eemeli
s.7.4.1919 Taivalkoski
Kannas, Ihantala.

Räisänen Kauko
s.6.12.1924 Taivalkoski
Uhtua, Kannas, Ihantala,
Lapin sota.

Räisänen Kustaa
s.21.6.1908 Taivalkoski
Kannas, Lapin sota.

Räisänen Niilo
s.28.5.1907 Taivalkoski
Kuhmo, Latvajärvi, Kannas,
haavoittui 1941.
Räisänen Niilo Einar
s.6.2.1916 Taivalkoski

Räisänen Onni
s.20.6.1926 Taivalkoski
Lapin sota

Räisänen Valde
s.10.1920 Taivalkoski
Petsamo, Lapin sota.

Räisänen Veikko Jalmari
s.27.11.1917 Taivalkoski
Kiestinki, Uhtua, Kannas.

Saksalaiset lentokoneet tuhosivat Kiestingin radalla vihollisen veturin. (VJ)

Räisänen Veikko Johannes
s.1.5.1921 Taivalkoski
Kiestinki, Uhtua Kannas,
Lapin sota.

Räisänen Veikko
s.15.12.1914 Taivalkoski
Suomussalmi. Lapin sota.

Räisänen Veikko
s.3.7.1922 Puolanka

Räisänen Väinö
s.11.8.1915 Taivalkoski
Kuhmo, Latvajärvi, Uhtua, Kannas,
Lapin sota.
Haavoittui 1944.

Räätäjäjärvi Aleksanteri
s.8.7.1908 Taivalkoski
Kuhmo, Kannas, Lapin sota,
haavoittui Heinjoella 29.6.1944.

Räätäjäjärvi Eino
s.12.3.1915 Taivalkoski
Kuhmo, Syväri, Aunus.

Räätäjäjärvi Jussi
s.7.9.1908 Taivalkoski

Räätäjäjärvi Väinö
s.5.5.1920 Taivalkoski
Ihantala, Kuopio,
Petsamo, Joensuu.

Savolainen Toivo
s.20.8.1921

Seiteri Eino
s.15.7.1911 Taivalkoski
Kiestinki, Uhtua, Lapin sota.

Seiteri Veikko
s.21.6.1918 Taivalkoski
Uhtua, Latvajärvi, Kannas,
Lapin sota.

Seiteri Ville
s.25.4.1908 Taivalkoski.

Seppänen Eino
s.9.7.1915 Taivalkoski
Kiestinki, Kannas.
Teloitettu Antreassa 18.8.1944.

Seppänen Oskari
s.9.4.1904 Taivalkoski
Kannas, Latvajärvi, Uhtua,

Seppänen Väinö
s.19.7.1907 Taivalkoski
Kuhmo, Latvajärvi, Kannas,
Lapin sota.

Soronen Arvo
2.7.1923 Taivalkoski
Poventsa, Änkäljärvi, Tolvajärvi,
Lapin sota.

Soronen Jaakko Jalmari
s. 1918 Taivalkoski
Lapin sota jossa haavoittui.

Sorvari Pentti Johannes
s.23.6.1921 Ilmajoki
Uhtua, Lapin sota

Sotkasiira Uno
s. 1920 Taivalkoski

Sotkasiira Jaakko
s.6.2.1925 Taivalkoski

Sotkasiira Juho Arttu
s.8.3.1909 Taivalkoski
Kiestinki, Uhtua, Viipurinlahti,
Lapin sota.

Sotkasiira Veikko
s. 1919 Kuusamo

Sulavaara Atte
s.18.6.1900 Orimattila
Viipurinlahti, Kiestinki, Lapin sota.

Siekinen Johan
s.9.3.1902 Tyrnävä
Vapausota. Aunus, Suomussalmi,
Kiestinki.

Siira Kauko
s.18.12.1922 Tyrnävä
Uhtua, Kiestinki, Kannas,
Lapin sota, haavoittui 1944.

Simonen Herman
s.24.7.1911 Taivalkoski
Kuhmo, Uhtua, Kannas,
haavoittui Uhtualla 1941.

Simonen Joonas
s.10.1.1919 Taivalkoski
Latvajärvi, Uhtua, Kannas,
Lapin sota.

Sirniö Juho
s. 1897 Taivalkoski

Sirniö Kalle
s.4.2.1895 Taivalkoski
Vapausota, Salla.

Sirniö Mauno
s.19.9.106 Taivalkoski
Kuhmo.

Säkkinen Jalmari
s.17.6.1922 Taivalkoski

Säkkinen Jussi
s.3.11.1898 Taivalkoski
Kiestinki, Louhi.

Säkkinen Pentti
s. 1922 Taivalkoski
Uhtua, Kiestinki, Kannas,
Lapin sota.

Säkkinen Ilmari
s.19.1.1905 Puolanka
Kuhmo, Latvajärvi, Uhtua, Kannas.

Säkkinen Magnus
s.9.7.1909 Taivalkoski
Kuhmo, Kiestinki, Uhtua,
Viipurinlahti.

Taivalkoski Aadolf
s.24.6.1900 Taivalkoski
Kiestinki, Kannas.

Taivalkoski Aukusti
s.16.6.1906 Taivalkoski
Kannas.

Taivalkoski Arvo
s.4.2.1904 Taivalkoski
Latvajärvi, Uhtua.

Taivalkoski Juho Jaakko
s.29.3.1911 Taivalkoski
Kuhmo, Kangasvaara, Kiestinki,
Lapin sota, haavoittui 1940.

Taivalkoski Jouko
s.1.9.1928 Taivalkoski
Uhtua.

Taivalkoski Tauno
s.21.10.1925 Taivalkoski
Äänislinna, Karhumäki

Taivalkoski Reino
s.18.9.1914 Taivalkoski
Kannaksella.

Tasala Manne
s.20.9.1906 Taivalkoski
Kuhmo, Latvajärvi, Kiestinki,
haavoittui 1941.

Tauriainen Aapeli
s.31.7.1909
Kiestinki, Uhtua, Lapin sota,
haavoittui 1944.

Tauriainen Uno
s.13.11.1912
Kuhmo, Kiestinki, Uhtua, Kannas,
Lapin sota.

Tikkanen Ville
s. 1919
Automiehenä.

Tirkkonen Lauri
s.11.9.1917 Kuusamo
Kiestinki, Kivennapa,
Lapin sota.

Telkkä Martti
s.12.8.1922 Ristiina
Inkerinmaa,
haavoittui Äyräpäässä 1944.

Tuovila Tauno
s.10.11.1922 Kuusamo
Kiestinki, Uhtua, Kannas,
Lapin sota.

Tumelius Edvard Eetu
s.26.4.1916 Taivalkoski
Suomussalmi, Kuhmo, Kiestinki,
Uhtua, Kannas, haavoittui Uhtualla.

Tumelius Juho Eemil
s.14.8.1911
Oulu, Kannas, Lapin sota.

Tumelius Kalle
s.23.7.1907 Taivalkoski
Kuhmo, Kannas, Muolaa, Viipuri.

Tumelius Martti
s.29.12.1925 Taivalkoski
Kannas, Viipuri.

Turpeinen Arvo
s.9.2.1923 Taivalkoski
Kannas.

Turpeinen Heimo
s.30.5.1924
Petsamo.

Turpeinen Paavo
s.4.3.1891 Taivalkoski
Vapaussota.

Tyni Aarne Johannes
s.8.2.1925 Taivalkoski
Uhtua, Lapin sota.

Tyni Aaro
s.16.4.1902 Taivalkoski
Kokkosalmi, Kiestinki, Louhi.

Tyni Aate Einari
s.10.5.1918 Taivalkoski
Lapin sota.

Tyni Aukusti (Hautala)
s.22.1.1910 Taivalkoski
Vuosalmi, Latvajärvi, Uhtua,
Lapin sota.

Tyni Aukusti
s.5.10.1919 Taivalkoski
Kannas, Kivijärvi, Kantokki.

Tyni Arvi Leonard
s.17.4.1900 Taivalkoski
Kiestinki.

Tyni Hannes
s.18.9.1921 Taivalkoski
Suomussalmi, Raate, Pistojoiki.
Haavoittui 1941.

Tyni Heikki (Risula)
s.11.12.1909 Taivalkoski
Kuhmo, Kiestinki, Uhtua, Kannas,
Lapin sota.

Tyni Eemil Jaakko
s.1.7.1914 Taivalkoski
Konnunsuo, Lappeenranta

Tyni Eino Antero
s.9.6.1914 Taivalkoski
Kuhmo, haavoittui Uhtualla 1941.

Tyni Eino
s.9.7.1928 Yli-Kiiminki
Uhtua.

Tyni Iivari
s.28.11.1910 Taivalkoski
Kiestinki, Uhtua, Kannas, Muolaa,
Lapin sota.

Tyni Jaakko Eemeli
s.30.4.1907
Suomussalmi, Paanajärvi, Lapin sota.

Tyni Johan Edvard
s.26.2.1908 Taivalkoski
Kannas, Sortavala, Kiestinki.

Tyni Johannes Aukusti
s.24.7.1921 Taivalkoski
Uhtua, Kiestinki, Kannas,
Lapin sota.

Tyni Juho Aukusti
s.27.8.1912 Taivalkoski
Kannas, Muolaa, Uhtua, Kuhmo,
Lapin sota.

Tyni Juho Heikki
s.10.1.1901 Taivalkoski
Kiestinki, Uhtua.

Tyni Kalle Arvid
s.26.12.1909 Taivalkoski
Uhtua, Kannas, Lapin sota.

Tyni Lauri
s.11.1.1907 Taivalkoski
Kuhmo, Uhtua,
haavoittui Kannaksella 1944.

Tyni Sulo
s.20.10.1921 Taivalkoski
Kiestinki, Kannas, Ihantala,
Lapin sota.

Tyni Pauli
s.22.7.1923 Taivalkoski
Uhtua, Kannas, Lapin sota.

Tyni Manne
s.19.11.1907 Taivalkoski
Luumäki, Lapin sota.

Tyni Veikko Herman
s.14.4.1925 Taivalkoski
Uhtua, Kuhmo, Suomussalmi,
Lapin sota.

Tyni Veikko Viljami
s.4.7.1924 Taivalkoski
Kannas, Lapin sota.

Tyni Ville
s.4.2.1903 Taivalkoski
Kiestinki.

Tyni Väinö Henrik
s.13.8.1907 Taivalkoski
Kiestinki, Uhtua.

Tyni Väinö
s. 1920 Taivalkoski
Petsamo, Lapin sota.

Törmälä Pauli
s.7.3.1921 Saloinen
Kiestinki, Kannas, Vuosalmi.

Uusitalo Matti
s.10.12.1896 Taivalkoski
Vapaussota.

Uusitalo Ville
s.19.2.1913 Taivalkoski
Kuhmo, Latvajärvi,
haavoittui Uhtualla 1941.

Uusitalo Vihtori
s.1.10.1907 Taivalkoski
Kuhmo, Latvajärvi, Uhtua,
Lapin sota.

Vaalamo Yrjö
s.26.4.1926 Taivalkoski
Kannas.

Waenerberg Allan
s.22.9.1922 Taivalkoski.
Kiestinki, Uhtua.

Waenerberg Veli
s.25.11.1925 Taivalkoski
Lapin sota.

Vahtola Olavi Ilmari
s.3.11.1923 Taivalkoski
Uhtua, Kannas, Kuuterselkä,
Lapin sota.

Vahtola Otto Iivari
s.21.6.1893 Taivalkoski
Vapaussota Soukelo.

Vahtola Toivo
s.7.1.1904 Taivalkoski
Kokkosalmi, Kiestinki, Louhi.

Vanhala Heikki
s.15.2.1906 Taivalkoski
Kuhmo, Kiestinki, Kannas.

Vanhala Jooseppi
s.3.9.1917 Taivalkoski
Suomussalmi, Kannas,
haavoittui Pitkärannassa 1940.

Vanhala Juhon
s.1.5.1907 Taivalkoski
Kiestinki, Kannas, Lapin sota.

Vanhala Heino
s.2.11.1922 Taivalkoski
Uhtua, Kannas, Lapin sota.

Vanhala Yrjö
s.24.5.1920 Taivalkoski
Latvajärvi, Uhtua,
Kannas, Lapin sota.

Virkkunen Aarno Johannes
s.21.3.1923 Taivalkoski
Suomussalmi, Kiestinki,
haavoittunut 5.5.1942 Jeletissä.

Virkkunen Eero
s.15.5.1924 Taivalkoski
Uhtua, Kannas, Lapin sota.

Vuorialho Arvi
s.5.11.1921 Suomussalmi
Raate, Latvajärvi, Uhtua, Ihantala,
Lapin sota, haavoittui 1942.

Vähäkuopus Johan Ilmari
s. 1922 Taivalkoski
Kiestinki, Lapin sota.

Vähäkuopus Veikko
s. 1921 Taivalkoski
haavoittui Kiestingissä.

Vähäkuopus Väinö Artturi
s. 1911
Kuhmo, Kiestinki, Uhtua.

Väisänen Herman
s.17.11.1897 Taivalkoski
Kiestinki.

Väisänen Jaakko
s.28.2.1907 Taivalkoski
Uhtua, Kannas, Lapin sota.

Väisänen Jaakko
s.14.5.1912 Taivalkoski
Uhtua, Kiestinki, Lapin sota.

Väisänen Eino Herman
s.9.3.1923 Taivalkoski
Röhö, Kotajärvi, Kivijärvi, Ristijärvi,
haavoittui 29.7.1944 Tolvajärvellä.

Väisänen Kaarlo
s.18.6.1924 Taivalkoski
Uhtua, Kannas, Lapin sota.
Haavoittui 1944.

Väisänen Kalle
s.30.3.1908 Taivalkoski
Kiestinki, Kannas, Lapin sota.

Väisänen Kalle
s.1.9.1909 Taivalkoski
Uhtua, Kiestinki, Kannas,
haavoittunut kahdesti.

Väisänen Tauno
s.6.11.1924 Taivalkoski
Uhtua, Kannas.

Väisänen Toivo
s.18.9.1914 Suomussalmi
Uhtua, Kannas, Lapin sota.

Väisänen Matti
s.12.3.1921 Taivalkoski
Uhtua, Kannas, Lapin sota.
Haavoittui Louhessa 1941.

Väisänen Mikko
s.18.12.1918 Taivalkoski.
Rukajärvi.

Väisänen Niilo
s.25.1.1909 Taivalkoski
Kuhmo, Latvajärvi, Kannas,
Lapin sota.

Väisänen Svante
s.16.12.1915 Taivalkoski
Kuhmo, Kiestinki, Louhi.

Väisänen Leevi
s.28.8.1907 Taivalkoski
Ruhtinaansalmi, Vuoninen.

Väisänen Väinö Juhon
s. 7.7.1915 Taivalkoski
Kuhmo, Louhi, Uhtua, Kannas,
Lapin sota.

Väisänen Väinö Heikki
s.23.1.1913 Taivalkoski
Nurmes, Kiestinki, Uhtua, Kannas,
Muolaa, Lapin sota.

Väyrynen Akseli
s. 25.10.1904 Taivalkoski
Kannas, haavoittui 2.3.1940
Viipurinlahdella.

Väyrynen Janne
s. Taivalkoski
Kannas, Kiestinki.

Väyrynen Reino
s. Taivalkoski
Uhtua, Kannas, Lapin sota.

Väyrynen Veikko
s.23.3.1923 Taivalkoski
Uhtua, Kannas, Lapin sota.

Väärä Olli
s. 21.1.1899 Taivalkoski
Kiestinki
Vapauskota.

Väärälä Eino
s.14.6.1918 Pudasjärvi
Suomussalmi, Kannas, Vuokkijärvi,
Röhö, haavoittui Pitkärannassa 1941.

Vääräniemi Aaro
s.13.3.1901 Taivalkoski
Kuhmo, Kiestinki.

Vääräniemi Antti
s.25.11.1920 Taivalkoski.

Vääräniemi Artturi
s.17.9.1905 Taivalkoski
Kuhmo, Kiestinki,
haavoittui Kuhmossa 1940.

Vääräniemi Jaakko
s.
Kuhmo, Kiestinki, Kannas,
Lapin sota.

Vääräniemi Juhon
s.2.4.1909 Taivalkoski
Kuhmo, Latvajärvi, Uhtua, Kannas,
haavoittui 1941 Uhtualla.

Vääräniemi Johannes
s.9.6.1909 Taivalkoski

Vääräniemi Eino
s.22.11.1909 Taivalkoski
Kuhmo, Latvajärvi, Uhtua.

Vääräniemi Eemeli
s.26.5.1918 Taivalkoski
Kiestinki, Uhtua, Kannas,
Lapin sota.

Vääräniemi Erkki
s.4.3.1923 Taivalkoski
Rukajärvi.

Vääräniemi Martti Olavi
s.9.10.1919 Taivalkoski
Rukajärvi, Repola.

Vääräniemi Tauno
s.2.2.1924 Taivalkoski
Uhtua, Kannas, Lapin sota.

Vääräniemi Toivo Kalevi
s.8.4.1921 Taivalkoski
Uhtua.

Vääräniemi Väinö Einari
s.24.12.1916 Taivalkoski
Kuhmo, Kiestinki, Uhtua, Kannas,
Lapin sota.

Vääräniemi Väinö
s.2.5.1911 Taivalkoski
Kuhmo, Uhtua, Latvajärvi, Kannas,
haavoittui 1939.

Väätäjä Antti
s.16.2.1898 Taivalkoski
Kiestinki, Poventsa.
Haavoittui Karhumäessä.

Väätäjä Eino Aukusti
s. 30.12.1904 Taivalkoski
Kuhmo, Kiestinki, Kannas,
haavoittui Syskyjärvellä

Väätäjä Lauri
s.7.9.1906 Taivalkoski
Kuhmo, Kiestinki, Kannas, Viipuri

Väätäjä Taneli
s.18.11.1903 Taivalkoski
Pitkäranta, Syskyjärvi, Kiestinki,
Kannas.

Väätäjä Väinö Henrik
s.22.3.1899 Taivalkoski
Kuhmo jossa haavoittui.

Ylitalo Väinö ent. Kuha
s.29.8.1924 Taivalkoski
Uhtua, Muolaa, Lapin sota,
haavoittui Mustamäellä 1944.

Ylitalo Risto Martti
s. 1919 Taivalkoski

Ylisirniö Matti
s.16.12.1908 Taivalkoski
Kuhmo, Kiestinki, Uhtua.

Ylisirniö Niilo
s.26.2.1918 Taivalkoski
Uhtua.

Taivalkoskelaisia lottia

Autio Anna Reeta
os. Hiltunen
Ilmavalvonta, lääkintälotta

Alapirtti Helli
ilmavalvonta

Haukivaara Lyydia
huolto

Haukivaara Vieno
huolto

Heikkinen Mirja
huolto

Hedman Alli
os. Taivalkoski
huolto/ilmavalvonta

Hiltula Signe
os. Nevala
rintama- ja ilmavalvonta

Horsma Työne
lääkintä

Härmä Aila Briitta
ilmavalvonta

Härkönen Bertta os. Räisänen
huolto

Iskanus Lahja Kaarina
os. Karvonen
lääkintä/ilmavalvonta

Jakkila Hilja
huolto

Kaattari Anna
os. Kupso

Kallunki Martta

Karvonen Elma Elisabeth
os. Rautio
huolto

Kinnunen Vilma
ilmavalvonta

Kuusela Laina
huolto

Käsmä Sirkka

Käsmä Eedit

Luukkonen Amanda
os. Hietala

Manninen Lyydia
ilmavalvonta

Manninen Sirkka
lääkintälotta

Meriläinen Lyyli Maria
os. Hiltunen
ilmavalvonta, huolto

Moilanen Martta
ilmavalvonta

Nevala Martta
os. Väisänen

Nevala Lyydia
os. Huttu
rintamalotta

Nuortio Inkeri os. Sirniö
ilmavalvonta

Nyström Suoma

Partanen Saimi
lääkintä

Pitkänen Eine
lääkintä

Pukkinen Anna
os. Vahtola
ilmavalvonta, toimisto

Päätalo Eedit
os. Lassila
rintamalotta

Ronkainen Helli
os. Vanhala
huolto

Räisänen Sirkka

Savolainen Anni
os. Keskitalo

Salmela Tyynne
huolto

Sirniö Rauha

Siekkinen Aune
os. Partanen

Tyni Meeri
os. Kaju

Vanhala Anni
ilmavalvonta
Vanhala Eedit
lääkintä

Vanhala Impi
ilmavalvonta

Väisänen Kerttu
huolto

Väisänen Sisko Esteri
os. Hiltunen
huolto

Väyrynen Eine
ilmavalvonta

Väyrynen Laina
lääkintälotta

Väyrynen Toini
ilmavalvonta

Väyrynen Vilma
huolto

Vääräniemi Siiri Elina
os. Heiskanen
lääkintälotta

Veikko Nevalan kirje äidilleen Iida Nevalalle

Korsussa 18.11.1941.

Äiti hyvä.

Tervehdys saapukoon teille tämän pienen kirjeen mukana täältä uudesta Suomesta ja monet kiitokset paketista ja kirjeestä jotka sain tänään. Kaikki minä olen ne kolme pakettia saanut ja kaikki niissä olivat hyvin säilyneet. Minä kyllä kirjoitin heti silloin kun sain sen paketin minkä Aarnio toi. Ei tänne tarvitse lähettää mitään vaatteista, sillä minä saan täällä niitä aivan tarpeeksi. Sukkiakin minulla on nyt yhdeksän paria ja ne ovat kaikki ehyviä. Minä olen koittanut topata ennenkä ne kerkijää hajota liikaa, vain minulla on nyt loppunut villalanka. Hyvin täällä on kaikki mennyt vaikka täällä on ollut pieniä kahakoita, vain ne on nyt taas jälessä päin. Täällä onkin nyt hyvin rauhallista. Täällä se on sekin Kerolta se Karvosen Ville ja se käski sanoa paljon terveisiä teille. Minä kirjoitan pienen runon teille tähän kirjeeseen.

Sain kirjeenne äiti!

*Sain kirjeenne äiti, kiitos! Se saapui jo aikanaan.
Voin hyvin, mutta ajan vei niitos,
jota täällä hoidetaan.*

*Olen kantanut kirjettänne, povitaskussa rinnallain.
Sillä sen on laatinut käsi, niin suloisen lämmin ain.*

*Niin hellä, kuin lasna leikin,
yhtä hellä kun suureks sain.
Voi äiti, tie minne mun viekin, on rakkautes seuranain.*

*Teille parhainta, äiti soisin, tienne kattaisin kukkasin.
Täällä jossain, jos myös voisain,
kaikki eestänne antaisin.*

*Lopetan tällä kertaa, toisella kertaa lisää. Minä panen 50
markkaa teille rahaa tähän kirjeeseen.*

Monin terveisin Veikko

Kuvat

(VJ)	Veijo Jussila
(ML)	Mauno Loukusa
(AJ)	Ari Jalava
(TH)	Tuomo Horsma
(VH)	Veijo Haukivaara
(EK)	Eino Keränen
(KK)	Kalle Karvonen
(HA)	Helli Alapirtti
(SN)	Sofi Nissinaho
(SH)	Signe Hiltula
(LH)	Lauri Haapalainen
(IN)	Inkeri Nuortio
(ER)	Einari Räisänen
(MLo)	Matti Lohilahti
(TP)	Toivo Partanen
(EH)	Eino Hietala
(EI)	Eino Inget
(KP)	Kerttu Pitkänen
(JP)	Jouko Parviainen
(KJ)	Kalervo Jalasvaara
(EKä)	Edith Käsmä
Kenttärata	Matti Haron arkisto